

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Magdalena Havlíková

**Hodnotové inklinace českých novinářů a
novinářek na příkladu zobrazování sociálně
marginalizované skupiny squatterů**

Diplomová práce

Praha 2012

Autorka práce: **Bc. Magdalena Havlíková**

Vedoucí práce: **PhDr. Lenka Vochocová**

Oponent/ka práce:

Datum obhajoby: **2012**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

HAVLÍKOVÁ, Magdalena. *Hodnotové inklinace českých novinářů a novinářek na příkladu zobrazování sociálně marginalizované skupiny squatterů*. Praha, 2012. 104 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lenka Vochocová.

Anotace

Ve své práci se zabývám hodnotovými inklinacemi českých novinářů a novinářek deníků Mladá fronta Dnes a Blesk (zahrnuji i rozšířené nedělní vydání Nedělní Blesk) a týdeníku Reflex. Zaměřila jsem se na články pojednávající o sociálně marginalizované skupině squatterů v letech 2000, 2008 a 2009, kdy došlo k různým událostem v souvislosti s pražskými squaty. Zajímá mne, jaké hodnoty se budou vyskytovat v tomto diskursu, a jaké „znaménko“ budou mít směrem ke squatterům. V teoretické části nastiňuji některé koncepty jako je hegemonie, dichotomie my versus oni, morální panika a disciplinace těla, které mi pomohou v uchopení tématu. Ve své práci rozděluji hodnoty do jednotlivých kategorií a podkategorií podle obsahu. Popisuji vývoj hodnot v jednotlivých kategoriích a titulech, jejichž hodnotové inklinace nakonec navzájem porovnávám.

Abstract

In my work I am dealing with the value inclinations of Czech journalists from the newspaper Mladá fronta Dnes, the tabloid Blesk (including the Sunday issue Nedělní Blesk) and the magazine Reflex. I have focused on the articles written about socially marginalized squatters in the years 2000, 2008 and 2009. I am interested in the values present in this discourse and what position will these values take towards squatters. In the theoretical part I explain concepts like hegemony, binary us-them, moral panics and body discipline, which will help me in my analysis. Recognized values are put into categories and subcategories according to their content. I describe the development of values within categories in different years. Finally I compare the values of the analyzed media.

Klíčová slova

hodnoty, novináři, český tisk, marginalizované skupiny, squatteři

Keywords

values, journalists, Czech press, marginalized groups, squatters

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Vlastní text práce má 180 977 znaků s mezerami, tj. 100,5 normostran.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. 1. 2012

Magdalena Havlíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce PhDr. Lence Vochocové za cenné rady a vedení.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Magdalena Havlíková

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2005

E-mail diplomantky/diplomanta:

Havlikova.magdalena@gmail.com

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia/navazující magisterské

Předpokládaný název práce v češtině:

Hodnotové inklinace českých novinářů na příkladu zobrazování sociálně marginalizované skupiny squatterů

Předpokládaný název práce v angličtině:

The Value Inclinations of Czech Journalist on the Example of Socially Marginalized Squatters.

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2011

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Tato práce by měla přispět k popisu novinářské profese v českém prostředí, zaměřím se na hodnotové škály novinářů vybraných deníků a zpravodajského časopisu. V práci se chci věnovat postoji novinářů vybraných titulů k marginalizovaným společenským vrstvám. Jako příklad marginalizované sociální skupiny jsem zvolila squatterskou subkulturu.

Squatteréři představují velmi dobrý příklad marginalizované vrstvy - mají malé finanční prostředky, stejně jako sociální zázemí (kromě své úzké skupiny), od "normálních" občanů se záměrně liší také svým vzhledem.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem práce je porovnat 1) informování o squatterech v jednotlivých denících a časopise

2) informování o squatterech jednotlivými tituly v průběhu času. Pomocí kvalitativní textuální analýzy textů se pokusím nalézt možné předsudky či stereotypy a postoje individuálních novinářů a novinářek i celých redakcí ke squatterům. Na závěr chci porovnávat i celkový počet prostoru daného tématu ve vybraném titulu a budu hledat možnou odpověď na otázku, čím může být nárůst informování o squatterech způsobený (nárůst odhaduji podle provedeného předvýzkumu).

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1) Úvod

2) Vymezení vzorku a metodologie

3) Novinářská profese a její vztah k marginalizovaným vrstvám

3a) hodnotové škály a inklinace, stereotypy

3b) marginalizované skupiny a média

4) Analýza článků za rok 2000

4a) prostor věnovaný tématu

4b) hodnoty, inklinace, stereotypy

5) Analýza článků za rok 2008

5a) prostor věnovaný tématu

5b) hodnoty, inklinace a stereotypy

6) Analýza článků za rok 2009

6a) prostor věnovaný tématu

6b) hodnoty, inklinace, stereotypy

7) Porovnání získaných hodnot

7a) srovnání změn v postojích a dalších jevech ve jednotlivých vybraných titulech od roku 2000 do 2009

7b) porovnání diskursu o squattingu ve vybraných titulech

7c) porovnání prostoru věnovanému tématu

8) Závěr - Co z toho vyplývá pro české novináře?

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány) a metody zpracování:

Pro svou analýzu jsem si zvolila deník Mladá fronta Dnes, bulvární deník Blesk a zpravodajský týdeník Reflex. MF Dnes jsem vybrala kvůli velkému prodanému nákladu, stejně tak i Blesk, který ji předčí, a tím pádem může ovlivňovat názory a nastolovat agendu široké čtenářské obci.

Pro svou kvalitativní textuální analýzu jsem zvolila roky 2000, 2008 a 2009, ve kterých byli squatteři vystěhováváni z několika známých pražských squatů za účasti policie a médií.

Pro získání článků použiji Newton Mediaresearch, hledaná hesla jsou squat(t), squat(t)er, squat(t)eři, squat(t)ing, squat(t)erský. V předběžném výzkumu jsem našla za rok 2000 (vyklizení squattu Ladronka) 59 článků, za rok 2008 (vyklizení squattu Cibulka) 24 článků a za rok 2009 (vyklizení squattu Milada) 133 článků.

Články za rok 2000 a 2008 budu analyzovat všechny kvůli jejich malému počtu, z roku 2009 vyberu 45 článků (podle relevance k tématu práce).

Prostřednictvím 2 základních principů metody zakotvené teorie, otevřeného a axiálního kódování, budu v textech vyhledávat jednotlivé jevy (normativa, stereotypy aj.), seskupovat je do kategorií a zkoumat vztahy mezi nimi. Výsledky následně zanalyzuji a nastíním možné interpretace.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

MCCHESNEY, R. W.: The political economy of media : enduring issues, emerging dilemmas. New York:NY Monthly Review Foundation 2008.

McChesney se ve své práci zaměřuje na analýzu ekonomických a politických sil, které formují současná komerční média. Dále se zabývá dopadem těchto sil na podobu zpravodajství a demokracie.

TUCHMAN, G.:Making news : a study in the construction of reality. New York , London: Free Press, 1978.

Gaye Tuchmanová se ve své práci soustředí na tvůrce zpráv v redakcích médií a na to, jaký mají vliv na chápání toho, co je a co není zpráva. To dále přispívá ke konstrukci reality každodenních konzumentů médií.

TITSCHER, S.: Methods of text and discourse analysis; translated by Bryan Jenner. London: Sage Publications, 2000.

Knihla nabízí 10 různých lingvistických a sociologických metod ke zkoumání textu, včetně zakotvené teorie, a jejich přehledným a systematickým zpracováním umožňuje jejich porovnání a výběr ideálního nástroje pro zamýšlený výzkum.

MCKEE, A. A.:Textual analysis: a beginner's guide. London: Sage Publications, 2003.

Tato kniha je určena především jako učebnice pro studenty vysokých škol, kteří se zabývají kvalitativní analýzou. Autor v nich formou laických otázek a srozumitelně formulovaných odpovědí akademika popisuje všechny aspekty metody.

MOSCO, V. The Political Economy of Communication. Rethinking and Renewal. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 1996.

Mosco ve své knize nabízí náhled na média a komunikaci z pohledu kritické politické ekonomie.

Zaměřuje se tedy na ekonomické vazby, vlastnictví, výdělečnost a další ekonomické aspekty, které mohou mít vliv na výrobu, distribuci i konzumaci médií.

HERBST, S.: Politics at the margin: historical studies of public expression outside the mainstream. Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 1994.

Kniha se zaměřuje na mediální komunikaci politicky marginalizovaných vrstev (např. ženy, političtí radikálové aj.) a zkoumá jejich způsoby a možnosti komunikace na třech historických a jedné současné případové studii.

SIROVÁTKA, T.: Menšiny a marginalizované skupiny v České republice. Brno : Masarykova univerzita, 2002.

Autor v díle přináší základní dělení, přehled a charakteristiku minorit a marginalizovaných sociálních skupin, které obývají Českou republiku. Zabývá se také základním úvodem do jejich problematiky.

SIROVÁTKA T.: Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií: Georgetown, 2004.

Ve své studii Sirovátka spolu s kolegy nastiňuje způsoby sociální a politické exkluze, v druhé části knihy se věnuje sociální inkluzi. Svá zjištění dokazuje na příkladech z médií a politického života.

ALLAN, S.: Journalism : critical issues. Maidenhead : Open University Press, 2005.

Allan se v knize za přispění kolektivu autorů pokouší pojmenovat nejzávažnější otázky současného žurnalistiky jako je skandalizace a bulvarizace článků, rasismus nebo sexismus. Jednotlivá témata jsou podrobně popsána a ukázána na případových studiích.

CORBINOVA, J., STRAUSS A.L.: Základy kvalitativního výzkumu : postupy a techniky metody Zakotvené teorie; z angl. orig. přeložil Stanislav Ježek. Boskovice : Albert, 1999.

Tento titul je jedním ze základních stavebních kamenů kvalitativního výzkumu a poskytuje teoretického i praktického pomocníka při tvorbě kvalitativního výzkumu založeném na zakotvené teorii.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Hodnoty a hodnotové orientace v médiích na příkladech časopisů Cosmopolitan a Esquire. Zpracovala Terezie Dalešická; Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií; vedoucí diplomové práce Jan Jirák, 2003

Datum / Podpis studenta/ky

3.2.2010

.....

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM/KOU SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

ÚVOD.....	1
Teoretická část	
1. VYMEZENÍ VZORKU A METODOLOGIE.....	5
1.1. Výběr let, titulů, jejich charakteristika a náklady.....	5
1.2. Metodologie.....	8
2. MARGINALIZOVANÉ SKUPINY A SQUATTERI.....	10
2.1. Marginalizace společenských skupin a jedinců.....	10
2.2. Myšlenky squattingu.....	11
3. NOVINÁŘSKÁ PROFESE A JEJÍ VZTAH K MARGINALIZOVANÝM SKUPINÁM.....	16
3.1. Strukturace, reifikace a hegemonie.....	18
3.2. Dichotomie my versus oni.....	20
3.3. Tělo a disciplína.....	22
3.4. Morální panika.....	23
3.5. Hodnotové škály, inklinace a stereotypy.....	25
3.6. Česká společnost a její hodnoty.....	27
Praktická část	
4. KVALITATIVNÍ ANALÝZA TEXTŮ.....	31
4.1. Ohrožení.....	31
4.1.1. Násilí.....	31
4.1.1.1. Rok 2000: Válka v ulicích.....	31
4.1.1.2. Rok 2008: Zabijáci útočí.....	32
4.1.1.3. Rok 2009: Opět válka v ulicích.....	34
4.1.2. Anarchie.....	37
4.1.2.1. Rok 2000: Nebezpeční radikálové.....	37
4.1.2.2. Rok 2000: Respekt k policii.....	37
4.1.2.3. Rok 2009: Jéžišmarjá squatteři!.....	38
4.2. Finance.....	40
4.2.1. Příživník.....	40
4.2.1.1. Rok 2000: Zlatá mládež.....	40
4.2.1.2. Rok 2008: Omluva nic nespraví.....	41
4.2.1.3. Rok 2009: Výsměch potřebným.....	41
4.2.2. Squatter pracující.....	44
4.2.2.1. Rok 2000: 8 z 10 pracuje.....	44
4.2.2.2. Rok 2008: Počítačový specialista a soused.....	45
4.2.2.3. Rok 2009: Složenky tě stejně doženou.....	45
4.2.3. Peníze nejsou všechno.....	48
4.2.3.1. Rok 2000: Nehledej za vším peníze.....	48
4.2.3.2. Rok 2008.....	49
4.2.3.3. Rok 2009: Recyklace jídla.....	49
4.3. Právo.....	51
4.3.1. Squatter jako kriminálník.....	51
4.3.1.1. Rok 2000: Neoprávnění obyvatelé.....	51

4.3.1.2. Rok 2008: Squatteři a policie.....	51
4.3.1.3. Rok 2009: Nechtějí pykat za své činy.....	52
4.3.2. Lidská práva.....	54
4.3.2.1. Rok 2000: Nejlepší je Nozozemsko.....	55
4.3.2.2. Rok 2008: Hýčkejme právo na alternativu.....	55
4.3.2.3. Rok 2009: Squatting není problém, ale řešení.....	56
4.4. Tělo.....	57
4.4.1. Squatter s alkoholem a drogami.....	57
4.4.1.1. Rok 2000: Drogy jako důvod k vyklizení.....	57
4.4.1.2. Rok 2008: Nereálný squatt bez drog.....	57
4.4.1.3. Rok 2009: Popíjení od rána.....	58
4.4.2. Znechucení.....	59
4.4.2.1. Rok 2000: Pakáž jedna!.....	60
4.4.2.2. Rok 2008: Nic pro slečinky.....	61
4.4.2.3. Rok 2009: Neskutečná špína a smrad.....	61
4.4.3. Squatter pořádný.....	62
4.4.3.1. Rok 2000: Pořádek a klid.....	62
4.4.3.2. Rok 2008.....	63
4.4.3.3. Rok 2009: Načerno napojená kanalizace.....	63
4.5. Kultura.....	64
4.5.1. Platná alternativa.....	64
4.5.1.1. Rok 2000: Odpor ke krysím dostihům.....	64
4.5.1.2. Rok 2008: Umění bez hranic.....	66
4.5.1.3. Rok 2009: Neexistuje hierarchie.....	67
4.5.2. Neplatná kultura.....	69
4.5.2.1. Rok 2000.....	69
4.5.2.2. Rok 2008: „Volnomyšlenkáři“.....	69
4.5.2.3. Rok 2009: Falešní squatteři.....	70
4.6. Rodina.....	72
4.6.1. Narušení rodiny.....	72
4.6.1.1. Rok 2000: Bezmocné matky.....	72
4.6.1.2. Rok 2008: Děti v ohrožení.....	73
4.6.1.3. Rok 2009: Potřebné matky s dětmi.....	73
4.6.2. Součást rodiny.....	75
4.6.2.1. Rok 2000: Dredy, psi a děti.....	75
4.6.2.2. Rok 2008.....	75
4.6.2.3. Rok 2009: „Kocábovy děti“.....	75
5. SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY.....	77
5.1. Kategorie Ohrožení.....	77
5.1.1. Vývoj podkategorie Násilí ve sledovaných letech.....	77
5.1.2. Vývoj podkategorie Anarchie ve sledovaných letech.....	78
5.1.3. Shrnutí kategorie Ohrožení.....	79
5.2. Kategorie Finance.....	79
5.2.1. Vývoj podkategorie Příživník ve sledovaných letech.....	79
5.2.2. Vývoj podkategorie Squatter pracující ve sledovaných letech.....	81
5.2.3. Vývoj podkategorie Peníze nejsou všechno ve sledovaných letech.....	82

5.2.4. Shrnutí kategorie Finance.....	83
5.3. Kategorie Právo.....	84
5.3.1. Vývoj podkategorie Squatter jako kriminálník ve sledovaných letech.....	84
5.3.2. Vývoj podkategorie Lidská práva ve sledovaných letech.....	85
5.3.3. Shrnutí kategorie Právo.....	85
5.4. Kategorie Tělo.....	86
5.4.1. Shrnutí kategorie Tělo.....	86
5.5. Kategorie Kultura.....	86
5.5.1. Vývoj podkategorie Platná alternativa ve sledovaných letech.....	86
5.5.2. Vývoj podkategorie Neplatná kultura ve sledovaných letech.....	87
5.5.3. Shrnutí kategorie Kultura.....	88
5.6. Kategorie Rodina.....	88
5.6.1. Shrnutí kategorie Rodina.....	88
ZÁVĚR.....	90
SUMMARY.....	94
BIBLIOGRAFIE.....	95

Úvod

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla zaměřit na hodnoty českých novinářů. Chtěla jsem se dostat více pod povrch těmto hodnotám, chtěla jsem, aby byly jistým způsobem konkrétnější. Vybrala jsem si proto marginalizovanou společenskou skupinu squatterů. a rozhodla jsem se zároveň zjistit, jak se o squatterech v průběhu devíti let ve vybraných tiskovinách psalo. Nejde mi pouze o stereotypy a předsudky vůči squatterům, ale právě v textech o marginalizované skupině jsem doufala, že by se mohly podhalit i takové hodnoty, jaké by se např. v diskursu o politických problémech neobjevily. Tento diskurs se mi nezdál tak emotivní, jako je diskurs o skupině žijící dobrovolně na okraji společnosti téměř v chudobě a bez vymožeností moderní doby, což je poměrně jiný obrázek štěstí, než jak si je zřejmě představuje mnoho lidí v naší společnosti.

Problematikou hodnot českých novinářů se ve své diplomové práci z roku 2003 zabývala Terezie Dalešická, zaměřila se na magazíny Cosmopolitan a Esquire a zvolila odlišné metodologické postupy od mé práce (věnovala se obsahové analýze a následně sémiotické analýze vybraných článků). Autorka rozdělila hodnoty na 3 typy: intimní, obecné a materiální. Jejich frekvence byla podle jejich zjištění v Cosmopolitanu a Esquiru následující: 47% intimní, 32% obecné a 21% konzumní hodnoty. Dalešická našla znatelné rozdíly mezi hodnotami zobrazovanými mužským a ženským life-stylovým časopisem. „V časopise Esquire se objevuje nejčastěji a na největší ploše devět hodnot. Jsou to hodnoty: koníčky, zábava, volný čas, cestování, sex, partnerství a vztah, zdraví, spravedlnost a právo, kultura, sport, dobrodružství, společenská prestiž. Těchto devět hodnot se v součtu četnosti i v součtu objemu vyskytuje v celém analyzovaném obsahu (rok 2002) na více než 60%. Můžeme je tedy považovat za základní a nosné hodnoty pro časopis Esquire.“ (Dalešická, 2003, s. 68)

„V časopise Cosmopolitan se nejčastěji a na největší ploše objevuje pět hodnot. Jsou to hodnoty partnerství a vztah, zdraví, rozvoj osobnosti, sex, práce, kariéra

zaměstnání. Těchto pět hodnot v součtu četnosti i v součtu objemu zabírá více než 50% analyzovaných dat.“ (Dalešická, 2003, s. 63)

Předpokládám, že ve své práci narazím na méně intimních hodnot než Terezie Dalešická (např. sex a partnerství), některé z materiálních a obecných hodnot (např. práce, spravedlnost), se ale dají očekávat i v mém výzkumu.

Abych si udělala rychlý obrázek o tom, jak se o squatterech informuje ve vybraném tisku, provedla jsem nejprve kvantitativní analýzu titulků článků zařazených do následné kvalitativní analýzy. Vytvořila jsem čtyři kategorie, do kterých jsem řadila články podle obsahu (hodnoceno dle titulku, pokud byl příliš obecný, článek jsem přečetla celý a poté zařadila). Kategorie jsou následující: 1) squatteři a kriminalita, 2) alternativní kultura, 3) budoucnost zasquatovaných budov, 4) squatt jako symbol nebo squatt zobrazen v umění. V roce 2000 tak byl ve vybraných článcích skoro stejný počet textů o kriminalitě squatteřů, jako o jejich kultuře.

Tabulka č.1

Rok 2000	MF Dnes	Reflex	Blesk a Nedělní B.	Celkově
1) kriminalita	13	0	4	17
2) kultura	12	3	3	18
3) budovy	2	0	3	5
4) symbol	6	1	0	7
celkem	33	4	10	47

V roce 2008 je jasná převaha textů píšících o squatterech v souvislosti s kriminálními činy a porušováním zákona. O životě ve squattereské komunitě a jejich kultuře se psalo stejně často, jako byl squatt zmiňován jako symbol nebo v medializovaném uměleckém díle.

Tabulka č.2

Rok 2008	MF			Celkově
	Dnes	Reflex	Blesk a Nedělní B.	
1) kriminalita	4	0	9	13
2) kultura	1	2	1	4
3) budovy	0	0	0	0
4) symbol	3	1	0	4
celkem	8	3	1	22

V roce 2009 jsem pak ve vybraných periodikách našla zcela jiný vzorek tematiky textů o squatterech. O squatterech se psalo v souvislosti s kriminalitou ve většině zkoumaných článků, oproti předchozímu roku se ale zvýšilo zobrazení jejich kultury.

Tabulka č.3.

Rok 2009	MF			Celkově
	Dnes	Reflex	Blesk a Nedělní B.	
1) kriminalita	16	3	16	35
2) kultura	6	2	2	10
3) budovy	1	0	1	2
4) symbol	1	0	0	1
celkem	24	5	19	48

Za povšimutí stojí fakt, že se snížil počet článků zabývajících se budoucností squatů. To může být způsobeno několika faktory: od nižšího počtu squatů, po nižší zájem novinářů a veřejnosti (což v podstatě znamená neúspěch squatů v jejich snaze dostat tuto problematiku do podvědomí široké veřejnosti).

Ve své práci se dále pokusím nastínit některé důležité koncepty, které by mohly pomoci v uchopení hodnot českých novinářů a zároveň by mi pomohly odkrýt způsob, jakým je s marginalizovanými skupinami ve vybraných médiích zacházeno.

K analýze použiji metodu zakotvené teorie a pokusím se otevřeným kódováním v textech vybraných periodik nalézt hodnoty a nahlédnout na text mnoha možnými úhly pohledu. Až získám tyto hodnoty, seskupím je do kategorií a podkategorií podle určitých společných znaků a blízkosti hodnot, stejně jako podle jejich vztahu ke squatterům podle analyzovaných textů. Na základě vztahů těchto hodnot ke squatterům, stejně jako na základě přítomnosti stereotypů, normativů, zabarvených výrazů aj., budu moci nahlédnout, jakým způsobem se píše o marginalizovaných skupinách ve vybraných médiích. Druhým důležitým bodem mé práce pak bude sestavení přibližného obrazu hodnot novinářů a redakcí vybraných tiskovin v souvislosti s referováním o squatterech. Půjde zřejmě o hodnoty zejména materiální a obecné, mohou se ale objevit i některé intimní hodnoty. Nalezené hodnoty a hodnotové inklinace porovnáám mezi jednotlivými analyzovanými tituly a pokusím se popsat jejich vývoj v průběhu sledovaných let 2000 až 2009.

Od schválených tezí se ve své práci odkloním ve struktuře zpracování. Analýzu zpracuji po jednotlivých kategoriích namísto po jednotlivých letech (rozdělení po letech ale v textu zachovám). Pro tuto změnu jsem se rozhodla po schválení konzultantkou, důvodem byla lepší soudržnost a srozumitelnost textu.

Teoretická část

1. Vymezení vzorku a metodologie

1.1. Výběr let, titulů, jejich charakteristika a náklady

Zvažovala jsem, jaké tituly vybrat do své diplomové práce tak, abych obsáhla různé typy tištěných periodik z rozsáhlé nabídky, které čeští čtenáři a čtenářky konzumují. Na základě údajů o prodaných nákladech a čtenosti jsem se rozhodla vybrat tři periodika: MF Dnes, Reflex a Blesk.

MF Dnes jsem vybrala jako nejprodávanější český seriózní deník s odhadovanou čteností 1 076 000 osob denně a prodaným nákladem 291 711 výtisků v roce 2008 (Media Projekt, 2008, s. 2). V roce 2009 byla čtenost MF Dnes odhadována na 973 000 osob denně a prodaný náklad činil 256 118 výtisků (Media Projekt, 2009, s.2).

Deník sám sebe prezentuje následovně: „Cílem listu je podávat pravdivý a plnohodnotný obraz o světě, ve kterém žijí (čtenáři – pozn. autorky). Součástí tohoto obrazu musí být aktuální a kvalitní zpravodajství, stejně jako užitečné servisní informace či oddechové čtení ve specializovaných přílohách.“ (Mafra, 2010)

Podle informací pro inzery (použitá data pocházejí z Media Projektu) je MF Dnes deníkem, který je nejčtenější mezi vzdělanými lidmi (22% čtenářů má vysokoškolské vzdělání, 43% středoškolské vzdělání ukončené maturitou), v domácnostech z nejvyšších pater socioekonomických skupin, mezi podnikateli a zaměstnanci a mezi čtenáři ve vedoucím postavení a s rozhodovací pravomocí (Media Projekt, 2011, s. 3). Nejvíce jsou zastoupeni čtenáři v produktivním věku od 30 do 59 let (65%) (Media Projekt, 2011, s. 8), čtenáři žijící ve městech se 100 000 a více obyvateli (29%) (Media Projekt, 2011, s. 18) a domácnosti s měsíčním čistým příjmem nad 30 000 korun (60%) (Media Projekt, 2011, str. 13).

Reflex měl podle údajů Media Projektu v roce 2008 čtenost 273 000 čtenářů na výtisk, prodaný náklad činil 51 335 výtisků (s. 9). V roce 2009 to pak byla

odhadovaná čtenost 272 000 čtenářů na výtisk a prodaný náklad 61 765 výtisků společenského magazínu (Media Projekt, s. 10). Reflex sám sebe prezentuje takto: „Prestižní společenský týdeník Reflex jde vždy k jádru věci a neuhýbá před konfrontací. Inteligentnímu čtenáři předkládá originální a neotřelý pohled na aktuální společenská, kulturní i politická témata; představuje české i světové osobnosti v prestižních interview a nabízí nové úhly pohledu na svět i životní styl. Reflex je již dvě desítky let časopisem výrazných a originálních autorů, fotografií i příspěvatelů. Unie vydavatelů třikrát po sobě uznala kvalitu Reflexu opětovným udělením 1. místa a titulu Časopis roku v kategorii Společenský časopis.“ Vydavatelství Ringier Axel Springer na rozdíl od vydavatelství Mafra (vydávající MF Dnes) neuvádí na svých internetových stránkách přesnější popis čtenářů titulu, jako jsou sociodemografická data uvedená Mafrou (získaná z Media Projektu) a ani na požádání mi nebyla poskytnuta (ani pro Reflex, ani pro Blesk).

Reflex se profiluje jako pravicový liberální titul, takže již kvůli myšlenkové podstatě squattingu (vysvětlené v následující kapitole) a stejně tak z deklarovaného zájmu o nové úhly pohledu a životní styly, by měl fenomén jako squatting přitahovat pozornost jeho reportérů a reportérek.

Trojici jsem doplnila nejčtenějším a nejprodávanějším českým deníkem Blesk, jehož prodaný náklad v roce 2008 dosahoval 435 505 výtisků a čtenost byla odhadována na 1 477 000 osob (Media Projekt, 2008, s. 2). V roce 2009 klesl prodaný náklad na 412 238 a čtenost klesla na 1 400 000 osob (Media Projekt, 2009, s. 2).

Prezentuje se takto: „Deník Blesk je nejprodávanější a nejčtenější celostátní deník v České republice. Celobarevný deník přináší přehledné aktuální zpravodajství a zajímavosti a senzace z domova i ze světa, doplněné řadou fotografií a infografikou. Velký důraz klade Blesk na obsáhlá servisní témata s praktickými radami a doporučeními. V sobotu vychází s deníkem tematická příloha Blesk na víkend. (Ringier Axel Springer, 2009)

Do výběru jsem nakonec zařadila i titul Nedělní Blesk, protože mnoho čtenářů jej vnímá jako identický titul s Bleskem (čemuž by nasvědčoval stejný layout, částečně stejný název i logo a vydavatel), a chápe to tak i vydavatel: „Nedělní Blesk je rozšířené nedělní vydání deníku Blesk, které nabízí aktuální informace s důrazem na zpravodajství ze sobotních událostí a oddychové zábavné čtení.“ (Ringier Axel Springer, 2009). Nedělní Blesk podle údajů získaných v Media Projektu dosahoval v roce 2008 čtenosti 742 000 osob a prodaný náklad 256 363 výtisků (2008, s. 9). V roce 2009 to pak byla čtenost 692 000 osob a prodaný náklad 243 824 výtisků (Media Projekt, 2009, s. 10).

Svým populistickým zaměřením, typickým pro bulvár, je podle mého názoru Blesk a Nedělní Blesk schopný zároveň sledovat změnu postojů části české veřejnosti změnou vlastní rétoriky. Zůstává však otázkou, zda je v tomto případě změna informování o určité skupině příčinou nebo následkem.

Dalším krokem bylo provedení předvýzkumu, ve kterém jsem pomocí databáze Newton zjišťovala, kolikrát vybraný tisk ve vybraných letech a měsících zmiňoval squatting. Roky a měsíce jsem volila tak, aby korespondovaly s událostmi týkajícími se squatů, které se objevily i v mainstreamových médiích. Do těch se squatting a jeho příznivci kvůli svému postavení na okraji společnosti a existenci vlastní nezávislé subkultury tolik nedostávají. Můj výběr let byl částečně omezen také na to, aby byla vybraná periodika v dané době v databázi Newton. Důvodem nebylo pouze ulehčení, ale můj zahraniční studijní pobyt Erasmus, během kterého jsem začala na výzkumu pracovat.

Nakonec jsem vybrala rok 2000, kdy byl vystěhován známý squatt Ladronka v Praze 6. Dále rok 2008, kdy došlo k policejnímu zásahu ve squattu Cibulka v Praze 5, a k útokům psů patřících squatterům z pelc-tyrolské vily Milada na domácí zvířata v okolí a v pražské ZOO. Posledním vybraným rokem je 2009, během kterého byl vyklizen i squatt ve vile Milada. Kvůli vyklizení squattu a zabarikádování squatterů na střeše přišla intervence ministra pro lidská práva Michaela Kocába, který sehnal squatterům náhradní ubytování. Squatterři také uspořádali tzv. týden

nepřizpůsobivosti, který vyvrcholil obsazením domu na Albertově a následným policejním zásahem, při kterém byl zatčen i reportér MF Dnes Pavel Eichler, který doprovázel squattery. Z tohoto roku jsem vybrala 48 článků, které se nejvíce hodily do mé práce svou relevancí k jejímu tématu.

Mým záměrem je sledovat celý rok proto, abych získala lepší vzorek článků, tedy i těch co bezprostředně nesouvisí s vyklížením squatů. Díky tomu mohu zjistit, jestli novináři vybraných periodik psali i v ostatních obdobích roku o squatterech z nějakých jiných důvodů, než jsou ty výše uvedené. Rozestup devíti roků mi pak umožní sledovat, jestli se změnil způsob, jakým novináři o squatterech píší.

1.2. Metodologie

Ve své práci se budu snažit různými způsoby interpretovat zkoumané texty, budu se snažit je pochopit z mnoha různých úhlů pohledu. „Interpretujeme texty (filmy, televizní pořady, magazíny, reklamu, oblečení, graffiti a další) ve snaze pochopit, jak v určitých kulturách v určité době lidé chápou svět kolem sebe. Navíc, pokud vidíme více způsobů, jakými je možné interpretovat realitu, porozumíme lépe i své vlastní kultuře protože si uvědomíme hranice a výhody našich vlastních způsobů chápání reality.“(McKee, 2003, s. 1)

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla provádět kvalitativní výzkum vybraných dat pomocí zakotvené teorie. „Metoda zakotvené teorie se uplatňuje v kontextu objevování, protože při ní jde především o exploraci a rozvíjení nových teorií. Je zřejmé, že takový proces nelze algoritmizovat nebo vymezit pevnými pravidly, protože v sobě vždy nese prvky intuice a nejistoty. Návrh postupu zakotvené teorie tento aspekt nutně zohledňuje.“ (Hendl, 2008, s. 125).

Svůj výzkum zahájím předvýzkumem, ve kterém si určím velikost zkoumaného vzorku novinových článků se squatterskou tematikou. Po zjištění velikosti vzorku a výběru nejrelevantnějších článků z roku 2009 začnu data analyzovat otevřeným

kódováním. „Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. ...Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly, a také jsou kladeny otázky o jevech údají reprezentovaných. Během tohoto procesu jsou zvažovány a zkoumány naše vlastní i cizí domněnky o jevu, což vede k novým objevům.“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 43)

Během tohoto procesu ještě může dojít k navýšení vzorku v důsledku provedených zjištění z již zanalyzovaných dat. Dále budu pokračovat teoretickým vzorkováním a získám základní kategorie, do kterých budu články řadit. Zároveň budu v textu hledat citově zabarvené výrazy a stereotypy, budu zkoumat celkové vyznění článku a upravovat jednotlivé kategorie. Na závěr budu porovnávat jednotlivé roky z mého výběru a také jednotlivé tituly a budu hledat možné styčné body, abych potvrdila vymezení kategorií, podkategorií a hodnot. Zároveň budu hledat odpověď na své výzkumné otázky:

Jaké hodnoty se v MF Dnes, Reflexu, Blesku a Nedělním Blesku v souvislosti se squatterry vyskytovaly v letech 2000, 2008 a 2009? Jaké postavení a orientaci měly tyto hodnoty vůči squatterům? Jaká byla důležitost a síla těchto hodnot v jednotlivých vybraných titulech? A proměňovaly se hodnoty, jejich intenzita a důležitost v průběhu let 2000, 2008 a 2009?

2. Marginalizované skupiny a squatteři

2.1. Marginalizace společenských skupin a jedinců

Ve své práci operuji často s termínem marginalizované skupiny, proto bych jej měla nejprve vymezit. Výchozím bodem je pro mě definice Suzanne Herbst: „Sociální skupiny jsou z mého pohledu marginalizované, pokud se je konvenční instituce (nebo jedinci spojeni s těmito institucemi) snaží *umlčet*. Tyto pokusy o umlčení nejsou vždy účinné. A takové skupiny nemusí být nutně chudé na zdroje nebo malé. Dále pocit marginalizace ještě z osoby nedělá takovou osobu. Musí být jasný důkaz o tom, že slovník a myšlenky skupiny jsou systematicky exkludované z hlavní veřejné sféry kvůli jejich etnické příslušnosti, pohlaví nebo názorům.“ (Herbst, 1994, s. 10)

Tomáš Sirovátka ve své definici přidává i důvod k jejich umlčení: „Odsouvání určitých osob a sociálních skupin na okraj společnosti (marginalizace) či mimo ni (exkluze) představovalo vždy pro společnost mechanismus sociální kontroly, jímž společnost zajišťovala konformitu svých členů. Představovalo sankci uplatňovanou proti všem, kdo zpochybňovali a narušovali její řád.“ (Sirovátka, 2002, s. 10)

Marginalizace není podle Sirovátky a dalších vědců novým konceptem, je s lidskou společností spojen již dlouhou dobu. Někdy k marginalizaci stačí pouhé podezření nebo byla užívána jako „prevence“: „Důvodem ke společenskému vyloučení, nebo alespoň ke společenské marginalizaci jedinců i kolektivit, bylo reálné či jen jim připisované porušování právních a etických norem, zvyků, modelů a základních hodnot z jejich strany, nebo i pouhé podezření v tomto směru. Sociální vyloučení se užívalo i preventivně, jak o tom svědčí velmi ilustrativně historická epizoda ve vývoji athénské demokracie, uplatňující tzv. střepinkový soud (ostrakismos).“ (Sirovátka, 2002, s. 10)

Spolu se sociálním upozaděním některých skupin obyvatel souvisí také stigmatizace. Ta se podle Sirovátky na rozdíl od procesu marginalizace v dnešní společnosti změnila: „Vylučování a marginalizovaní bývali často stigmatizováni.

Uříznuté ucho nebo nos zloděje, špičatá čepice pro židy, rolničky pro malomocného, žlutý šál pro prostitutku... Tato stigmatizace nacházela ovšem výraz i ve vytvářených stereotypch vylučovaných v hlavním proudu společnosti. V současnosti je stigmatizace subtilnější, ale v prostředí rozlišující jemné nuance stále tíživá. Vinou masmédií mohou být dnes stigmatizovaní navíc vylučováni daleko účinněji než dříve, a to i nepřímo, šířením nepříznivých stereotypů. Tyto stereotypy mohou mít charakter nálepek (nepřizpůsobiví Romové, práci se vyhýbající nezaměstnaní, nevďeční imigranti apod.)“ (Sirovátka, 2002, s. 13). Ve své práci se budu snažit zjistit, jestli jsou takto stigmatizováni i squatteři, případně jaké jsou jejich „nálepky“.

V souvislosti se squatterry je ale nutné vzít v úvahu ještě jeden aspekt sociální marginalizace a vyloučení, a to je jeho možná dobrovolnost: „Vyloučení ovšem mohlo být i dobrovolně přijatým údělem, jež mělo podobu radikálního odmítání daného řádu, jak tomu bylo u heretiků, vizionářů a osob majících či hledajících (uprchlíci z morálního řádu) jinou identitu. Často mělo formu samoty (a to nejen v křesťanské Evropě), ale mohlo vést i k vytváření paralelních společenství, která se uvnitř širšího společenství uzavírala, nebo z něj migrovala (čeští bratři, angličtí puritáni, američtí mormoni a dnes například Romové unikající za hranice postkomunistického světa).“ (Sirovátka, 2002, s. 13)

Squatteři si život na okraji společnosti vybírají většinou dobrovolně a uchylují se k jinému způsobu života než většinová společnost záměrně. O jejich motivace a hodnoty se budu dále zajímat v následující podkapitole.

2.2. Myšlenky squattingu

Protože jsem si pro svou práci vybrala jako příklad marginalizované skupiny právě squatterry, na tomto místě se pokusím stručně objasnit jejich názorová východiska a pohled na život a současnou společnost.

Nejprve bych ráda představila squatting optikou práva. Squatting je podle §249a Trestního zákoníku trestným činem porušování práva k domu, bytu či nebytovému prostoru a může být potrestán až dvěma lety odnětí svobody či peněžitou pokutou. Policejní brožura o sociálním radikalismu definuje squatting takto:

„Pojmem squatting rozumíme neoprávněné obsazování prázdných bytů. Squatting provozují levicovní aktivisté a příslušníci kulturních proudů s krajní levicí spjatých. Cílem squattingu je zpravidla upozornit na špatnou bytovou situaci a bytovou politiku.“ (Dufková, Zlámal, Uhl, 2005, s. 34)

Smyslem mé práce není zachycení historie squattingu u nás ani v zahraničí, proto se touto otázkou nebudu nijak hlouběji zabývat, je dohledatelná v jiných diplomových pracích a knihách. Pro stručnou ilustraci původu a smyslu squattingu mi tedy znovu poslouží již zmiňovaná brožura, na jejíž přípravě se podílel i Český helsinský výbor.

„V západních zemích, odkud squatting pochází, bylo běžné obsazovat i byty v luxusních čtvrtích, kde se majitelé snažili udržet vysoké ceny právě tím, že neuzavírali nájemní smlouvy s nižším nájmem. Squatting měl tehdy ryze ideový obsah a nesl prvky třídního boje. V České republice je situace poněkud jiná. Squatting nemá doposud tak vyhraněný ideologický obsah. Squatteři si vybírají své objekty i podle jiných kritérií. Často je to zájem o zachování kulturně významné památky jejímu účelu a zamezení jejího použití pro komerční účely. Čeští squatteři si často vybírají i nevyužité obecní byty nebo nebytové prostory a obsazení bytu tak využívají jako prostředek nátlaku na obec.“ (Dufková, Zlámal, Uhl, 2005, s. 34)

Policejní pedagogové a organizace zaměřená na dodržování lidských práv se shodují na tom, že squatting se snaží vytvořit nějakou hodnotu, ale zároveň je útokem na majetek, který patří někomu jinému.

„Největší úskalí squattingu je v disproporci mezi chráněnou hodnotou a hodnotou, kterou se snaží vytvořit. Squatting je nepochybně útok na majetek.

Squatting ale fakticky vytváří nové obydlí, které požívá také ústavní ochrany.“
(Dufková, Zlámal, Uhl, 2005, s.34)

Squatting je z toho důvodu rozporuplným společenským fenoménem. Podívejme se nyní, jak na sebe nahlízejí sami squatteři.

„Squatting je produktem společenského systému, který se opírá o vykořisťování člověka i přírody a veškeré hodnoty podřizuje významu peněz. Mladí lidé reagují na bezvýhodné sociální postavení, kdy ztratili veškerou naději na důstojný život. Nonkonformní odpověď na jeden z mnoha zločinů kapitalismu — zruďné „tržní řešení“ bytové otázky. Účinně řešit bytovou situaci mohou jenom příslušníci majetkové elity, jejichž finanční příjmy jsou morálně nelegitimní či dokonce zcela nezákonné. Většina obyvatelstva se díky permanentnímu propadu životní úrovně, astronomickým cenám nemovitostí a absenci bytové výstavby ocitá v tíživé existenční situaci. Sociální realita ztěžuje možnost námezdně pracujícím vytvořit si vlastní domov...“ (Puchmertl, 2005, s. 33-4)

Squatterům jde především o právo na bydlení, které nadřazují právu na soukromý majetek, u kterého také pochybují o morální legitimitě takového majetku. Nemít domov podle squatterů znemožňuje rovnoprávnou existenci.

„Vědomí domova spoluutváří identitu a napomáhá důstojnému postavení člověka. Sociálně slabé ohrožuje ztráta vlastní identity a elementární lidské důstojnosti, neboť se v současném společenském uspořádání necítí doma. Bezdomoví zásadním způsobem porušuje právo na svobodnou a rovnoprávnou existenci,...“ (Puchmertl, 2005, s. 35)

Jako příčinu současné bytové situace vidí squatteři kapitalistickou společnost a její důraz na hodnotu financí, stejně jako nezáměr o hodnotu identity. Zároveň obhajují své právo žít ve společenství stejně smýšlejících lidí podle vlastních pravidel, nikoliv podle pravidel společnosti, s jejímiž hodnotami se neztotožňují.

„Kapitalismus mocenskými mechanismy všestranně prosazuje hodnotová měřítká, opírající se o ziskuchtivé vykořisťování člověka i přírody. Svobody, spravedlnost, mezilidskou úctu a sounáležitost s přírodou podřizuje ekonomické síle peněz. Svobody volby se tak dostává pouze tomu, kdo si ji může koupit. Námezdně pracující jsou díky svému ekonomickému postavení výrazně omezeni a nemohou se zcela svobodně rozhodovat. Nonkonformní mladí lidé pochopili, že stávající společnost neumožňuje svobodný rozvoj osobnosti — protizákonným jednáním se snaží vymanit ze systémového útlaku a relativně svobodně rozvíjet vlastní identitu ve společenství, s jehož hodnotovými měřítky, politickými postoji i názory na řešení bytové problematiky se ztotožňují. V „právním“ státě tržního typu je každý politicky oprávněn použít jakékoli prostředky k řešení neuspokojivé životní situace, nesvoboda a nespravedlnost ospravedlňující radikální volbu. Squatteři mají tudíž právo svobodné volby prostředím, ve kterém chtějí žít...“ (Puchmertl, 2005, s. 36-7)

Squatteři považují svůj protest za legitimní, údajně jej bojují nejenom za sebe, ale i za jiné marginalizované skupiny jako jsou bezdomovci a osoby s nízkým příjmem.

„Mladí lidé mají morální oprávnění nedodržovat zákonné normy, když si uvědomují jejich amorálnost a sami se řídí jistými zásadami — razantní odmítnutí současné politiky bydlení, úsilí ve prospěch dostupnosti osobního domova, hluboká niterná touha po svobodě, snaha vytvořit alternativu současným společenským trendům... V duchu těchto etických idejí musí bojovat za efektivní řešení závažných celospolečenských problémů ve prospěch sociálně slabých. Obsazování dlouhodobě nevyužívaných prostor se stává morálně oprávněnou formou politického konfliktu, jestliže má podobu boje za důstojný život pro všechny bezprávné lidské bytosti.“ (Puchmertl, 2005, s. 39)

Squatterům jsou blízké myšlenky ekologického aktivismu a vegetariánství a veganství. Život ve squattu se nesnaží organizovat hierarchicky, všichni se podílejí na rozhodování a všichni spolu sdílejí hmotné statky.

„Squatteři jsou vedeni rovněž snahou vybudovat společenství, jež ve svém fungování vědomí mezilidské sounáležitosti nadřazuje významu hmotných statků. Vnitřní principy komunity tak oslabují pocit vzájemného odcizení a posilují schopnost koexistence — nezpochybnitelný důkaz, že altruistický hodnotový systém může fungovat v praktickém životě. Vzniká alternativa vůči kořistnickému hodnotovému žebříčku kapitalistické společnosti, který lidskou bytost, přírodu i veškeré duchovní bohatství podřizuje ekonomickému hledisku. Jakékoli alternativní řešení má revoluční rozměr, poněvadž vyjadřuje nespokojenost s daným stavem.“
(Puchmertl, 2005, s. 38-9)

3. Novinářská profese a její vztah k marginalizovaným skupinám

Novináři jsou součástí společnosti, která má určitou sociální strukturu. „Obecněji je výraz sociální struktura používán jako synonymum sociální organizace: soubor modalit organizace sociální skupiny a typů vztahů, které existují uvnitř a mezi různými oblastmi celé společnosti (právě tak na úrovni příbuzenství, jako ekonomické a politické organizace).“ (Boudon (ed.), 2004, s. 207)

Marginalizované, neboli upozadované skupiny společnosti tedy můžeme nahlížet jednak z ekonomického a jednak z politického hlediska. Squatterské hnutí svým programem naplňuje tuto definici z obou pohledů. Marginalizované skupiny jsou nahlíženy společností jako méně důležité, protože z jejich „světa“ se v mainstreamových médiích nevyskytuje mnoho příběhů. Stejně tak novináři samotní pouze výjimečně pocházejí z některé z marginalizovaných vrstev, což ztěžuje jejich možné pochopení a snižuje zájem o takovou skupinu.

Hodnoty, které uznávají novináři, jsou většinou ovlivněny jejich výchovou a vzděláním, sociálním zakotvením, stejně jako u dalších osob. Z jakých vrstev ale pocházejí novináři a jakou výchovou prošli?

“Novináři pocházejí ze střední třídy, vzdělané části společnosti, novinářská komunita nemůže proto být nedotčena rozdělovací funkcí socio-kulturní dichotomie...” argumentuje (Sonwalkar, 2005, s. 263-4)

Tento názor zastává i Robert McChesney: „Není pravděpodobné, že by novináři v nejvlivnějších médiích měli jakékoliv ponětí o tom, co to znamená žít bez zdravotního pojištění, nebýt schopen nalézt dostupné bydlení, mít děti v podfinancovaných polorozpadlých školách, příbuzné ve vězení či v předních bojových liniích nebo čelit hrozbě vážné chudoby. Žijí ve velmi odlišném světě než většina Američanů. V některých tématech mohou být „liberální“, ale v zásadních problémech politické ekonomie jsou stěží na levé straně americké populace a korporátní status quo jim obvykle vyhovuje. Pokud směr zpravodajství udává prostředí, ze kterého novináři vyšli, a jeho hodnoty, nelze čekat, že budou novináři

sympatizovat s tradičně liberální – tím méně levicovou – politikou nebo regulacemi.“ (2008, s. 55-6)

Pokud novinář pochází z velmi odlišného prostředí než lidé, o kterých referuje, může pro něj být těžší porozumět jejich motivacím, hodnotám a způsobu života, protože je nesdílí. Podobného fenoménu si všimla i Gay Tuchmanová: „Když novinářům chybí správné otázky a odpovědi na ně, a jsou slepí k možnosti existence otázek a odpovědí, které neznají, reportéři nemusí být „schopní pochopit“ inovaci.“ (1978, s.215)

Podobný problém spojený s informováním o marginalizovaných skupinách popisuje i Herbert J.Gans. Podle něj je problém zejména v sociální vzdálenosti mezi novinářem a zdrojem ze sociálně marginalizované skupiny.

„Z této perspektivy je výběr příběhu v podstatě složen ze dvou procesů: jeden je determinován dostupností zprávy a spojuje novináře se zdroji; druhý určuje vhodnost zprávy a spojuje novináře s publikem. Zdroje a novináři k sobě ale musí mít přístup předtím, než se z informace stane zpráva; jenže tento přístup je nerovnoměrně distribuován, protože částečně záleží na sociální vzdálenosti mezi zdroji a novináři, a ještě více na jejich příslušné síle.“ (2004, s. 81)

Podle Gansa záleží zejména na politické a ekonomické síle zdroje – silní a bohatí mají snadnější přístup k novinářům, než ti slabí a chudí, kteří jsou vyhledáni, až když dojde k narušení veřejného nebo morálního pořádku.“ (Gans, 2004, s. 81)

Gans se vyjadřuje také k hodnotám novinářů – podle něj je pro novináře nemožné napsat článek, aniž by v něm zanechali alespoň nějaké hodnoty. Rozlišil jich několik typů: přetrvávající hodnoty, vědomé a nevědomé soudy a souzení reality (Gans, 1979, s. 196).

Přetrvávající hodnoty dále popisuje jako hodnoty spíše žurnalistu než žurnalistů samotných, jako profesní hodnoty, se kterými se ne každý musí nutně osobně ztotožňovat, jsou to hodnoty politické (Gans, 2004, s. 197).

Vědomé názory jsou součástí boje médií za sympatie publika a jsou spojovány se zaujímáním postojů, nejsou ale dostatečně trvalé k vytvoření odpovídající hodnoty (Gans, 2004, s. 197).

Nevědomé soudy jsou podle Gansa většinou hodnot obsažených v médiích a projevují se volbou slov s pejorativní či negativní konotací, užíváním satiry a ironie (Gans, 2004, s. 199).

Souzení reality pak napovídá o tom, jakým způsobem a z jakého pohledu novinář nahlíží na realitu. Jedná se o jeho vlastní soudy toho, co je nové a co staré, co je normální a co je nenormální a podle toho, co je vhodné ke zveřejnění (Gans, 2004, s. 201).

3.1. Strukturace, reifikace a hegemonie

Ve své práci stavím zejména na politické ekonomii komunikace a jejím pohledu na fungování médií. Jedním z důležitých konceptů, ze kterého teoreticky vycházím, je proces strukturace.

„Strukturace popisuje proces, kdy lidským jednáním vznikají struktury, a zároveň poskytují „médiu“ k tomuto vzniku. Sociální život je tvořen oboustrannou konstitucí struktury a jednání; jednoduše společnost a individuum tvoří jeden druhého. My jsme produktem struktury, kterou vytváří naše sociální akce a jednání. Můžu parafrázovat Marxe, že vytváříme historii, ale pouze pod podmínkami našeho vlastního tvoření.“ (Mosco, 2009, s. 185)

Ve zpravodajství v médiích dochází podle Gay Tuchmanové a jejího výzkumu také k procesu reifikace neboli zvěčnění. Ten s procesem strukturace souvisí, jak vyplývá z následujícího textu. Proces reifikace jako první popsal ve své práci Karl Marx (Reifová (ed.), 2004, s. 209), dále byl rozvíjen mnoha autory. Za zmínku rozhodně stojí tento koncept a jeho pojetí v práci Bergera a Luckmanna.

„Zvěčnění znamená chápat jevy vytvořené člověkem, jako kdyby se jednalo o věci, s jejichž vznikem člověk nemá nic společného a které jsou možná výsledkem

působení nadpřirozených sil. Jinak by se to dalo říci také tak, že zvěcnění znamená chápat výsledky lidské činnosti *jako něco jiného* než výsledky lidské činnosti - například jako přírodní jevy, produkty kosmických zákonů, či projevy boží vůle. Zvěcnění znamená, že člověk je schopen zapomenout na své vlastní autorství lidského světa, a dále, že lidské vědomí už nezná dialektiku mezi člověkem- tvůrcem a jeho výtvoř. Zvěcnělý svět je tedy světem dehumanizovaným. Člověk ho prožívá jako podivnou skutečnost, spíše jako opus alienum, dílo cizí, nad nímž nemá žádnou moc, než jako opus proprium, dílo vlastní, jenž je výsledkem tvůrčí činnosti jeho samotného.“ (Berger, Luckmann, 1999, s. 90)

K tomuto zvěcnění podle Tuchmanové dochází kvůli symbolizaci reality: „Zprávy někdy užívají symboly jako reprezentaci reality a prezentují je jako výsledek sil mimo lidskou kontrolu. To je typické zobrazení ekonomické aktivity a občanských nepokojů. Tyto vážné situace společenského života jsou zobrazovány jako cizí, zvěcněná síla, podobná výkyvům počasí, přírodní fenomén.“ (Tuchman, 1978, s. 213-4)

Pro mou práci je zde zajímavá právě část o občanských nepokojích a ekonomické aktivitě, protože obě tyto věci mají styčný bod se squattingem, a zároveň také s udržením statusu quo.

“Reifikace ekonomické aktivity a občanských nepokojů také podporuje status quo. Nejprve reifikace potvrzuje, že jedinec nemá moc k boji se silami přírody, stejně jako se silami ekonomiky. Jedinec jako symbol je zobrazován jako reprezentace společného osudu. Konzument zpráv je pak podporován v sympatizaci nebo v pocitu radosti, ale ne v politickém organizování se.“ (Tuchman, 1978, s.214)

Dalším důležitým pojmem je v kritickém pohledu politické ekonomie moc, chápána jako ekonomická a politická síla. Ve své práci vycházím z předpokladu, že squatteři, stejně jako další marginalizované skupiny, nemají ani politickou ani ekonomickou moc. „Umístěním moci do centra analýzy se studie koncentruje na strukturaci na základě sociální třídy, rasy, pohlaví a kultury, a odhaluje, jak moc dokáže vykristalizovat to, co se většinou nazývá zdravý rozum, do hegemonie.“ (Mosco, 2009, s.185)

Koncept hegemonie vznikl zejména díky dílu italského filozofa Antonia Gramsciho. Gramsci se snažil pochopit specifické rysy pokročilé kapitalistické společnosti skrze zkoumání jejich schopnosti udržet kontrolu díky souhlasu namísto jejich fyzického vynucení. (Mosco, 2009) Pokud většina osob s politickým a ekonomickým uspořádáním souhlasí a zdá se jim jako uspořádání přirozené, není nutné nasazovat hrubou fyzickou sílu k udržení takového společenského řádu.

Koncept hegemonie má blízko ke konceptu ideologie a konceptu hodnot, který je předmětem zkoumání mé diplomové práce. Termínu hodnota a jeho použití v této práci se podrobněji věnuji v následující kapitole.

Mosco se domnívá, že hegemonie je neefektivnějším konceptem, protože „je neustále probíhající formací obrazů a informací tvořící mapu zdravého rozumu, která je pro většinu lidí dostatečně přesvědčivá k tomu, aby jim zajišťovala sociální a kulturní hranice k definici „přirozeného“ postoje ke společenskému životu.“ (2009, s. 206) Očekávám, že v novinových článcích nebude věnován příliš velký prostor (nejen fyzický, ale i myšlenkový) k vymezení ideologií a hodnot squatterů (příp. jiných marginalizovaných vrstev), protože by narušovali proces hegemonie.

Existují ale i další možné faktory, které mohou ovlivňovat způsob, jakým je o squatterech a marginalizovaných skupinách celkově psáno.

3.2. Dichotomie my versus oni

Jedním z faktorů ovlivňujících diskurs o marginalizovaných skupinách, konkrétně o squatterech, je dichotomie my versus oni. Oni mohou být právě marginalizované a sociálně exkludované skupiny či jiné minority.

Prasun Sowalkar se v eseji, který je součástí Allanova sborníku *Journalism: Critical Issues*, zabývá banálním žurnalismem (žurnalismus plytký, bez hlubších souvislostí a neumožňující utvořit si názor) a tím, proč vzniká. Za jeden z hlavních důvodů označuje dichotomii my versus oni. „Jedním ze způsobů jak rozkódovat tento druh novinářství je použít pohled socio-kulturní dichotomie my a oni. Tyto

termíny jsou evidentně jednoduché poznámky; jsou obsaženy v rutinních konverzích a často se objevují v novinových titulcích. Ale tyto termíny reifikují hluboce zakořeněné a komplexní struktury hodnot, představ, témat a předsudků převažujících v socio-kulturním prostředí.“(2005, s. 262-3)

Sonwalkar také ve svém příspěvku upozorňuje, že „banální žurnalismus je hegemonický; zmocňuje se pojmu my a prezentuje jeden pohled na svět jako pohled celé společnosti nebo národa.“ (2005, s. 263)

Dichotomie my versus oni vyvolává dojem nepřátelství a nutnosti vymezit se. Její použití na jiné sociální skupiny je proto podle mého názoru znepokojující a mohlo by vést až k vyvolání sociálního napětí a dalšímu oddalování již okrajových skupin dále od středu společnosti. Způsob, jakým je v médiích referováno o okrajových vrstvách společnosti pak může velmi silně utvářet názor na skupinu lidí, se kterou se mnozí konzumenti médií sami osobně nikdy nesetkali, jejich obraz je utvářen pouze sekundárními zdroji jako média, případně zkušenostmi zprostředkovanými druhou osobou.

Způsob, jakým si redaktoři a editoři vybírají zprávy je ovlivněn zpravodajskými hodnotami jako je relevance (v tomto případě relevance pro nás), negativita a konflikt, pokud bych si vybrala pouze několik kritérií ze seznamu jmenovaných Galtungem a Rougeovou (1965). Další kritéria, jako blízkost, naopak marginalizovaným skupinám uzavírají přístup do médií, důvodům se budu věnovat podrobněji v další podkapitole.

Následkem tohoto výběru je obraz marginalizovaných vrstev v médiích nutně pokřivený. „Události a problémy týkající se minorit mají větší šanci mít dostatečnou zpravodajskou hodnotu, pokud se novináři zdá, že ovlivňují zájmy „nás“. Životní situace minorit jsou zobrazovány sporadicky jako reportáže zaměřené na jednu událost bez politického, historického a kulturního kontextu.“ (Sonwalkar, 2005, s. 271)

Právě tento přístup může způsobovat neznalost nebo nepochopení jiných hodnot než těch prezentovanými médii. Abych byla schopná hodnotit, v jakých

souvislostech se o marginalizované skupině squatterů píše i po kvantitativní stránce, provedla jsem analýzu titulků článků do tematických kategorií popsanou v úvodu.

3.3. Tělo a disciplína

Zajímavým konceptem, který by mohl být užitečný při analýze diskursu o squatterech je pohled na snahu disciplinovat lidské tělo v zájmu zachování morálky. Squatteři žijící v opuštěných domech (často bez napojení na vodu či elektřinu) mohou mít odlišné nároky na hygienu než novináři, žijící v běžných či dokonce nadstandardních městských bytech.

„Křesťanská církev vždycky definovala tělo jako území ďábla, jako hrozbu čistotě a kontrole duše, a vztah mezi tělem a duší vykreslila jako nepřátelský. To je uplatnění třídní a sociální kontroly na tělo ve jménu individuální morálky. A jak se dalo předpokládat, právo a medicína v devatenáctém a dvacátém století spojily síly s náboženstvím v pokusu uplatňovat sociální kontrolu skrz disciplinaci významu a chování individuálního těla.“ (Fiske, 2004 s. 90-91)

Squatteři se se svým odporem k systému a korporacím často bouří i módním trendům a společenskému diktátu krásy, což může být taktéž vnímáno negativně.

„Oblečení, kosmetika, hubnutí, běhání, to jsou všechno způsoby používání pravidel na tělo. Vztah mezi krásným a ošklivým tělem, mezi zdravým a nezdravým, dobře a špatně oblečeným, uhlazeným a neupraveným, mezi svalnatým a tlustým, to jsou sociální vztahy norem a deviací, a tím pádem politické vztahy usilující o přirozené přijetí norem pro tělo od těch, kdo mají nejvíce síly ve společenské formaci. Význam zdraví je sociální, nikoliv fyzický, význam krásy je politický, nikoliv estetický, krása a zdraví jsou stejně sociopolitické a tím pádem diskursem k uplatnění sociální moci.“ (Fiske, 2004, s. 91-92)

S disciplínou těla souvisí také disciplína spojená s tělesnými projevy a se ztrátou kontroly nebo dojmem ze ztráty kontroly. Fiske ve své knize uvádí příklady fotbalu a boxu, stejně jako lidové jarmarky, kde se tančilo a pil alkohol. Podle mého názoru

dochází k disciplinaci těchto jevů a jejich označování jako společensky nebezpečných dodnes. Přestože některá hudba je již konsenzem ve společnosti vnímána jako „povznášející ducha“ např. vážná hudba, jiné druhy hudby (např. elektronická) bývají označovány jako otupující kvůli opakujícímu se rychlému rytmu. Pití alkoholu je do určité míry společensky přijatelné, naopak nepřijatelné a nelegální je užívání drog. Při něm dochází ke změně vědomí, které většinová společnost nepovažuje za přínosné a žádoucí. Jedná se tedy o další způsob disciplinace těla ve smyslu, jak jej popisuje Fiske.

„Jiný způsob rezistence (dominanci) je skrze uvolnění, skrze obejití sociální kontroly zanedbáním disciplíny nad sebou sama. Vše mimo kontrolu je vždy potencionální ohrožení, a vždycky přivolá morální, legální a estetické síly k disciplinaci takovéto hrozby.“ (Fiske, 2004, s. 69)

Ve své práci proto chci zjistit, jestli jsou těla squatterů souzena v českém tisku způsobem zde popsaným.

3.4. Morální panika

Všechny výše uvedené faktory mohou vést k situaci, kdy je marginalizovaná skupina nepochopena a démonizována v médiích, což může vést až ke vzniku morální paniky ve společnosti.

„Morální panika se v moderní společnosti rozbíhá v okamžiku, kdy média vyvolají přehnanou a nakažlivou masovou reakci vůči jedné osobě, skupině, nebo události tím, že ji definují jako totální ohrožení naší identity. Veřejný prostor je náhle zaplaven experty a důvěryhodnými autoritami, které varují před ‘nebezpečnými menšinami’. Skeptické instance zmlknou, experti, soudci, politici a ‘obyčejní lidé’ začnou mluvit ‘jedním hlasem’ o smrtelném ohrožení ‘našeho všeho’. Stereotypní a zkreslená nadreprezentace ohrožení živí postupnou eskalaci reakcí na ně a ta rychle mění morální klima ve společnosti.“ (Bělohradský, 2005, s. 271)

Jednou z nejužívanějších definic morální paniky vytvořil podle Critchera Stan Cohen ve své knize Lidoví ďáblové a morální panika (1972): „Společnosti se jednou za čas stanou částí období morální paniky. Podmínka, epizoda, osoba nebo skupina

jsou definováni jako hrozba společenským hodnotám a zájmům; jejich povaha je masovými médii prezentována v stereotypní a stylizované podobě; morální barikády jsou stavěny šéfredaktory, knězi, politiky a jinými správně smýšlejícími osobami; důvěryhodní experti vyslovují diagnózu a řešení; objeví se dočasná řešení a poté podmínka zmizí, změní se nebo se ještě zviditelní.“ (Cohen dle Critcher, 2005, s. 177)

Podle Critchera se dá k tomuto fenoménu přistupovat dvěma způsoby – američtí vědci se zaměřují spíše na sociální konstruktivismus a hledají příčinu morální paniky ve společnosti, zatímco britští vědci se soustřeďují spíše na média.

„(V amerických studiích) Média sama nevypadají, že by měla vliv na vyvolání morální paniky. Jsou jejím kanálem, nikoliv zdrojem. Britské studie morální paniky vidí zpravodajská média jako nejdůležitější faktor při vzniku morální paniky.“ (Critcher, 2005, s.178)

Ve své práci se chci zamyslet nad tím, jestli nedošlo v případě squatterů k vyvolání morální paniky. Pokud ano, pokusím se zjistit, jestli byli jejím zdrojem média, nebo společnost. Závěry budu zjišťovat z kvalitativní analýzy textu, tedy z přítomnosti názorů médií na squattery čitelném v diskursu o nich a z množství zdrojů jako osoby a organizace bojující proti squatterům.

Spolu s termínem „lidový ďábel“ jmenuje Cohen také způsoby, jakými k jeho vytvoření dochází, které nazval „vynalézání“.

„Cohen vyjmenovává proces zapojený do tzv. „vynalézání“: stylizace a stereotypizace, přehánění, překrucování, předpovídání a symbolizace, vytváření lidových ďáblů.“ (Critcher, 2005, s. 180-1) V textu budu tedy také hledat stereotypy a nafukování a překrucování faktů a budu porovnávat stejné události popsané v různém vybrané tisku, které by svědčily o tomto „vynalézání“.

3.5. Hodnotové škály a inklinace, stereotypy

Ve své práci budu často používat termín hodnota, proto ho pro jednoznačnost nejprve definuji. Podle Sociologického slovníku jsou hodnoty: „výrazem obecných principů, základních orientací a především preferencí kolektivní víry. V každé společnosti se stanovení cílů děje na základě představy o žádoucím a projevuje se v kolektivních ideálech. Tyto hodnoty, které se, systematicky seřazeny, organizují v představě světa, jeví se velmi často jako neredukovatelné danosti, stabilní jádro, soubor nezávislých proměnných.“ (Boudon et al., 2004, s. 62)

V následující kapitole mé práce se pokusím určit některé hodnoty české společnosti s pomocí literatury a již provedených výzkumů. Na závěr mé práce pak nastíním hodnoty novinářů vybraných titulů, které se objevují v kontextu se squatterry a squaty.

Důležitou charakteristikou hodnot je jejich kvalitativní odlišnost. „Hodnoty se liší zejména tím, že 1. Mají 'znaménko', tzn., jsou kladné nebo záporné; 2. mají určitý status, tzn., zaujímají vyšší nebo nižší místo v hierarchii hodnot, jsou více a méně důležité; 3. Vytvářejí specifická seskupení, různé subsystemy, pásma, řady hodnot.“ (Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, s. 376)

Pokusím se hodnoty českých novinářů seskupit podle jejich důležitosti a vzájemné provázanosti podle dat získaných analýzou vybraných článků.

Zatímco hodnoty jsou individuální pro každého člena společnosti a nemohou být nikomu nařízeny, normy jsou něco, co je pro většinu společnosti společné a občan je zpravidla společností nucen se jim přizpůsobit.

Normu Sociologický slovník definuje následovně: „Neoddělitelné od řádu hodnot, který v každé společnosti orientuje chování aktérů a skupin, jsou normy pravidla, která řídí individuální i kolektivní chování. Organizovány v systému jsou způsobem sociální regulace, který od Durkheima (1893, 1895, 1897) sociologové studují.“ (Boudon et al., 2004, s. 128)

Důležitou charakteristikou normy je její odlišnost v různých kulturách: „I když se různé kultury ve svém pojetí normálního a nenormálního výrazně liší, žádná z nich nebývá ochotna tolerovat výraznější odchylky od svého vlastního standardu.“ (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 696)

Pokud bychom definici normy hledali v české literatuře, pro mé účely bude nejužitečnější tato: „V nejčastěji užívaném významu, který můžeme pokládat za základní, označuje pojem norma obecné verbalizované pravidlo, jež mají jednáící ve svém chování respektovat a které se pro ně pokládá za závazné.“ (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 696)

I tato druhá definice je pro mou práci přínosná, proto budu pracovat i s ní. Na rozdíl od té první bych ale „ideu v myslích členů skupiny, která může být vyjádřena jako výpověď specifikující, co by členové skupiny nebo jiní lidé měli dělat, co se od nich za daných okolností očekává“ (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 692) nazývala ve své práci normativem pro lepší oddělení obou termínů.

Předpokládám, že se ve zkoumaných textech budou vyskytovat také stereotypy vůči marginalizovaným skupinám společnosti, konkrétně vůči squatterům. Stereotyp je podle definice Velkého sociologického slovníku: „Velmi stabilní prvek ve vědomí, resp. psychický a přeneseně i sociální mechanismus regulující vnímání a hodnocení určitých skupin jevů, ovlivňující názory, mínění, postoje i chování...Na jejich utváření se dále podílí přenos skupinových norem a poznatků, veřejné mínění, někdy i škola, sdělovací prostředky. Pojem stereotyp je v sociologii obvykle používán pro označení ustrnulého vztahu k sociálním, rasovým, národnostním apod. skupinám.“ (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 1229)

Stereotypy mohou být obtížně rozeznatelné, proto je také nutné si uvědomit, že „stereotypy mají spíše iracionální charakter, a obtížně se proto mění čistě logickými argumenty. Ani jim odporující osobní zkušenost nemusí změnit stereotyp, protože ty výrazně ovlivňují selektivitu vnímání a umožňují vyložit nový jev 'po staru' i tehdy, když jeho objektivní podstata je se stereotypem v rozporu. Stereotypy obvykle realitu výrazně zjednodušují, potlačují komplexnost a složitost objektivní skutečnosti a usnadňují tak přijetí nového.“ (Maříková, Petrušek,

Vodáková, 1996, s. 1230) V tomto bodě bych doplnila, že zatímco stereotypy pomáhají naší mentalitě vyrovnat se s novými skutečnostmi, zároveň nám znemožňují nahlížet na realitu v její celosti a rozmanitosti a brání nám v přijímání nových náhledů na svět nebo na lidi či skupiny lidí.

3.6. Česká společnost a její hodnoty

Pokud budu chtít zkoumat hodnoty českých novinářů, je základem podívat se na hodnoty společnosti, ze které vycházejí, a které jsou její součástí.

Česká společnost prošla v devadesátých letech minulého století velkými změnami v oblasti politické, ekonomické i sociální. Měly tyto změny vliv i na hodnoty českých občanů? Jak se česká společnost staví k lidem, kteří vybočují z její představy o normalitě? Zná „normální“ občan lidi z marginalizovaných vrstev, má pro ně pochopení?

Jednou z důležitých charakteristik změny společenského řádu byla i nově nabitá svoboda informací. Znamená ale svoboda přístupu k informacím to, že se lidé opravdu zajímají o informace z různých oborů a sociálních vrstev? Fedor Gál je spíše opačného názoru: „Na mediálním trhu je dnes lehce dostupné prakticky vše. Jinakost má dveře otevřené dokořán. Podstata masové kultury je ovšem v postupné monokulturaci – miliardy lidí nadšeně sledují stejné seriály a osvojují si stejné modely chování, stejné hodnoty a stejné sny.“ (1998, s. 143)

Podobně vidí naši společnost i Jiří Večerník: „Expandující masová spotřeba mění výrazně a někdy i paradoxně život lidí a společností. Přes hojnost a rozmanitost nabídky se spotřebitelé stávají uniformnější. S rozlišováním prostředků meziosobní komunikace a jejich častějším užíváním jsou lidé stále izolovanější. Přes dostatek času, prostoru a možností pestrého využití volného času zůstává většina lidí dost pasivních. Stejně tak i přes rostoucí vzdělání a četné zdroje poznání – umožňující kritický přístup a rezistenci vůči vnějšímu tlaku – se lidé nechávají stále více manipulovat. Mocný spotřebitel se tak opravdu stává spíše bezmocným. Jeho –

ekonomií tolik oslavovaný 'svobodný výběr'- se tak stává do značné míry pouze iluzorním." (Večerník, 2010, s. 106)

Na druhou stranu právě existence skupin, jako jsou squatteři, naznačuje, že společnost a jednotlivci v ní jsou schopní osvojit si zcela jiné hodnoty než ty, které jsou zobrazovány např. v již zmíněných seriálech nebo dalších médiích.

Čeho si tedy Češi a Češky váží, co je podle nich životní hodnotou? Protože budu ve své práci ilustrovat marginalizované skupiny na příkladu squatterů, bylo by vhodné podívat se nejprve na to, jak česká společnost vnímá bydlení a kde se pohybuje na jejich hodnotovém žebříčku.

Pro české občany v mnou zkoumaných letech alespoň ekonomická hodnota bydlení vzrostla, protože: „Struktura výdajů českých domácností se v letech 1990 – 2005 výrazně proměnila: narostly výdaje na bydlení (z 10% na 20%)...“ (Večerník, 2010, s. 106) za bydlení tedy v roce 2005 většina domácností vydala pětinu svých veškerých výdajů.

„Z šetření *Postoje k bydlení v ČR 2001* vyplývá, že v ČR jsou se svým současným bydlením nejvíce spokojeni vlastníci nebo spoluvlastníci rodinných domů...Z osob, které své současné bydlení za ideální nepovažují, by si drtivá většina (85, 9%) přála vystupovat v pozici vlastníka domu/bytu, výrazně menší část v pozici nájemníka (9, 1%) a družstevníka (3, 8%). Potvrzuje se tak, že většina lidí hodnotí vlastnické bydlení (zejména vlastnictví rodinného domu) výše než ostatní právní formy užívání domu/bytu a představuje pro ně vrchol, kterého si na své dráze bydlení přáli dosáhnout. Jak dalece pro ně je nebo není dosažitelný, závisí mimo jiné na výši jejich příjmů. Zdá se totiž, že vlastnický sektor v ČR (nerozlišujeme vlastnictví rodinného domu, bytového domu nebo bytu) je spojen s vyšší příjmovou úrovní domácností než ostatní sektory bytového trhu.“ (Sunega, 2002, s. 105)

Podle publikace *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008* (pramenná publikace *European values study*), je pro většinu Čechů dlouhodobě nejdůležitější rodina a její důležitost se od roku 1991 přes rok 1999 až po rok 2008 neměnila (1,2 na stupnici 1 – 4, kde 1 je velmi důležitá), klesla naopak důležitost práce (ze 1,5 v roce 1999 na

1,8 v roce 2008) a politiky (z 2,8 v roce 1999 na 3,1 v roce 2008). Na důležitosti nabral i volný čas (z 2,0 v roce 1999 na 1,8 v roce 2008). (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 22)

Je pozoruhodné, že přestože lidé označovali rodinu za nejdůležitější, v jejich zaměstnání pro ně byl nejdůležitější dobrý plat (74% zmíněných v roce 1999 narostlo na 86% v roce 2008), zatímco vstřícnost práce vůči rodinnému životu byla zmíněna necelou polovinou (45%) respondentů v roce 2008 (dříve se tato odpověď nevyskytovala dost často k získání vlastní kategorie). (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 88)

Za povšimnutí stojí i odpovědi na otázku „Které ze skupin lidí byste nechtěl/a mít za sousedy?“ v jejichž baterii odpovědí jsou zahrnuti mimo jiné levicoví extremisté. V roce 1991 to bylo 32% respondentů, v roce 1999 31% tedy mírný pokles a v roce 2008 takto odpovědělo 34% dotázaných (při možnosti uvést více odpovědí).

A jak se Češi a Češky dívají na osoby žijící v chudobě? Na to tak trochu odpovídá otázka „Proč jsou u nás lidé, kteří žijí v nouzi?“ Jako první nejdůležitější důvod byla respondenty uváděna jejich vlastní lenost (50% v roce 1991, 43% v roce 1999 a 45% v roce 2008). Zatímco v roce 1999 si 19% dotázaných myslelo, že je to bezpráví, v roce 2008 už to bylo pouze 16%, výrazně ale narostl názor, že chudí lidé mají smůlu (z 16% v roce 1999 na 25% v roce 2008). (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 84)

Politické smýšlení bylo v roce 2008 na pravolevé škále pro Čechy následující: k pravici se hlásí 21% (oproti 29% v roce 1999), k levici 17% (oproti 14% v roce 1999) a do středu se řadí 62% dotázaných (57% v roce 1999). (Rabušic, Hamanová, 2009, s.214)

Podle výsledků citovaného průzkumu také u Čechů a Češek vzrůstá názor, že by se o sebe měl jedinec postarat sám (38% dotázaných v roce 2008 oproti 35% v roce 1991) namísto státu (15% v roce 2008 oproti 19% v roce 1991). (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 215)

Squatteři podle svých slov protestují proti nespravedlnosti kapitalismu, proto mě zajímaly také odpovědi na otázku „souhlasíte s tím, že v demokracii funguje ekonomický systém špatně?“. V roce 1991 s tímto výrokem souhlasilo 33% a rozhodně souhlasila 4% dotázaných (nesouhlasilo 57% a rozhodně nesouhlasilo 6% respondentů), v roce 2008 souhlasilo 32% a rozhodně souhlasilo 8% dotázaných (48% nesouhlasilo a 12% rozhodně nesouhlasilo). Dalo by se tedy říct, že se názory respondentů (kteří by měli být reprezentativním vzorkem české společnosti) v této oblasti vyhranily (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 251). Oproti tomu stojí poznatek, že si více Čechů přeje vyrovnanější příjmy (37% v roce 2008 oproti 30% v roce 1999) a méně dotázaných se naopak domnívalo, že příjmy jsou závislé zejména na úsilí jednotlivce (19% v roce 2008 oproti 32% v roce 1991). (Rabušic, Hamanová, 2009, s. 219)

Praktická část

4. Kvalitativní analýza textů

Otevřeným kódováním vybraných textů jsem nejprve získala základní hodnoty. Tyto hodnoty jsem poté pomocí axiálního kódování seřadila do následujících kategorií a podkategorií. Všechny citace jsem ponechala v původním znění včetně některých gramatických chyb a překlepů.

4.1. Ohrožení

Do kategorie Ohrožení jsem zařadila články, ve kterých jsou squaty a squatteři představováni jako hrozba pro společnost, součástí článku bývají slova vyvolávající negativní konotace strachu, píše se o násilí a agresivitě. Tato kategorie a hodnoty, které obsahuje, se zdála ve vybraných textech jako na nejvyšším stupni důležitosti.

4.1.1. Násilí

4.1.1.1. Rok 2000: Válka v ulicích

První podkategorie jsou texty, ve kterých je dbáno na fyzické ohrožení ze strany squatterů. V textech roku 2000 nehrála hodnota fyzického ohrožení tak velkou roli, jako v následujících zkoumaných letech.

V souvislosti s fyzickým ohrožením novináři volili slova jako válka, která od nich přebrali i samotní squatteři. Slovo válka je zde užito jako symbol, jde o jeden z možných způsobů, jak vytvořit ze skupiny symbol ohrožení, jak z ní vytvořit „lidového ďábla“. Užitím slova válka a jeho negativní hodnoty zároveň napovídá, že pro novináře MF Dnes, potažmo pro redakci, je důležitou hodnotou mír a bezpečí jako její pozitivní protiváha.

„Začne 23. září válka v ulicích?“ (MF Dnes 11/9)

„Pokud se policie zachová jako vždy a bude stranit skinům, může to odstartovat válku v ulicích na celý zbytek zasedání,“ prohlásil pražský squatter P. D.“ (Obávané setkání MMF v Praze začíná již zítra, MF Dnes 18/9)

Squatteři jsou v roce 2000 v tisku také porovnáváni s ostatními komunitami a je jim dávána za příklad nekonfliktnost těchto komunit. Tím je naznačeno, že squatteři naopak konfliktní jsou. Kladně je zde hodnocena snaha nevyvolávat problémy a spory, potažmo také co největší přizpůsobivost společenským normám.

„Příkladem takového bezkonfliktního chování je podle něj komunita vyznavačů učení Haré Krišny“. (Zůstanou squaty součástí Prahy? MF Dnes 21/11)

Násilí se ale může v tisku spojovat se squaty i z druhé strany – jako násilí, které je nutné použít na tyto nepřizpůsobivé lidi, aby byla vynucena zákonná norma. Opakováním podobných zpráv může vzniknout u čtenáře dojem, že násilí a agresivita jsou se squatterskou subkulturou pevně spojeny a neexistuje řešení, kterému by squatteři lépe rozuměli. Může se také vytvářet stereotypní spojení squatterů a násilí. Násilí jako řešení konfliktu se zdá ve vybraném tisku hodnoceno negativně, smířlivější tón se objevoval většinou u textů právě o tvrdých policejních zásazích proti squatterům.

„...Ten po sedm let obývali squatteři, minulý týden je násilně vystěhoval pražský magistrát.“ (Squatteři z Ladronky demonstrovali, Blesk 18/11)

„K tvrdému zákroku proti černým obyvatelům známého statku Ladronka se včera odhodlalo vedení magistrátu. (Radní vyhnali squatterry z Ladronky, Blesk 10/11)

4.1.1.2. Rok 2008: Zabijáci útočí

Do první podkategorie zahrnující fyzické ohrožení ze strany squatterů jsem v roce 2008 zařadila podstatně více hodnot a textů, než v roce 2000. To je sice pro kvalitativní analýzu irelevantní, napovídá to ale o možném nárůstu hodnot a inklinací k této kategorii či na zvýšení jejich důležitosti pro novináře.

Útoku zdivočelých psů obyvatel squattu Milada, kteří utekli a roztrhali několik domácích zvířat, byl redakcemi MF Dnes a Blesku uznán za vhodný ke zveřejnění. Zřejmě proto, že splňuje charakter negativní náhlé události, která má navíc charakter blízkosti, protože pražská zoologická zahrada je blízka mnoha obyvatelům Česka (těm, kteří ji za svůj život navštívili, nebo těm, kteří mají kladný vztah ke zvířatům). Redakce MF Dnes píše o útoku a o bezpečnosti. Pro autora se zdá být

hodnotou bezpečnost a její zajištění. Dále je tu cítit apel na zodpovědnost za „své zvíře“ a velká obava ze zdivočelého zvířete. Může docházet k vyvolávání strachu ve čtenářích, jako přirozené a instinktivní reakce na tyto podněty.

„Útočící psy skončili v útulku pro opuštěná zvířata, odkud si je majitelé vyzvedli včera v podvečer.“ (Útok psů: zoo bezpečnost neposílí, MF Dnes 28/2)

Redakce Blesku zvolila expresivnější výraz „zabijáci“, který má silně negativní zabarvení a opět může vyvolat strach a pocit ohrožení.

„Majitelé psů, kteří v noci na úterý zardousili v pražské zoo 13 koz a ovcí, žijí v nedalekém squatu Milada v Holešovicích.“ (Majitelé psů zabijáků nemají na zaplacení! Blesk 28/2)

Redaktory Blesku, konkrétně Vlastimila Staňu, příběh vily Milada, jejích obyvatel a zejména některých sousedů zaujal, a začali mu věnovat více článků. V těch je do detailů a mnoha silně negativně podbarvenými a opakujícími se výrazy („zabijáci, válka, boj“) líčeno, jak nesnesitelné je žít v okolí squattu. V textech je patrné přehánění a najdeme v nich i předpovídání. Názory squatterů v nich jsou naopak sporadické, rétorika článků vůči obyvatelům vily Milada postupně přitvrzuje. V některých článcích Blesk již v titulcích přímo vyzývá ke zrušení, vyklizení a zboření vily Milada a situaci popisuje jako válku, což čtenářovu představu o dění v Pelc-Tyrolce značně dramaturgizuje. Jedná se o souzení reality ze strany redaktora. Mnoho textů vykazuje rysy vytváření „lidového ďábla“, tzv. vynalézání. Ze všech takto laděných textů vyplývá apel na policii a úřady, aby zasáhly a zajistily bezpečnost pro sousedy squattu Milada. Hodnotami jsou morálka, spořádanost a život podle společenských norem a zvyklostí. Hodnotou jsou také policejní a úřední moc, která je povolávána na pomoc proti squatterům a jejíž údajná lhostejnost je odsuzována.

Zároveň je patrné, že minimálně některé články byly iniciovány sousedy squattu Milada, kteří redakci Blesku oslovili. Není ovšem nutné hned usuzovat na to, že byla celá morální panika vyvolána pouze sousedy – Blesk tyto příběhy evidentně shledával zajímavými pro své čtenáře – snad kvůli jejich negativitě, jejich relativní blízkosti (mnoho lidí se v životě setkalo s nepříjemnými sousedy) a také kvůli jednoduchosti vyvolání dichotomie my versus oni. Takové ohrazení může usnadnit

čtenářům vymezit si názor na to, kdo jsou vlastně oni sami, a zároveň jim může potvrzovat jejich vlastní hodnotový systém.

„Zabijáci, kteří čtrnáct dnů před zmasakrováním ovcí a koz v zoo vnikli do mého holubníku a zakousli mi 97 holubiček!“ (Zabijáci ze zoo zakousli 97 holubic, Blesk 3/3)

„Pokousaný pošťák, potrhané ovce! To mají na svědomí psi squatterů okupujících nechvalně známou vilu Milada v pražské Troji. V sobotu tady zasahovala policie i veterinární záchranka. Nebylo to poprvé! Místní lidé s nimi bojují už přes deset let!... Ptají se - Kdy už tady bude klid? Kdy nás přestanou terorizovat!? To všichni čekají, až jejich psi zabijí člověka? Je to děs a hrůza. Když jde člověk ven, musí mít násadu od krumpáče. To všichni čekají, až psi zabijí člověka? To bude pozdě,“ dodal rozzlobený Souček.

Říjen 1998 - Vilu vyklidila policie. Objekt byl opatřen zámky, ale squatteři se brzy vrátili. Boj o dům začal!“ (Squat vila Milada: Zrušte ji! Vy klidte ji! Zbořte ji!, Blesk 30/9)

Paradoxem se může zdát fakt, že nejagresivněji v některých článcích působí sousedé squattu, kteří si na něj a jeho obyvatele stěžují. Snad si to autor ani neuvědomil, protože se mu hodnota bezpečnosti a možnost „ochrany“, která by byla řešením, zdála jako dostatečný důvod k rozhořčení a agresivnější rétorice. Síla této hodnoty se mu tedy zdála jako důležitější než bezkonfliktnost.

*„Obyvatelům Prahy 8 došla trpělivost * Schyluje se k »válce«? Napětí na pražské Pelc Tyrolce v Praze 8 houstne! Proč? Místním lidem už došla trpělivost, nejen kvůli squatterům z vily Milada a jejich chování, včetně volně pobíhajících smeček psů a krvavým útokům na lidi a domácí zvířata.... Schyluje se na Pelc Tyrolce k »válce«? Dost možná ano! ...Najmou si třeba ochranu!... (Nezasáhnete? Budeme se bránit! Blesk 2/10)*

4.1.1.3. Rok 2009: Opět válka v ulicích

Do kategorie Ohrožení a její první podkategorie fyzického ohrožení se dostali v roce 2008 články popisující situaci kolem násilného vyklizení squattu Milada. V textech chvílemi probleskuje morální panika. Squatteři jsou popisováni jako nepříliš známá skupina, která se násilím dožaduje svých práv (ta však nejsou příliš objasněna, takže skupina pravděpodobně zůstává čtenářem nepochopena). Potyčky mezi policií a squattery jsou popisovány tak, že vzniká dichotomie my („slušná společnost zastoupená policií“) versus oni („squatteři peroucí se s policií“). Díky tomu si mohou čtenáři porovnat a potvrdit své hodnotové inklinace s těmi

redakčními a mohou tak zjistit, že se některé jako např. bezpečnost, ochrana, veřejný pořádek, nekonfliktnost a odpor k násilí, shodují.

*„Válka v pražských ulicích 250 policistů v akci * 100 zadržených anarchistů * 24 z nich čeká brzy soud! * Hrozí jim až dva roky za mřížemi!... Tak tohle drzým squatterům zase nevyšlo! O víkendu se chtěli dostat do vybydleného domu na pražském Albertově a došlo až na boje v pražských ulicích, slzný plyn a obušky! Sedmdesát pět výtržníků skončilo v poutech.“ (Víkend plný násilí, Blesk 14/9)*

Zajímavá je zmínka Blesku, že policie se vše snažila řešit „po dobrém“, tedy nekonfliktně, avšak proti squatterům bylo nutné použít násilí. Násilí jako negativní čin působí, jako by bylo redakcí omlouváno jako vynucené. Násilí se zdá být omlouváno i v následující větě, kde se popisuje obrana squatterů jako „bránili se po svém“ a házeli „dokonce i lahve s močí“, tyto informace mohou mít funkci ospravedlnění násilí ze strany policistů jako oprávněného, zatímco obrana squatterů byla nepřiměřená či nevhodná. Je zde tedy jasná tendence přiklonit se na stranu policie jako orgánu státní moci a považovat ji oproti squatterům za více kredibilní zdroj.

„Když to nešlo po dobrém, razantně se do toho vložila policie. ...

A obyvatelé vily se bránili po svém, ze střechy házeli tašky, a dokonce i lahve s močí. Musela zakročit i policie. „Tři policisté byli zraněni,“ řekl Blesku policejní mluvčí Tomáš Hulan. Čtyři příznivce squaterů policie zadržela (8 squaterů: Bitva s policií o rozpadlou vilu! Blesk 1/7)

Pozornost poutal i noční policejní zásah proti protestu u vily Milada. Blesk jej nazval „krvavou bitvou“ a „drsnou bitkou“, zatímco redaktor MF Dnes viděl jen „strkanici“, „krátký střet“ a squattery, co nestáli o problémy. Ze stran jednoho média se tedy jedná o překrucování či přehánění. Zmínka o poničeném policejním automobilu se objevila pouze v Blesku. To by naznačovalo, že pro Blesk je bezpečnost (a zároveň i finance – viz další kapitola) důležitější hodnotou a její narušení je tudíž dramatictější. Také zde je výraznější tendence přitakávání státní moci v podobě policie.

„U vily Milada se v noci na středu porvaly skupinky squaterů s policejními těžkooděnci. Dokud létaly vzduchem nadávky, policisté jen přihlíželi. Když ale začaly padat první kameny, došlo k drsné bitce! A výsledek? Na služebně skončilo šest zadržených squaterů a jednoho policistu museli záchranáři na místě ošetřit. ... Na policejní služebně skončili 4 muži a 2 ženy. Všichni předvedení se

podle policie dopustili přestupku neuposlechnutí výzvy veřejného činitele. Noční setkání zakončila skupina a asi padesáti ti squaterů těsně si po půlnoci zablokováním magistrály a poničením jednoho z policejních aut.“ (Protest se zvrhl v krvavou bitvu, Blesk 23/7)

„Šest agresivních příznivců alternativního života policie zadržela, jeden policista byl lehce zraněn v obličeji. „Bylo na nich vidět, že nestáli o žádný konflikt,“ popsal fotoreportér MF DNES chování protestující mládeže, kterou těžkooděnci z travnaté plochy při strkanici vytlačili. Krátký střet se pak odehrál i na magistrále, kde příznivci squatingu několik minut omezovali provoz.“ (Policisté rozehnali „Kocábovy děti“, MF DNES 23/7)

V Blesku a Nedělním Blesku se pak opakují silně negativně zabarvená slova (kromě již zmíněných výrazů drsná bitka nebo krvavá bitva) jako válka, násilí nebo peklo. Je patrné, že pro redaktory jsou tato slova symbolem a používají je k vyvolání morální paniky.

„ Válka v ulicích * Výtržníky rozehnali slzným plynem a obušky...Pouliční válka v metropoli! Tak to včera večer vypadalo v Praze 2. ...Strhla se bitka, při které squateři házeli na policisty lahve. Následovaly další potyčky a kolem 20 hodiny nastalo peklo. (Těžkooděnci zadrželi 70 squaterů i Matěje Stropnického, Nedělní Blesk 13/9)*

V MF Dnes podobné dramatické líčení bojů mezi squatterry a policií nenajdeme. Redakce se začala celkem záhy soustřeďovat na jiný úhel pohledu na celou situaci, neboť při zásahu byl zadržen reportér iDnes.cz a byl několik hodin držen na policejní stanici (viz následující kapitola). Přesto ale najdeme na stránkách MF Dnes článek převzatý z iDnes.cz a předtím z TV Nova, ve kterém se jedná o poměrně absurdní žádost poštovních doručovatelek o policejní ochranu (před psy a cizími lidmi). Je zde zajímavé všimnout si zjednodušení pro titulky, které může lehce pozměnit význam (poštačka se bojí squatterů nebo jejich psů?). Takovýmto způsobem může také docházet k démonizaci celé skupiny. Znovu je zmíněna ochrana, která je spolu s bezpečností velmi důležitou hodnotou pro novináře Blesku a MF Dnes.

„Poštačky se bojí psů, které squateři nechávají bez dozoru volně pobíhat po chodbách i po dvoře. Informovala o tom televize Nova. Česká pošta proto požádala radnici Prahy 1, aby doručovatelkám zajistila policejní dohled. Strach z psů mají i dosavadní nájemníci domu, podle nichž se navíc v jeho společných prostorách pohybují cizí lidé a z bytů je slyšet hlasitá hudba.“ (Poštačky se bojí squaterů, žádají policejní ochranu, MF Dnes 27/7)

4.1.2. Anarchie

Druhou podkategorií Ohrožení je zařazování squatterů do kategorie extremistů a anarchistů. Samotné jejich politické ideály takto pojmenovány tedy mohou budit dojem osob, které chtějí narušit společnost, její řád a rozpoutat chaos. Ohrožení zde tedy není vyloženě fyzické. Kategorie poukazuje na hodnotu společenského řádu a strachu z anarchie a chaosu, strachu z neznámého a neorganizovaného.

4.1.2.1. Rok 2000: Nebezpeční radikálové

V roce 2000 se o squatterech v tomto rámci psalo zejména v souvislosti se zasedáním Mezinárodního měnového fondu v Praze a policejní přípravou na protesty v ulicích. Přestože protest je většinou v demokratické společnosti chápán jako legitimní forma nesouhlasu, spolu se zmínkou o radikálnosti může u čtenáře dojít k vyvolání strachu, který může být umocněn žádostí starosty o policejní dohled ve squattu Ladronka, kde by měli protestující přespávat.

„...Ten tvrdí, že má signály o tom, že v areálu budou přespávat tuzemští i zahraniční radikální odpůrci globalizace. „Proto bychom byli rádi, kdyby byla alespoň v září zavřena či alespoň pod silným policejním dohledem,“ uvedl Bém.“ (Squatt Ladronka chce Bém na čas zavřít, policie je proti, MF Dnes 9/9)

4.1.2.2. Rok 2008: Respekt k policii

Do druhé podkategorie v roce 2008, jsem zařadila články, ve kterých se popisuje konflikt mezi squattery a policisty a také některé squatterské protesty. Podle mého názoru si právě takto představují mnozí lidé narušení veřejného pořádku, nebezpečí chaosu a anarchie.

Za zmínku v případě policejního zásahu ve squattu Cibulka stojí to, že zatímco policisté tvrdili, že rvačku začali squatteři a naopak, Blesk dal policistům za pravdu již v titulku. Prohlášení squatterů o jejich nevinně ke konci článku se muselo obejít s jedinou větou, takže poměr protichůdných názorů není v tomto článku vyvážený. Všimla jsem si uvozovek kolem slova volnomyšlenkáři, které zřejmě naznačují ironii,

mohou být také chápány jako výsměch ideálům squattingu a nesouhlas s nimi, zřejmě jde o nevědomý soud. Hodnotou pro autora podle mne byl řád a pořádek, dodržování norem a zákonů, respekt k policii a její práci.

„Rvačka: Squatteři napadli policisty Střelba, tři zranění policisté, tři zatčení squatteři, rvačka... Tak vypadala dramatická noc na sobotu na statku Cibulka v pražských Košířích. Je tady jeden z pražských squatů, kde žijí »volnomyšlenkáři«. (Rvačka: Squatteři napadli policisty, Nedělní Blesk 16/11)

Zcela odlišně také popisuje Nedělní Blesk a MF Dnes okolnosti protestu proti zásahu na Cibulce. Pro čtenáře Blesku se squatteři mohou zdát nebezpečnější (proti protestujícím museli zasáhnout těžkooděnci), než pro čtenáře MF Dnes (podle policejní mluvčí akce nenarušila veřejný pořádek). V Nedělním Blesku je tedy hodnota pořádku silnější a je vyžadována a hodnocena více, než v redakci MF Dnes.

„Akce nenarušila veřejný pořádek, poznamenala mluvčí pražských policistů Eva Miklíková.“ (Policejní zásah ve squatu Cibulka vyvolal protesty 18/11).

„Klid ale nenastal ani poté, co policie odvezla tři zatčené na oddělení v Košířích. Tady se nad ránem srotilo kolem 40 squatterů. Zasáhnout museli těžkooděnci.“ (Rvačka: Squatteři napadli policisty, Nedělní Blesk 16/11)

4.1.2.3. Rok 2009: Jéžišmarjá squatteři!

V roce 2009 jsem do druhé podkategorie ohrožení extremismem a nebezpečí anarchie opět řadila články, které v podtextu zobrazovaly hodnotu pořádku v ulicích a naznačovaly tak vlastně i legitimnost současného systému a požadavek, aby jej policie zajistila. V Blesku jsou squatteři například popisováni jako lidé, „kteří si myslí, že si mohou bezrestně dělat, co se jim zlíbí“. Kromě hodnocení redaktora squatterské subkultury je tak přítomna i negativní konotace osob, které narušují společenský řád, který má v Blesku vysoké postavení.

„Squatteři, kteří si myslí, že mohou bezrestně dělat, co se jim zlíbí, si totiž vybrali dům právě tady, na rohu Apolinářské ulice a ulice Na Slupí“. (Víkend plný násilí, Blesk 14/9)

Když se squatteři chopí svého zákonného práva na odvolání u soudu, je to označeno jako „bouření se“. Toto slovo přitom může u čtenářů asociovat narušení veřejného pořádku nebo protesty a sociální nepokoje. Dojem stupňování

protispolečenské činnosti squatterů pak navozuje spojení „nejdřív, potom a teď“. Obraz squatterů jako narušitelů vysoce hodnoceného společenského řádu se zdá být v Blesku konstruován při mnoha různých příležitostech.

„Nejdřív obsadili vilu Miladu, pak dům na pražském Albertově a teď se bouří! Kdo? Squateři! Patnáct lidí nesouhlasí s podmínkami, které jim udělil soudce.“ (Squateři nechtějí své tresty, Blesk 25/9)

Velmi negativní dojem si může čtenář udělat i z reakce starostky Prahy 2, která podle reportéra MF Dnes na slovo squateři zareagovala výkřikem „jéžišmarjá“ a byla z jejich možné přítomnosti ve svém obvodu „nešťastná“. Takové stereotypizace, přehánění a předpovídání, jsou typické pro „vynalézání lidového ďábla“.

„Jana Černochová je nešťastná z toho, že by se vyznavači volného života přesunuli do druhé městské části. „Jéžišmarjá!“ reagovala na zprávy o nejnovějším dění kolem bývalé nádražní budovy. „Budu moc doufat, že to Praha 2 nebude,“ řekla na dotaz MF DNES.“ (Squateři na nádraží Vyšehrad? MF Dnes 2/9)

Z této podkategorie vyplývá tedy zejména hodnota veřejného pořádku a strachu před anarchií a obava před jiným společenským řádem.

4.2. Finance

Finanční rámec je v mém výzkumu neopomenutelný. Squatteréři jako marginalizovaná společenská skupina osob bez vlastního bydlení, mohou být pro mnoho novinářů a čtenářů nepochopitelní. Nemusí rozumět jejich nezájmu o materiální statky a ochotě žít ze dne na den v obtížných podmínkách bez moderních vymožeností jako centrální topení a tekoucí teplá voda. Tuto kategorii jsem rozdělila do další 3 subkategorií podle toho, jak jsou v nich squatteréři zobrazováni. Každá z nich také ukrývá 3 různé okruhy hodnot spojených s finanční kategorií.

4.2.1. Příživník

Pod první podkategorii jsem zvolila označování squatterů jako příživníků a povalečů, kteří nemají zájem o práci a parazitují na společnosti. V této podkategorii se shromažďovaly hodnoty jako je práce, peníze, užitečnost společnosti, produktivita a pracovní a ekonomická aktivita.

4.2.1.1. Rok 2000: Zlatá mládež

V roce 2000 se nevyskytovalo mnoho zobrazení squatterů v tomto rámci. Zařadila jsem do něj ale i označení squatterů za zlatou mládež, které má negativní konotaci. Do kategorie příživník se tato ukázka zařadila zejména kvůli důrazu na známost a finanční podporu otce squattera. To může vyvolat dojem neoprávněnosti squattera na tento způsob života. Právě prominentnost jednoho ze squatterů může být důvodem, že se zpráva dostala na stránky bulvárního deníku Blesk.

„Se svým otcem nežiju od svých pěti let. Platil mi sice alimenty, ale žádnou finanční podporu od něho nemám," ohradil se Ivo Mathé ml. proti výtkám Václava Klause vůči »zlaté mládeži« z Ladronky. Na Ladronce prý bydleli lidé z různých sociálních skupin, kteří nemají kde bydlet. (Syn kancléře nemá kde bydlet, Blesk 13/11)

4.2.1.2. Rok 2008: Omluva nic nespraví

V roce 2008 byli squatterři ve vybraných tiskovinách popisováni v podkategorii příživníci a osoby bez jakýchkoliv prostředků častěji. Jednalo se zejména o články napsané v souvislosti s útokem psů squatterů a škodou, kterou způsobili.

„Co si na jejich pánech vezmu? Vždyť jsou to squateři a nemají peníze na zaplacení škody,“ rezignoval holubář... (Zabijáci ze zoo zakousli 97 holubic, Blesk 3/3)

Škoda je vyčíslována a opakována, což naznačuje důležitost peněz pro novináře a editory. Návrh squatterů na odpracování škody není ZOO akceptován. Takže přestože se mohl diskurs dostat i do podkategorie pracující osoby a vytváření materiálních hodnot, squatterům nebylo (nikoliv kvůli novinářům) dovoleno do ní řádně „vstoupit“.

„Muži zoologické zahradě nabídli, že si zhruba dvacetitisícovou škodu odpracují. To však zoo odmítla. „Je to naprosto vyloučené,“ řekl ředitel zoo Petr Fejk.“ (Útok psů: zoo bezpečnost neposílí, MF Dnes 28/2)

„Omluva už nic nespraví a my budeme vymáhat náhradu škody, která je 20 tisíc korun, standardním postupem. Nechceme z mladíků dělat žádné hrdiny,“ řekl Blesku mluvčí zoo Vít Kahle.“ (Majitelé psů zabijáků nemají na zaplacení! Blesk 28/2)

4.2.1.3. Rok 2009: Výsměch potřebným

V roce 2009 se oproti předchozím rokům podkategorie Příživník rozrostla. V Blesku se redaktoři zaměřili zejména na fakt, že bylo squatterům umožněno bydlet v nájmu v centru Prahy za symbolickou jednu korunu. Blesk se zařadil diskusemi na svých webových stránkách, aby to označil za výsměch potřebným. Squatterři jsou tak nepřímě označeni za někoho, kdo si žádnou finanční pomoc nezaslouží, kdo na ní nemá nárok.

„Squateři z vily Milada v pražské Troji dostanou bydlení do konce roku za korunu! Jak to dokázali? Zabarikádovали se na střeše vily a nehodlali slézt, dokud jim ministr pro lidská práva a menšiny Michael Kocáb nenabídl alternativní bydlení! A veřejnost se bouří! „Je to výsměch potřebným,“ znělo včera hromadně v diskuzích na Blesk.cz.“ (Dobročinný Kocáb: Postará se taky o jiné? Blesk 3/7)

Podobně vyzněl i článek Aleny Zvěřinové, ve kterém se taky odvolává na „potřebnější“ a zároveň squatterry nazývá „nepřizpůsobivými“, což je slovo se silně negativním zabarvením. Je zde tedy jasná hodnota pomáhání potřebným, zároveň je ale kladen důraz na to, aby potřební pomoc *opravdu* potřebovali a nebyli bez ní schopni se o sebe postarat. V opačném případě si žádnou pomoc nezaslouží. Za důvod k neposkytnutí pomoci může být chápána také jejich „nepřizpůsobivost“, žádoucí je naopak do společnosti zapadnout a přizpůsobit se.

„Jak spolehlivě naštvat desítky starostů a starostek v hlavním městě? Stačí vzít skupinu nepřizpůsobivých obyvatel - v tomto případě squatterů vystěhovaných z vily Milady - a naznačit, že by jim radnice mohly opatřit útočiště.“ (Pomoc squatterům? Jsou potřebnější lidé, MF Dnes 3/7)

Požadavky squatterů jsou o několik dní později v Blesku označeny za „nehorázné a drzé“ již v titulku článku. Dojem příživníka může být vyvolán třeba spojením „Je jim to málo!“, které naznačuje nenasytlost a touhu jako negativní hodnoty.

„Squateři dostali tři dny po humbuku u vily Milada v pražské Troji byty v centru metropole. A výsledek? Je jim to málo!“ (Nehorázné a drzé požadavky! Blesk 8/7)

Pro zdůraznění nehoráznosti požadavků squatterů je jejich situace porovnávána se situací osob, které přišly o bydlení kvůli záplavám. Tito lidé jsou zobrazováni jako potřební, co si pomoc zaslouží, ale nedostali ji. V textu je zdůrazněno, že squatteři dostali nové bydlení zadarmo a necení si ho. Jiné možnosti vysvětlení nezájmu squatterů o prostory se do textu nedostanou, čímž může vzniknout dojem nevděčnosti squatterů za nabídnutou pomoc. V textu je také náznak dichotomie my versus oni mezi lidmi z vytopených oblastí (se kterými se může ztotožnit mnoho běžných čtenářů) a squatterry (kteří porušují zákon a jsou ještě k tomu nevděční). K ilustraci nezaslouženosti bydlení zdarma pro squatterry je pak použita informace, že bez trestu obývali cizí dům, ideologický rozměr takového počínání je ponechán stranou, stejně jako důvody nenastěhování se do nabízených prostor.

„Beztrestně obsadit cizí dům a ještě za to dostat s posvěcením ministra vlády České republiky Michaela Kocába bonus v podobě lukrativního bydlení? Rodiny, které přišly kvůli povodním o střechu

nad hlavou, tuto praxi naprosto nechápou. Je mezi nimi i počítačový technik Martin Janík (32) z novojičínské části Žilina... A nejsou jediní. Rodin, které přišly o střechu nad hlavou, jsou stovky. A zatímco někteří protiprávně okupují pražskou vilu Milada a potom téměř okamžitě dostávají zadarmo nové bydlení, lidé z vytopených oblastí musejí dít do úmoru. Jen aby měli kam složit hlavu...“ (Vyplavený Martin (32) nemá kde bydlet, squateři byty odmítají! Blesk 8/7)

O více než měsíc později se Blesk k tématu vrací, zřejmě kvůli zveřejnění plánu squatterů na obsazení nového domu. Názor redakce je v textu naznačen větou „To už snad ani není pravda!“, která vyvolává pocit neoprávněnosti. Blesk si k dokreslení obrázku squatterů jako příživníků, kteří neoprávněně požadují bydlení v Praze, pomohl obrázky lukrativních nemovitostí v Praze a blízkém okolí. To opět odkazuje k důležitosti hodnoty peněz a také určité ocenění i touhu po luxusu. Dochází zde k záměrnému nafukování a překrucování faktů a utahování si ze squatterů bez hlubšího vysvětlení důvodů jejich počínání.

V tomto případě také redaktoři velmi silně ignorují ideologii squattingu a v podstatě i řádnou novinářskou práci podle etických kodexů a soustředí se na squattery jako na nepřítel. Dichotomie my versus oni je zde patrná, my je Blesk a jeho čtenáři, oni jsou drzí squatteři.

„To už snad ani není pravda! Jen pár týdnů po nuceném vyklizení squatu vily Milady se squateři dožadují nového domu! Mezitím obsadili dům v Truhlářské ulici v centru města, který jim pomohl sehnat ministr Michael Kocáb. A to přímo v Praze! Místo, kam se hodlají nyní nastěhovat, úzkostlivě tají. Jediné, co oznámili, je to, že nový dům obsadí už 12. září. Blesk proto zapátral, které nemovitosti jsou nyní volné, a přináší pár tipů, jaký objekt by mohli nepřizpůsobiví squateři zabrat nyní!“ (Blesk jim našel náhradu za Miladu, Blesk 27/8)

Pohled na squattery jako na příživníky byl částečně vyvoláván i článkem o ceně policejního zásahu po obsazení domu na Albertově. Je zdůrazněna vysoká finanční částka, (která není nijak porovnávána s jinými policejními zásahy, např. na fotbalových utkáních ani s jinou validní cifrou) a fakt, že bude zaplacena z daní, tedy z peněz „nás všech“. Zde vzniká pár my daňoví poplatníci versus oni rebelující squatteři a zároveň je akcentována důležitost peněz. Ostatní aspekty zásahu jako jeho nutnost či přiměřenost nejsou Bleskem vůbec diskutovány (ani v jiných kategoriích).

„Squattery, které se v sobotu nepodařilo policii vyhnat z domu na pražském Albertově, dostali těžkooděnci za výbuchů pyrotechniky ven až v neděli krátce po sedmé ráno. Z neprávem obsazené vily je muselo dostávat 250 policistů včetně těžkooděnců. Zásah stál pražskou policii odhadem 1 200 000 korun. Tuto sumu však zaplatíme všichni z daní...“ (Policie si za zásah účtuje 1 200 000 korun, Blesk 14/9)

4.2.2. Squatter pracující

4.2.2.1. 8 z 10 pracuje

Druhou podkategorií jsou spíše pozitivně laděné výpovědi v souvislosti se squattery, financemi a prací. Jednalo se o squattery, kteří pracují nebo nějakým způsobem získávají prostředky na jejich opravy domů. Opravou squattu v naší společnosti kladně hodnocenou fyzickou prací totiž nemovitý majetek nabývá na finanční hodnotě. Pokud se v diskursu o squatterech objevují takovéto příspěvky, dostávají se squatteři ze své marginalizované pozice více do centra a stávají se pochopitelnější a přípustnější jako skupina pro větší část společnosti. Takové příspěvky opět ukazují na důležitost financí, v tomto případě ale také na kladné hodnocení práce, včetně té fyzické.

„Suroviny na výrobu pokrmů shánějí squatteři většinou v holešovické tržnici, kde jim prodejci přenechávají zbytky zboží, které by se jinak zkazilo. "Ostatní věci kupujeme z vlastního. Peníze získáváme třeba z benefičních koncertů," dodal Svoboda.“ (Squatteři navařili bezdomovcům, Blesk 2/3)

V MF Dnes je také popisováno, že squatteři chodí do pravidelného zaměstnání a finance jsou opět zmiňovány, jako by se squatter snažil obhájit jejich zásluhy na opravě domu a jeho zhodnocování před novinářkou nebo dokonce před společností.

„Osm z deseti nelegálních nájemníků, squatteřů, má své pravidelné zaměstnání...Neplatíme sice žádný nájem, ale všechny ty opravy stojí dost peněz, řádově tisíce,“ tvrdí obyvatel Milady.“ (Squatteři ve vile Milada se chystají na zimu, MF Dnes 17/10)

Nejčastěji byli squatteři v souvislosti s prací zobrazováni v týdeníku Reflex. Podrobně je v něm popisováno, jak konkrétně se squatteři starali o usedlost Ladronka s důrazem na finanční náklady s tím spojené.

„Musí chudák tak dvě hodiny týdně z obýváku obchodovat přes Internet. Tím jeho starost o ekonomickou stránku domácnosti končí. Tina chodí do zaměstnání. Léta pracuje na letišti.“ (Úhlopříčka tolerance, Reflex 4/5)

„Squat je chátrající objekt obsazený mladými lidmi, kteří dům opravují, takže jej většinou pro majitele udržují, a zároveň žijí v komunitě. Ladronka byla jiná.... Všichni pracovali pro komunitu na akcích Ladronky. Výdělký z provozu baru jsme financovali rekonstrukci domu. Výtěžky ze dvou třetin akcí šly jako sponzorské dary organizacím od Děti Země až po časopis Konfrontace. Zbytek pro komunitu.“ Opravili dřevou střechu, udělali podlahy, vsadili nová okna. Každé za čtyři tisíce. Poslední zůstalo opřeno dole u vchodu. Nechali si zavést telefonní linku, platili i za odebranou vodu. Jen Energetické závody jim nechtěly zavést stavební přípojku, tak si koupili agregát a využívali proud z něj.“ (Smrt Ladronky, Reflex 23/11)

4.2.2.2. Počítačový specialista a soused

V Blesku se našel v roce 2008 prostor na článek o tom, že majitelé zdivočelých psů nemají na zaplacení škody, ale článek o nabídce uhrazení škody třetí osobou chyběl. Přitom právě tento příznivec squatterů je jejich bývalý soused, který pracuje v zahraničí, jedná se tedy o podkategorii pracujícího člověka, která má pozitivní konotace. Zpráva o tom se objevila pouze v MF Dnes, příběh je v ní tedy dovyprávěn do konce, zatímco v Blesku ne (přestože v Blesku bylo útokům psů celkově věnováno více článků). Na tomto místě by se dalo spekulovat nad tím, jestli nejde o záměrné vynechání informace, protože by nezapadala do vytvářeného obrazu „lidového ďábla“. Muž naopak mluví o dobrých zkušenostech se squatterry.

„Muž, který nabídl, že pražské zoo škody za majitele psů zaplatí, žije a pracuje jako počítačový specialista v Kuvajtu. „Dlouhá léta jsem bydlel v nedalekých kolejích Matematicko-fyzikální fakulty a mám s obyvateli squatu Milada ty nejlepší zkušenosti.“ (Kuvajtský krajan nabídl zoo peníze za útok psů ze squatu, MF Dnes 31/3)

4.2.2.3. Složenky tě stejně doženou

I v roce 2009 se ale o squatterech ve vybraném tisku psalo v souvislosti s prací a vytvářením finančních (i dalších) hodnot. Reflex psal, že skoro všichni squatteři chodili na brigády.

„A jakým způsobem se squatteři z Milady živilí? Téměř všichni chodili na nějaké brigády...“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

Squatteři jako pracující lidé jsou líčeni i v rozhovoru s bývalým squatterem v MF Dnes v příloze Víkend. Zároveň ale z rozhovoru vzniká dojem neudržitelnosti takového způsobu života – bývalý squatter přiznává, že jej „dohnaly složenky“ a v textu mimo jiné popisuje, že dlužil státu vysokou sumu za zdravotní a sociální pojištění (je zde opět důraz na finanční okolnosti a na vysokou částku), ale že se „napravil“ a dluhy zpětně doplatil. Jeho současný život je líčen jako úspěšný, je to život daleko více odpovídající „normálnímu“ životu v kapitalistické společnosti – muž má svou firmu a vydělává dost peněz na to, aby nemusel pracovat. Vlastní dům na předměstí Prahy, živí rodinu a trénuje místní dětský fotbalový tým. Je zde předvedena hodnota úspěchu, ke kterému se člověk dostane poctivou prací. V textu je také možné vidět souzení reality ze strany autorky. Možný náhled na text je také takový, že pracovitý člověk (jako je zpovídaný, co pracoval, i když bydlel ve squattu) se díky poctivé práci může vypracovat na majitele firmy a nemovitosti a svým způsobem se stane „rentiérem“. Hodnota práce je zde tedy ceněna, ceněna je ale i taková movitost, že už pracovat není nutné. Tím pádem hodnota práce je oslabena na pouhé získávání finančních prostředků namísto vytváření dalších hodnot.

„...říká Lukáš Černý, který ze squatu každodenně docházel do práce. „Na plný úvazek pracovala i moje přítelkyně, dost lidí tam mělo práci nebo aspoň brigádu.“ (Bývalý squater: I mě složenky dohnaly, MF Dnes 11/7)

I pokud se hovoří o squatterech a práci, lze ale být k práci squatterů skeptický – v textu Aleny Zvěřinové z MF Dnes to naznačují slova jako „zdůrazňuje“ a „tvrdí“ nebo „jen“, která výpověď znejišťují. I v tomto textu je práce hodnocena kladně, vztah squatterů k práci je ale autorkou zkoumán.

„Další početnou skupinou ve squatu byli Němci. Jedenadvacetiletá tmavovlasá dívka z jihu Německa řekla MF DNES, že v libeňském squatu bydlela osm měsíců. Zdůrazňuje, že v Německu pracovala, zatímco její slovenský přítel tvrdí, že žije z toho, co si občas přivydělá.“ (Ze squaterů jsou teď nájemníci, MF Dnes 4/7)

Tvrzení Reflexu, že většina obyvatel vily Milada chodila na brigádu, potvrzuje tedy částečně a nepříliš přesvědčivě Alena Zvěřinová v článku z července. V prosinci již označuje squattery bez trvalého zaměstnání za nezaměstnané nebo se spokojí s označením student a studentka. Hodnota práce je zdůrazněna tím, že práci mají „jen“ dva, jako by se očekávalo, že budou pracovat všichni nebo alespoň více než dva squatteři. Není zde ani zmíněno, jestli si studenti nebo nezaměstnaní nevydělávají brigádami či jiným způsobem, než chozením do zaměstnání. To naznačuje nižší exkluzivitu takového získávání prostředků oproti pravidelnému příjmu ze zaměstnání.

„Šest ze třinácti obžalovaných studuje (z toho dvě jsou vysokoškolačky), pět je nezaměstnaných a jen dva mají práci.“ („To nářadí jsem měl náhodou“ MF Dnes 4/12)

V souvislosti se squattingem a prací je většinou také přítomna diskuse o renovaci zabraných objektů, kterou je jim zvyšována hodnota. Ve svém rozhovoru s bývalým squatterem zmiňuje tuto skutečnost Kristina Komůrková.

„Dům v Náprstkově ulici býval léta nezabydlený, vyplavený, nebyla v něm elektřina. „Squateři ale dům začali opravovat, udělali tam galerii, bar s kavárnou, kam mohli zajít i kolemjdoucí. Každý měsíc se od všech, co tam bydleli, vybíralo dvě stě korun do fondu oprav,“ říká Lukáš Černý,....“ (Bývalý squater: I mě složenky dohnaly, MF Dnes 11/7)

V souvislosti s tehdy aktuální kauzou vily Milada se o zvyšování hodnoty majetku jeho udržováním psalo pouze v Reflexu.

„Byl jsem informován o faktu, že squatteři přes deset let obývali vilu, která nebyla zapsána v rejstříku nemovitostí, že tak částečně udrželi její hodnotu, že bezpečnostní agentura v průběhu dne rozbila její vnitřní zařízení...“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

Názor na zvýšení hodnoty objektu ale nesdílí zástupce šéfredaktora MF Dnes Viliam Buchert. Oprávněnost jeho názoru se mi nejeví jako velká, pokud ji porovnáme s předchozími roky v této podkategorii, dále se tím budu zabývat v další kategorii.

Zaujal mě zde ale požadavek, že squatt „musí obhájit právo na svou existenci před veřejností“. Squatterům je zároveň vyčítáno, že nejsou stejní jako squatteři v západní Evropě, což by naznačovalo na jejich vyšší „morální kredit“ než mají čeští squatteři. To je zajímavý fenomén, který by mohl být způsoben idealizováním západní společnosti jako vyspělejší a „napřed“ před tou českou.

„Velkým problémem squatingu v Česku totiž je, že na rozdíl od západoevropských zemí se zatím nepodařilo vybudovat natrvalo squat, který by před veřejností obhájl právo na svoji existenci. Například tím, že dům byl opraven do lepší podoby, než v jaké byl předtím.“ (dnes, MF Dnes 14/9)

4.2.3. Peníze nejsou všechno

Třetí podkategorie financí je poněkud relativizující. Zařadila jsem do ní části textů, které naznačují, že hodnota peněz není absolutní a že existují i důležitější, morální kategorie. V této kategorii tedy vyplouvají hodnoty, podle kterých bychom se neměli hnát za penězi a výdělkem, které ukazují trochu jiný způsob života a dělení se o zdroje jako možný.

4.2.3.1. Rok 2000: Nehledej za vším peníze

V roce 2000 se v této podkategorii objevily články Reflexu a Blesku.

„Proto se snažím kolegy z magistrátu přesvědčit, že není nutné za vším vidět jen peníze.“ (Osadu zvelebují černí nájemníci, Blesk 18/9)

Reflex je zobrazil v několika různých článcích popisujících různé squaty (včetně pražské Ladronky). V jednom článku je citován muž odvolávající se na „prachatý hajzly“ (v Ladronce mělo být po vyklizení soukromé sanatorium, nakonec z toho ale sešlo). Je zde tedy jasně hodnota kvality charakteru nadřazená hodnotě majetku.

„Starý děda, jeden z břevnovských starousedlíků, který se přišel podívat, křikl na squattery: A teď tu bude sanatorium pro prachatý hajzly!“ (Smrt Ladronky, Reflex 23/11)

J. X. Doležal ve svém článku popisuje squatterry, kteří mají majetek, ale příliš na něm nelpí a nemají potřebu se obklopotvat luxusem. Luxus se zde nezdá být ani trochu obdivován, stejně jako „lesklé časopisy“, které můžeme chápat jako hlásnou troubu konzumní společnosti. Oproti tomu je vyzdvížena hodnota zábavy – oni se baví, namísto děláni toho, co se od nich jako od bohatých očekává.

„A oni jsou v tom světě šťastní a ten finanční úspěch, který nesporně Hans-Jorn měl, užívají tak, jak je baví - ne jak si v lesklých časopisech přečetli, že si mají ty prachy užít. (Úhlopříčka tolerance, Reflex 4/5)

V jiném článku v Reflexu jsou pak přímo vyzdvihovány důležitější hodnoty, než jsou peníze. Je to svoboda, volný čas (oproti poctivé a těžké práci, která bývá hodnocena kladně) a tolerance ve společnosti (díky které může být každý sám sebou). Být sám sebou, autenticita, mohou být také chápány jako hodnoty představené Reflexem v tomto textu.

„Škudlilové? Nebo snad chudáci? Samá voda. Jen znají cenu peněz a vědí, že v životě jsou důležitější věci než hromadění majetku. Mnohem důležitější věci. Například volný čas. Nebo svoboda. Možnost být tím, kým člověk vnitřně cítí, že by být měl.“ (Volnost nad zlato, Reflex 5/10)

4.2.3.2. Rok 2008

V tomto roce jsem nenalezla žádné texty zastávající relativizující pohled na majetek. Zdá se, že ochota novinářů psát o tomto tématu klesla, může to být proto, že jim jsou tyto úvahy vzdálenější než v roce 2000, nebo protože se jim nezdají zajímavé pro čtenáře.

4.2.3.3. Rok 2009: Recyklace jídla

V roce 2009 bylo v několika člancích popisováno, jak squatterři získávají potraviny, a že se o ně dělí také s bezdomovci. Právě hodnota sdílení, vymezení se oproti nenasytnému hromadění a lakotě, byla přítomna v textech Reflexu.

„Snažíme se používat co nejmíň peněz – nechceme jimi podporovat systém, s kterým nesouhlasíme. Hlásím se k filozofii freeveganství, tzn. většinu jídla recyklujeme – máme dohodu s vegetariánskými restauracemi, že si můžeme přijet pro to, co jim zbylo. Jídla je tolik, že jednou týdně vaříme pro bezdomovce,“ tvrdí Tomáš. (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

V MF Dnes nad tímto sdílením dochází k pocitu překvapení, jako by se jednalo o něco nenormálního či neobvyklého, je použito slovo „dokonce“. Sdílení ovšem i tak vyvolává kladný dojem.

„Byli tady od osmi hodin ráno. V deset si udělali palačinky, a dokonce je některým příchozím nabízeli k snídani,“ popsala pokojný protest pracovnice informačního centra. (Bydlení od ministra, MF Dnes 2/7)

4.3. Právo

Právo je rámeček, ve kterém se vede mnoho článků o squatech a squatterech. Důvodem je to, že squatting je v českém právním systému považován za trestný čin. V tomto rámci ale najdeme také squattery zobrazované jako ilegálně jednající osoby i z jiných důvodů, než pro porušení §249a TZ o neoprávněném zásahu do práva k bytu, domu nebo nebytovému prostoru.

4.3.1. Squatter jako kriminálník

Do první podkategorie spadá většina textů popisující soudní jednání a policejní zásahy vůči squatterům. Proto do této podkategorie zařazuji většinu normativů, zejména ty, ve kterých jsou squatteři pojmenováváni jako nelegální nebo černí nájemníci.

4.3.1.1. Rok 2000: Neoprávnění obyvatelé

V článcích v této podkategorii se píše o právech a nárocích majitelů objektů. Z toho vyplývá důležitost hodnoty soukromého majetku a vlastnictví, nezadatelnost práv majitelů. Použitím takovýchto normativů může vzniknout podpora současnému společenskému uspořádání a statutu quo.

„Radnice, majitel této nemovitosti, totiž nechala za asistence policie sedm let neoprávněně obývaný squatt vyklidit.“ (Radní vyhnali squattery z Ladronky, Blesk 10/11)

„Vše však musí skončit ve chvíli, kdy právoplatný vlastník řekne: promiňte, ale teď to tu chci přestavět, tak se laskavě odstěhujte jinam. ...Plačící a bouřící se squattery snad můžeme chápat, byli tu doma, právo však není na jejich straně.“ (Stěhujte se, prosím, MF Dnes 11/11)

„Když si tito lidé chtějí naplnit potřeby tím, že porušují zákon, nelegálním bydlením, jsem proti.“ (Zůstanou squaty součástí Prahy? MF Dnes 21/11)

4.3.1.2. Rok 2008: Squatteři a policie

V roce 2008 jsem do kategorie práva mohla zařadit některé texty použité již v kategorii Ohrožení. Jedná se o přímé promluvy většinou policejní mluvčí, popisující prohřešky squatterů před zákonem. Podobné zprávy mohou ve čtenářích upevňovat

víru ve vymahatelnost práva a ve správném fungování policejních složek, které zajišťují jeho dodržování.

„Zásah skončil zatčením čtyř lidí. Jsou podezřelí z útoku na veřejného činitele, vyšetřování budou na svobodě, uvedla policistka Eva Miklíková“. (Policejní zásah ve squatu Cibulka vyvolal protesty, MF Dnes 18/11)

Dojem kriminality mezi squattery je v některých člancích umocňován neznalostí přesného významu squattingu. V jednom ze článků v Blesku jsou squattery nazýváni bezdomovci a mezi nimi i celostátně hledaná osoba, kteří se v noci ukryli do sklepa pražského domu. Lze to chápat jako zařazování squatterů mezi kriminálníky, při kterém se ztrácí důvod a význam jejich sociálního protestu.

„Squatterři ve sklepě: V sobotu brzy ráno zjistili lidé z domu ve Španielově ulici, že jeden ze sklepů obsadila skupina bezdomovců. Strážníci je vyprovodili ven. Při kontrole se zjistilo, že jeden ze spáčů je celostátně hledaný policií.“ (Expres, Blesk 30/6)

Hodnota práva na majetek a práv majitelů se nezdála v roce 2008 tak silnou jako v předchozím roce, naopak byl ale patrnější nárůst hodnot spojených s dodržováním zákonů a spojených s morální podporou policejních zásahů proti squatterům, která bude ještě patrnější v následujícím roce.

4.3.1.3. Rok 2009: Nechtějí pykat za své činy

V první ukázce z článků zařazených do podkategorie Squatter jako kriminálník v roce 2009 jsem zařadila článek Blesku, ve kterém se zdá, že redaktor nebo redaktorka Blesku není spokojen či spokojena s výší trestu pro squattery. Text celkově vyzdvihuje hodnotu práva a nutnost dodržování zákonů, je v něm také cítit apel na přísnější postihy pro squattery.

„Válčili s policií, obsadili dům na pražském Albertově a teď za to musí zaplatit! Soud včera rozhodoval o 24 squaterech, kteří v sobotu odmítli opustit dům, kde se nelegálně usadili. Policie si pro ně musela »dojít«! A rozsudky? Padaly dvouměsíční podmínky, tresty v podobě desítek hodin veřejně prospěšných prací... Ale natvrdo nejde sedět zatím nikdo! Za neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru jim sice hrozil trest až dva roky vězení, ale odnesli si mnohem mírnější verdikty...“ (Obsadili dům, odpracují si to! Blesk 15/9)

V druhé ukázce se zdá být naznačováno, že squatteréři nechtějí nést odpovědnost za své činy („nechtějí pykat“), přestože odvolání proti rozsudku je zcela legitimní opravný prostředek českého právního řádu. Znovu je tu tedy cítit důležitost náležitého trestu po překročení legálních norem společnosti.

„Třináct z patnácti obviněných squaterů, kteří 12. září obsadili dům na pražském Albertově, zasedlo včera na lavici obžalovaných. Odvolali se totiž proti podmíněným trestům či veřejně prospěšným pracím, ke kterým byli odsouzeni trestním příkazem.“ (Nechtějí pykat za Albertov, Blesk 4/12)

Kladné hodnocení Aleny Zvěřinové z MF Dnes k zásahu policistů vůči squatterům, je v jejím článku patrné. Znovu je zde zdůrazněna hodnota společenského řádu a jeho dodržování.

„Necelé tři týdny po vyřčení těchto slov se „Kocábovy děti“, jak někteří Pražané příznivcům alternativního života říkají, přesvědčily, že společnost má svoje pravidla a disponuje nástroji, jak si jejich dodržování vynutit.“ (Policisté rozehnali „Kocábovy děti“, MF Dnes 23/7)

Vzhledem k následným stížnostem squatterů na chování policistů při zásahu a po něm se později ukázalo, že policisté opravdu pochybili. Předpisy v tomto případě porušila policie. Stojí zde za povšimnutí volba slov – slovo „uznávají“ vyvolává méně negativních konotací než jiná slova, co se dala použít, např. „přiznávají“, nebo pokud by byl titulek formulován ve stylu „Policie chybovala při zásahu proti squatterům“.

„Příslušníci policie se v některých případech skutečně dopustili nesprávného postupu a nevhodného chování vůči zajištěným osobám,“ napsala ředitelka obvodního ředitelství policie Praha 2 Zdeňka Brotánková jedné ze zadržených, která si na postup policistů stěžovala. Ve svém dopise psaném stěžovatelce policejní ředitelka upřesnila, že jde o čtyři typy prohřešků. Ve dvou případech policisté zadrželi nezletilé, ale v rozporu se zákonem o tom nedali vědět jejich rodičům. Navíc bezdůvodně nutili zadržené stát čelem ke zdi s rukama nad hlavou. Také dávali do cel v rozporu s hygienickými předpisy příliš mnoho zadržených a nedali jim tolik jídla, na kolik měli nárok.“ (Policie uznává chyby při akci proti squatterům, MF Dnes 15/12)

Dojem kriminálnosti squatterů může vyvolávat také požadavek na větší dohled nad nimi od městských strážníků, kteří mají předcházet zločinu svou přítomností

v ulicích. Je tu akcentována hodnota práva a potažmo i bezpečnosti, stejně jako jejich zajištění.

„Teď si podnikatel nasadí do domu v památkové zóně squatery, a to k malé radosti starosty Prahy 1 Petra Hejmy. „Už jsem oslovil velitele strážníků, aby městská policie věnovala této lokalitě zvýšený dohled,“ řekl včera.“ (Ze squaterů jsou teď nájemníci, MF Dnes 4/7)

V článku Petra Švece v MF Dnes jsou policií squatteři přímo dáváni do spojitosti s trestně stíhanými a drogově závislými osobami, čímž může docházet k jejich stigmatizaci.

„Podle policie jde však i o bezdomovce, drogově závislé a mnohdy i trestně stíhané, kterým komunita poskytne „ochranu“.“ (Slovo „squat“ už znají více než dobře, MF Dnes 15/9)

Poněkud jiný názor na porušování práva naznačuje autor článku „Vila vyvolených“ v Reflexu. Vyjadřuje se také k pokrytí události ostatními médii, které označuje za mediální bouři. Další dvě zkoumaná média neprojevila žádnou snahu o reflexi mediálního pokrytí vystěhování squatterů z vily Milada. I v tomto článku je jasná kladná hodnota právního státu, autor ale squattery nepovažuje za hrozbu této hodnotě.

„Okolo squatterského hnízda MILADA vypukla taková mediální bouře, jako kdyby se hroutily základy našeho právního státu. Ve skutečnosti úřady jen vyhnaly dvacet lidí z vily, kterou neoprávněně obývali, a ministr pro lidská práva a národnostní menšiny jim nabídl za korunu bydlení v centru Prahy.“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

4.3.2. Kategorie Lidská práva

Do druhé podkategorie jsem zařazovala část diskursu týkající se lidských a dalších práv. Squattery bývá zmiňováno např. právo na bydlení či právo na alternativní způsob života. Tato podkategorie podhaluje, jak moc konformističtí nebo naopak avantgardní žurnalisté jsou.

4.3.2.1. Rok 2000: Nejlepší je Nizozemsko

V roce 2000 byly například v článku MF Dnes sociologem představeny myšlenky squattingu spolu s ideou práva na bydlení, což naznačuje názorovou otevřenost autora i editora.

„Řada z nich se také domnívá, že každý člověk má právo na to složit někde hlavu, a toto právo by jim neměla ubírat vysoká cena bytů, míní Kostelský. (Zůstanou squaty součástí Prahy? MF Dnes 21/11)

„Chceme právo na alternativu, právo na život, hlásal jeden z transparentů.“ (Boj o Ladronku squatteři nevzdali, MF Dnes 18/11)

V MF Dnes jsem také narazila na text, který označoval násilné vystěhování za akt hraničící s porušováním lidských práv. Tyto texty tedy ukazují na důležitost hodnoty lidských práv a práva na svobodné vyjadřování svého politického přesvědčení, stejně jako práva na protest proti společnosti, se kterou nejsme spokojeni.

„To oni porušili smlouvu, kterou měli s obyvateli Ladronky, nemluvě o tom, že násilné vystěhování hraničí s porušováním lidských práv.“ (Mým favoritem je primátor, MF Dnes 22/12)

V článku o Ladronce v Reflexu je v textu přítomné hodnocení „nejlepší právní úpravy squattingu“ v Nizozemí. Za takovou autor považuje legálnost squatování za určitých podmínek, je zde tedy cítit částečné souznění se squatterskými hodnotami, jako právo na bydlení a apel na zpřístupnění bytů i méně majetným občanům.

„Nejlépe je situace kolem squattingu vyřešena v Nizozemsku. Zasquatovat je možno dle zákona objekt, který nechal jeho majitel dva roky chátrat. Po jejich vystěhování musí majitel obyvatelům poskytnout náhradní ubytování. V Čechách je squatting nelegální. Squatteři právo na žádný náhradní objekt nemají.“ (Smrt Ladronky, Reflex 23/11)

4.3.2.2. Rok 2008: Hýčkejme právo na alternativu

V roce 2008 četnost těchto hodnot ve zkoumaných člancích výrazně poklesla, objevovaly se pouze v MF Dnes. Z níže uvedené ukázky je patrná vysoká hodnota svobody, stejně jako právo na svobodu vyjadřování a práva na odlišný způsob života.

„Právo na alternativu by si měl podle mě každý člověk i společnost v sobě hýčkat jako základní předpoklad svobody.“ (Pro a proti squaterství, MF Dnes 18/11)

4.3.2.3. Rok 2009: Squatting není problém, ale řešení

V podkategorii lidských práv a práva na alternativu se v roce 2009 vyskytují převážně části článku o zániku squattu Milada v týdeníku Reflex. Je zde akcentována důležitost práva na odlišný životní způsob a svobodu politického smýšlení a svobodu vyjadřování. Zajímavý je také zveřejněný názor squattera, že chyba je na straně špatných zákonů. Takové výroky mohou naopak narušovat status quo a hegemonii, protože ospravedlňují nedodržování společenských a právních norem.

„Squatteři reprezentují alternativní přístupy k některým politikám státu, na což mají v demokratickém systému nezadatelné právo... Pro nás je právo na bydlení nadřazené soukromému vlastnictví,“ říká mi v kavárně galerie NOD jedenadvacetiletý Tomáš, bývalý obyvatel vily Milada, nyní přestěhovaný do domu v Truhlářské ulici. „Poukazujeme na nelegitimnost systému, takže nemůžeme čekat, že nás bude chránit. To, co děláme, často není v souladu se zákonem, ovšem to není naše chyba, ale chyba zákonů,“ dodává.“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

Narazila jsem i na část článku v Nedělním Blesku, který dával prostor squatterům vysvětlit své ideje jako je výjimečnost práva na bydlení. I zde je tedy zmíněno právo na bydlení. Na tomto místě je možné spekulovat, že k podobnému informování došlo zejména proto, že si squatteři zvolili svého mluvčího (v textu je jím Jan Němec), což médiím usnadnilo způsob, jakým od nich získat informace či názor, protože věděla, na koho se mají obrátit. Stalo se tak ale až ve chvíli, kdy squatteři protestovali proti předchozím událostem.

„Podle mluvčího squaterů Jana Němce se vyznavači alternativního způsobu života sešli proto, aby veřejnost přesvědčili, že právo na soukromé vlastnictví není nadřazeno právu na bydlení. Squatteři přinesli transparent s nápisem Squatting není problém, squatting je řešení.“ (Za Miladu a za squatting! Nedělní Blesk 5/7)

4.4. Tělo

Většinová společnost má ustálené normy na to, jak mohou její příslušníci vypadat a jak se mají chovat ke svému tělu, o svou osobní hygienu, jak uklizená by měla být jejich domácnost. K této problematice jsem se vyjadřovala již v teoretické části své práce. Takové zacházení s tělem squatterů jsem zařadila do této kategorie, kterou jsem dále rozdělila do 3 subkategoríí.

4.4.1. Squatter s alkoholem a drogami

První podkategoríí je užívání návykových látek. S obrazem squatterů bývá také spojován fenomén zneužívání alkoholu a dalších návykových a halucinogenních látek. Squatteři bývají stereotypně označováni za alkoholiky nebo drogově závislé. Z tohoto označení plyne hodnota zdraví a zdravého těla. Těla, které je plně pod kontrolou svého majitele (není omámený alkoholem či drogami) a také pod kontrolou společnosti, která takové chování nechce tolerovat jako normální.

4.4.1.1. Rok 2000: Drogy jako důvod k vyklizení

V roce 2000 byli squatteři dáváni do spojitosti s drogami v souvislosti s vyklizením squattu Ladronka, jak média informovala policie. Dochází zde tedy k možnému potvrzení špatnosti užívání drog, drogy jsou také použity jako podpůrný argument k oprávněnosti vyklizení squattu.

„Nalezena byla také marihuana a další drogy.“ (Radní vyhnali squattery z Ladronky, Blesk 10/11)

4.4.1.2. Rok 2008: Nereálný squatt bez drog

V první podkategorii, ve které jsou squatteři označováni za alkoholiky a narkomany, najdeme právě takové stereotypní představy i v roce 2008. V článcích Blesku je dáván prostor na stížnosti sousedů squattu Milada v Praze.

„... válejí se tady injekční stříkačky, jehly a obaly od drog... píše se v dopise zastupitelům.“ (Nezasáhnete? Budeme se bránit! Blesk 2/10)

Je zde vyzdvihována hodnota abstinence od drog (potažmo i alkoholu).

Zajímavé je, že v seriálu Dobrá čtvrť (který se v roce 2008 vysílal v České televizi), který se částečně odehrával i ve squattu, se autorka scénáře rozhodla neopakovat tento stereotyp. Kritička MF Dnes Mirce Spáčilové se ale takové zobrazení squattu zřejmě zdálo nereálné a toporné. Takové stanovisko (přestože se může vztahovat pouze k seriálovému ztvárnění squattu) ve čtenářích naopak může stereotyp ještě více posilovat. Hodnotou je zde mravní vzornost, podtext této věty lze chápat i tak, že squatteři vlastně mravně vzorní nejsou.

„Trochu trčí ...i věčné ujišťování, že seriálový squat je mravně vzorný, ušlechtilý, ryze umělecky zaměřený a ani marihuanu tu nevedou.“ (Dobrá čtvrť má i podruhé dobrý zvyk, MF Dnes 1/4)

4.4.1.3. Rok 2009: Popíjejí od rána

První podkategorii v kategorii Tělo, ve které jsou v souvislosti se squatteři zmiňovány drogy a alkohol, jsem naplnila i v roce 2009. V Blesku je vyjmenováváno, co popíjeli účastníci pouličního festivalu pořádaného skupinou osob okolo bývalého squattu Milada. Čtenář může takovou formulaci chápat jako apel, že není normální a žádané, aby se alkohol popíjel od brzkých hodin (což ale není nijak dále specifikováno). Je zajímavé si uvědomit, že od „brzkých hodin“ se pije také na hudebních festivalech nebo při koledování o Velikonocích, často také na svatbách, málokdy bychom ale narazili na odsouzení tohoto faktu jako zde.

„Mnoho účastníků však od brzkých hodin popíjelo pivo, víno, burčák a vodku.“ (Karneval nepřizpůsobivých: Squatteři táhli Prahou, Blesk 20/9)

O drogách se zmiňuje i Reflex, jsou ovšem označeny za minulost a nikoliv současnost squattu Milada.

„Před tím bylo na Miladě období, kdy v ní bydlelo asi pět lidí a dost se tam fetovalo.“ (Vila vyvolených, Reflex, 16/7)

Stereotyp squatterů jako drogově závislých podporovala v roce 2009 i prohlášení policie.

„Podle policie jde však i o bezdomovce, drogově závislé a mnohdy i trestně stíhané, kterým komunita poskytne „ochranu“. (Slovo „squat“ už znají více než dobře, MF Dnes 15/9)

V článku MF Dnes jsou squatteři a jejich chování přímo porovnáváni s drogově závislými osobami, informace pochází z kanceláře radního Kazdy. Tímto může čtenář postavení squatterů chápat jako postavení osob, které jsou omámené a nejednají vždy zcela přičetně.

„Radní Kazda z Prahy 1 doufá, že tím squatery odradí. Jinde kamery vyhnaly uživatele drog.“ (Kamera na squatery v centru, MF Dnes 14/7)

Tento stereotyp o drogově závislých squattech si i oni sami uvědomují a snaží se jej vyvrátit a nadnesenou připomínkou o grilování malých dětí naznačují, že se jedná o přehnaná tvrzení.

„Je to příležitost ukázat, že „squaterské“ kulturní akce nejsou rejem alkoholu, drog a grilování malých dětí,“ psali organizátoři.“ (Squatteři chtěli zabrat Kampu, MF Dnes 13/7)

4.4.2. Znechucení

Osoby z marginalizovaných vrstev, ať už kvůli nedostatku finančních prostředků, nezájmu, nebo prostě kvůli tomu, že nemají, kde vykonat pravidelnou hygienu, společenské normy nemusí splňovat. To je často hodnoceno velmi kriticky a taková osoba je odsuzována, ostatní „normální“ osoby svým tělesným zjevem odpuzuje. Diskurs tohoto typu jsem zařadila do podkategorie Znechucení. Přeneseně se tato společenská norma vztahuje také na vzhled budov a jejich interiérů, proto jsem i takové texty zařazovala do této podkategorie.

4.4.2.1. Rok 2000: Pakáž jedna!

V roce 2000 se v této kategorii psalo zejména o domech squatterů, než o nich samotných (přestože jsou častováni nadávkami jako „pakáž“). Jejich obydlí jsou v MF Dnes popisována jako „vymláčená“ nebo „odpudivá“. V jednom z článků je hodnocena i míra uklizenosti uvnitř zasquatovaného objektu. Redaktorka pak hodnotí jedno patro jako „relativní pořádek“, zatímco druhé vypadá „jako na skládce“. Je zde evidentní, že pořádek je víc žádoucí než „skládka“, přestože i pořádek v jednom patře je relativizován přídavným jménem. Jasně je zde vidět hodnota pořádku ve smyslu uklizenosti a čistoty, stejně jako u domů je žádoucí, aby vypadaly opraveně a hezky.

„Pakáž jedna, ulevila si stará dáma, která místy procházela... ...To je takový vymláčený statek a válí se tam po zemi nějaká komunita,“ informovala starší dáma.“ (Squatteři se nevzdávají, MF Dnes 13/11)

„Ačkoliv domky kolonie zarostlé hustým křovím vypadají odpudivě, na nelegální obyvatele si okolní lidé nestěžují... Zatímco v jejich pokoji je relativní pořádek, o patro výš kde bydlí asi šestice mladíků, to vypadá jako na skládce.“ (Squatteři v Budánkách? Pomáhají i škodí, MF Dnes 27/10)

Nakonec je squatterům v MF Dnes téměř vyčítáno, že ostatní otravovali nepořádkem, což byl také důvod k jejich vystěhování.

„Kdyby nikoho neotravovali nepořádkem a hlukem, nevyužívali na černo elektřinu, každý by je nechal na pokoji,“ říká Dvořák.“ (Zůstanou squaty součástí Prahy? MF Dnes 21/11)

Squatt je v této kategorii často spojován s něčím zanedbaným, o co se nikdo nestará. V další ukázce z MF Dnes je použit jako obrazné přirovnání v tomto smyslu, jako symbol zanedbanosti.

„Zvenku i zevnitř vypadá dům Portus...zčásti jako squatt. Opadaná omítka, propadlé stropy, zkřivená podlaha.“ (Starý člověk může žít plnohodnotným životem, MF Dnes 3/7)

4.4.2.2. Rok 2008: Nic pro slečinky

Mirka Spáčilová ve své glose k seriálu České televize zmínila i druhou podkategorii a to znechucení nad špínou a nad vzhledem squatterů a squatů. Opět zde Mirka Spáčilová zmiňuje názor autorky seriálu, která neopakuje stereotypy, ale vzápětí jej znedůvěryhodní protikladným výrokiem režiséra.

„Rozhodně to není žádná špeluňka, kde blechy skáčou po podlaze, tvrdí autorka - i když podle režiséra Karla Smyczka v místě, v němž seriálový squat vybudovali, o blechy nebyla nouze.“ (Dobrá čtvrť má i podruhé dobrý zvyk, MF Dnes 1/4)

V roce 2008 se ke znechucení a touze po čistotě připojil i deník Blesk.

„Po »bombardování« stížnostmi na nepořádek a chování squatterů začali s úklidem v Miladě a na jejím pozemku... Rozhořčení nad úředníky pokračuje: Squatteři ale zaneřádili i naše pozemky. Proč to máme čistit sami, když to udělali oni?“ (Kdo ten úklid zaplatí? Blesk 18/10)

Z pouhých tří článků v Reflexu o squatech v roce 2008 se ani jeden nezabýval aktuálními českými squaty. Jeden z článků se řadí do kategorie označování domů jako squattu pokud je zanedbaný a lidé se v něm nechovají podle některých společenských pravidel a slušností (jako jsou fyzické útoky, užívání alkoholu a drog).

„Dům stál přímo u hlučné křižovatky dvou velkých výpadovek a připomínal squat. Náš byt měl sedm pokojů a ve většině z nich bydleli lidé, kteří věčně jen hulili a pařili, občas se poprali a muziku pouštěli naplno až do rána, takže spát se dalo jen se špunty v uších.“ (Ve Vancouveru, Reflex 21/2)

V druhém článku Jaroslava Rudiše o Berlínu není ale zanedbanost místa stigmatem, ale spíš výhodou. Soudím tak podle jeho použití slov „slečinky“ a „navoněný“, která mají negativní zabarvení, čímž squatt staví spíše do pozitivního světla.

„Ani dnes není nic pro slečinky, nic navoněného a nablýskaného.“ (U6, Reflex 10/7)

4.4.2.3. Rok 2009: Neskutečná špína a smrad

Do druhé podkategorie jsem v roce 2009 zařazovala zejména texty označující těla squatterů, stejně jako jejich okolí, za špinavé, hnusné nebo nelibého zápachu.

V MF Dnes najdeme v článku Magdy Hettnerové barvitě líčení „pachu zatuchlých, nevětraných prostor mísící se s pachem výkalů“ ve vile Milada.

„O tom, jaké podmínky ve vile panovaly, se včera přesvědčili i sami policisté. Hned u vchodu do polorozbořeného domu uhodil každého do nosu pach zatuchlých, nevětraných prostor mísící se s pachem výkalů. V místnostech se mezi pomalovanými zdmi povalovaly matrace, stoly se prohýbaly pod nepořádkem a nad tím vším kroužila hejna much. (Squateři utekli na střechu, MF Dnes 1/7)

Její kolegyně Alena Zvěřinová si vystačí se slovním spojením „neskutečná špína a smrad“, čímž dává jasně najevo, že prostory vily Milada vypadaly jinak, než většinová společnost považuje za normální a žádoucí.

„Řada z nich má problémy s úklidem, což dokládá nejen „svinčík“, který udělali ve středu při okupaci informačního centra na Senovážném náměstí, ale i neskutečná špína a smrad, které po nich zůstaly ve squatu Milada.“ (Pomoc squaterům? Jsou potřebnější lidé, MF Dnes 3/7)

Tato kategorie celkově poukazuje na určité hodnoty ve společnosti, které spojujeme s lidským tělem. Z textů je podle mne patrné, jak se rétorika vůči squatterům v této kategorii v posledním roce vyostřila. Tomu napovídá i vývoj poslední subkategorie s názvem Squatter pořádný.

4.4.3. Squatter pořádný

Tuto podkategorii jsem vytvořila částečně jako protiváhu předchozím dvěma. Rozhodně ale není v textech tak silně zastoupena, přesto jsem ji právě kvůli vyváženosti mého textu ponechala.

4.4.3.1. Rok 2000: Pořádek a klid

V roce 2000 jsem našla v Reflexu hodnocení zahraničních squatů jako „uklizených, klidných a bez narkomanů“ (nutno podotknout, že článek je psán J.X.Doležalem, který, jak je všeobecně známo, nepovažuje marihuanu za drogu).

„Christiania - včetně toho, že jde vlastně o squat řízený samosprávou - je jedinou čtvrtí bez narkomanů...Je tam pořádek, klid a skutečnost, že dánská demokracie tenhle experiment umožnila, je nejvyšším znakem její vyspělosti.“ (Úhlopříčka tolerance, Reflex 4/5)

4.4.3.2. Pořádek v roce 2008

V roce 2008 jsem nenašla ve vybraném tisku žádné články, které by popisovaly úklid ve squatech nebo vzhled squatterů pozitivně, tato podkategorie zůstává v roce 2008 prázdná.

4.4.3.3. Rok 2009: Načerno napojená kanalizace

Do podkategorie pořádku, ve které jsou texty ukazující squattery jako osoby pořádné, starající se o hygienu, lze v roce 2009 zařadit pouze úryvek z článku v Reflexu, ve kterém jeden z bývalých obyvatel vily Milada vyvrací tvrzení policie a některých novinářů.

„Taky nesouhlasí s obviněním ÚIV, že by bylo okolí squatu zamořeno lidskými exkrementy, protože měli ve vile splachovací záchody, které šikovný obyvatel Milady načerno napojil na místní kanalizaci.“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

Tato podkategorie také naznačuje hodnotu úklidu a uklizenosti, čistoty a upravenosti. V porovnání s předchozí podkategorií se o squatterech v souvislosti s pořádností ve vybraných letech vyskytují tyto texty pouze sporadicky.

4.5. Kultura

Squatterství je spojeno s alternativní kulturou, squatteři v ní představují svůj specifický pohled na svět i na umění a média. Do této kategorie jsem zařadila texty, které zmiňují výstavy, koncerty a přednášky, které jsou pořádány squattery nebo ve squatech. I zde najdeme dva póly chápání squatterské kultury, dvě rozdílné podkategorie.

4.5.1. Platná alternativa

První subkategorie squatterskou kulturu považuje za právoplatnou alternativu, přestože třeba neodpovídá vkusu celé společnosti. Přesto je oceňován jiný pohled a přístup squatterů. Z této podkategorie vyplývají hodnoty svobody umění a uměleckého vyjádření, stejně jako hodnota tolerance. Do této podkategorie jsem zařadila i některá vysvětlení squatterských hodnot (ty, které nesouvisí s již zmíněnými financemi).

4.5.1.1. Rok 2000: Odpor ke krysím dostihům

V roce 2000 jsem v textech našla výpovědi oslovených sociologů, kdy se novináři zajímali o pohnutky k alternativnímu způsobu života a života v komunitě. K tomu patřilo třeba i zmiňování aktivit squatterů na podporu bezdomovců, jako v článku Blesku z března. Článek popisuje, jak squatteři pravidelně vaří pro bezdomovce. V tomto článku je cítit důležitost hodnot nezištné pomoci, celý text jako by squattery chválil za jejich pomoc bezdomovcům, tedy jiné marginalizované skupiny. Z textu může u čtenáře vzniknout dojem, že bezdomovci potřebují pomoc a že to, co dělají squatteři, je správné. To přisuzuji tomu, že i většinovou společností jsou tyto hodnoty jako pomoc chudým ceněny, dochází zde ke splynutí hodnot squatterů a společnosti.

„Zhruba desítka bezdomovců si včera odpoledne mohla tak jako každou středu pochutnat na teplém jídle, které jim do vestibulu nádraží Holešovice pravidelně přivážejí obyvatelé nedalekého squattu Milada.“ (Squatteři navařili bezdomovcům, Blesk 2/3)

Zaujala mne volba slov v článku MF Dnes „Zůstanou squaty součástí Prahy?“, kde je většinová společnost a její život označován za „kryší dostihy“, „šedá, jednotvárná konformita všedního života“, tedy výrazy s kritickým podtónem vůči společnosti. Negativně můžeme v tomto textu vnímat i slovo „komerce“, proti které se podle Kellera squatteři bouří, zatímco Kostelský upozorňuje, že se „komerce“ už mohla vloudit i mezi squatterry.

„Odmítají kryší dostihy a konzumní způsob života... Vytvářejí alternativní kulturu a nezapadají tak do šedé, jednotvárné konformity všedního života, podotýká Keller... Bouří se proti komerci a globalizaci a ukazují normálním lidem, že je možné žít i s nižší životní úrovní a vystačit i s minimálním objemem potravin. Tomáš Kostelský ale podotýká, že se míra komerce nakonec vloudí do každé alternativy či subkultury.“ (Zůstanou squaty součástí Prahy? MF Dnes 21/11)

O alternativní kultuře se psalo i ve spojitosti s vyklizením Ladronky, kde se podle článku v Reflexu pořádalo mnoho kulturních akcí, pro které se nenašlo místo v ostatních pražských galeriích. V článku je autorem zastáván názor, že Ladronka měla výsadní postavení na české kulturní scéně (když tvrdí, že žádné podobné místo v Čechách není). Z tohoto textu mám pocit velké hodnoty alternativní kultury a dostupné kultury pro všechny. V textu je také zmíněna další marginalizovaná skupina společnosti – osoby s psychiatrickými problémy. Iniciativa vystavovat jejich umělecká díla se zdá být v textu opět hodnocena kladně.

„Squatteři založili Nadaci Ladronka a vypracovali projekt kulturně sociálního centra, které ročně zajistilo až dvě stě kulturních akcí. Koncerty zahraničních kapel, výstavy umělců, ale i pacientů z Psychiatrické léčebny v Bohnicích, veřejné diskuse...Žádné centrum s podobným kulturním rozsahem a cenově přístupné veřejnosti v Čechách neexistuje... Nedůstojný konec alternativního centra kultury v Čechách.“ (Smrt Ladronky, Reflex 23/11)

O alternativní kultuře na Ladronce se v roce 2000 dostaly zmínky i do Blesku a MF Dnes. V těch ale nešlo o hodnocení či mínění autora, byly to projevy samotných squatterů a jejich příznivců. V Blesku je zmíněn transparent squatterů o alternativní kultuře. To by napovídalo, že pro redaktory alternativní kultura není důležitá hodnota, ale spíše přetrvávající hodnota společnosti, se kterou se ale sami příliš neztotožňují.

„Praha – evropské město ostudy ničí alternativní kulturu“ stálo na transparentech, které squatteři rozvinuli mezi Rudolfinem a Mánesovým mostem.“ (Syn kancléře nemá kde bydlet, Blesk 13/11)

V MF Dnes je dán prostor emotivní výpovědi umělce, který označuje pražské galerie za „mrtvé“. Podle volby slov je zde patrná opět pozitivní konotace směrem k alternativní kultuře a toleranci.

„Lukáš Wagner to u podstavce pomníku už nevydržel: „Ladronku znám, pořádali tam znamenité výstavy a happeningy. Pražské galerie jsou mrtvé, tam to žilo.“ (Squatteři se nevzdávají, MF Dnes 13/11)

Podobné vyznění, i když silněji zabarvené, jsem našla i v reportáži J.X.Doležala z dánského squattu Christiania. V tomto textu se zdá být pozitivně hodnocena autentičnost a naopak odsuzována přetvářka a snaha přizpůsobit se pravidlům.

„Pod nimi je Christiania, svět, který vytvořili, svět, kde se nehrají elloidní hry, svět bez přetvářky, kde se místo nikoliv, milostivá říká hovno.“ (Úhlopříčka tolerance, Reflex 4/5)

4.5.1.2. Rok 2008: Umění bez hranic

Diskurs vedený v tisku o squatech jako nositelích alternativní kultury byl v roce 2008 poměrně významně zastoupený. Do podkategorie squatů jako míst pro alternativní kulturu se zařadily články popisující seriál České televize Dobrá čtvrť. Již z názvu seriálu je patrné, že většina jeho postav nepochází z marginalizovaných vrstev, ale z „dobré čtvrti“, z „lepších rodin“, zkrátka z rodin s nadprůměrným příjmem žijících ve vilové čtvrti v Praze. Za povšimnutí zde stojí to, že autorka seriálu svým hrdinům nijak nespílá do „zlaté mládeže“ a nemaluje jejich nevděčný obraz, ale dává jim právo na alternativní kulturní život ve squattu, jak je zmíněno v článku MF Dnes.

„Ve druhé řadě seriálu, kterou začne ČT vysílat 31. března, je jim kolem dvaceti a scházejí se ve squatu, jež však scénáristka Lucie Konášová nazývá spíše střediskem mladé alternativní kultury.“ (Dobrá čtvrť přibyli Dolanský i Bartoška, MF Dnes 12/3)

Patří sem i citace dopisu bývalého souseda squattu ve vile Milada, který popisuje své kladné zkušenosti s jeho obyvateli. To, že nejde o planá slova, by mělo dokázat 25tisíc korun, které chtěl mladík namísto squatterů vyplatit trojské zoo.

„Dlouhá léta jsem bydlel v nedalekých kolejích Matematicko-fyzikální fakulty a mám s obyvateli squatu Milada ty nejlepší zkušenosti. Rád jsem tam zašel na koncert nebo jen tak na pivo, vysvětluje důvody nabídky.“ (Kuvajtský krajan nabídl zoo peníze za útok psů ze squatu, MF Dnes 31/3)

Články v Reflexu o squatech v roce 2008 popisovaly pouze zahraniční zkušenosti ze Švýcarska a Německa. Autoři Jiří Ptáček i Jaroslav Rudiš tuto alternativní kulturu evidentně oceňují v protikladu s jinými, mainstreamověji zaměřenými prostory pro umění, jak naznačuje například použitý výraz „kulturně suvenýrový památník“. Zároveň je neustále zmiňováno umění a kultura, které jsou pro autory evidentně vysoce ceněnou hodnotou. V textu je navíc akcentována umělecká svoboda – možnost pracovat bez institucí, zábran, dohledu a hranic.

„Tam si v roce 2002 Divo všiml, že se nikdo nestará o dům bývalého Cabaretu Voltaire, s přáteli ho obsadil a na několik týdnů proměnil v místo živelné umělecké tvorby. Hlavně kvůli Divovi si pak budovy všimli městští politikové a přestavěli ji na onen kulturně suvenýrový památníkDivovo dada není manifestací nové kultury, pouze možností projevit se bez institucí, zábran a dohledu. Mezi umělci a jejich diváky není hranice a každý se může přidat. Když se mu to povede, vidí, jak to těší ostatní, a když ne, nevdá.“ (Zrušená planeta Jiřího Ptáčka, Reflex 10/7)

„Barák ale obsadila umělecká iniciativa a squatteři. Hromada trosek najednou ožila.“ (U6, Reflex 10/7)

4.5.1.3. Rok 2009: Neexistuje hierarchie

V roce 2009 jsem opět našla texty tohoto diskursu i v reportáži Blesku o demonstrativním obsazení domu v Mostě, během kterého byly předčítány verše squattera, je i vysvětlen důvod, proč se squatteři k této akci odhodlali. Je zde poněkud pejorativně shrnuto, že squatteři chtějí domy „na provozování jejich zábavy“, zároveň je ale v reportáži odůvodněno i jednání squatterů.

„Z oken vyvěsili transparenty a před domem pak začali předčítat verše Básníka Ticho nazvané Růže pro Miladu. Chtěli tak upozornit na své vystěhování z pražské vily Milada a zároveň na řadu dalších, podle jejich názoru volných objektů vhodných pro lidi, kteří nemají střechu nad hlavou. Podle jejich mluvčího se podobné neobydlené domy hodí squatterům i na provozování jejich zábavy.“ (Squatteři obsadili v Mostě neobydlený dům, Blesk 3/8)

K zamyšlení nad alternativními hodnotami v článku Reflexu vyzýval v roce 2009 i ministr Michael Kocáb a konstatoval, že tuto příležitost česká společnost propásla. Kocáb píše o hodnotách jako je tolerance a alternativní pohled na demokratické hodnoty. Je zde celkem evidentní, že ministr má na mysli konkrétně články Blesku, ve kterých byli squatteři srovnáni s oběťmi povodní. Ministr pak odsuzuje intoleranci a pocit nespravedlnosti.

„Situace okolo Milady se podle ministra pro lidská práva stala zkouškou tolerance české společnosti, v níž neobstála především média, jež prý „propásla možnost zamyslet se nad alternativním pojetím demokratických a tržních hodnot. Místo toho zcela nesmyslně připomínala katastrofální důsledky povodní, jako by jeden dům jednoho soukromníka, který je navíc pár měsíců před rekonstrukcí, mohl situaci lidí zasažených povodní vyřešit. Takovou obhroublou bulvarizací docílila jen nárůst intolerance a pocitu nespravedlnosti a nahrála politickému hochštaplerství před volbami,“ dodává Kocáb.“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

Reflex také ve stejném článku poskytuje prostor squatterům, kteří obývali vilu Milada, aby objasnili, na jaké bázi funguje jejich komunita.

„Neexistuje hierarchie. Když se na něčem domlouváme, snažíme se dosáhnout všeobecného souhlasu. Nehlasujeme, o všem diskutujeme tak dlouho, dokud nedojdeme k nějakému konsensu. Neexistuje, že by si někdo ukládal do ledničky svoje podepsané jídlo. Všechno je kolektivní,“ popisuje soužití komunity ve vile Tomáš.“ (Vila vyvolených, Reflex 16/7)

MF Dnes v článku Aleny Zvěřinové nechává squattery objasnit, že se za žádných okolností nechtějí stát nástrojem k vykořisťování nájemníků majitelem domu a zmiňuje i squatterské kulturní akce v Miladě a v Truhlářské ulici (dokonce jde do minulosti až do roku 1992). MF Dnes o squatterských kulturních aktivitách píše v několika různých článcích od léta do zimy roku 2009.

„Kolektiv Milada se rozhodl, že tam nebudeme trvale bydlet. Pronajaté prostory bychom využívali pro kulturní aktivity, workshopy či přednášky. Ale jen po dohodě se sousedy,“ zdůraznila jejich mluvčí.“ (Praha 1 chystá pro sousedy squaterů pomoc, MF Dnes 10/7)

„Pouličním představením nazvaným ParallelWorlds začala v sobotu výstava angažované vizuální tvorby Město na prodej - městský prostor z kritické perspektivy. Představení odehráli na náměstí Republiky dva berlínští umělci ze skupiny Lick Me Happy. Výstavu uspořádali squateři a jejich příznivci v Truhlářské 11.“ (Squateři hráli divadlo na náměstí, MF Dnes 14/12)

4.5.2. Neplatná kultura

Druhý způsob, jakým byla squatterská kultura a způsob života zobrazovány v analyzovaných médiích, zahrnuje výpovědi, které obviňují squattery z přetvářky, jejich alternativa není považována za legitimní. V této kategorii je velmi patrný nárůst její důležitosti, jak jsem zjistila z rozdílu objemu nalezených hodnot od roku 2000 do roku 2009.

4.5.2.1. Rok 2000

V roce 2000 jsem ve zkoumaném tisku nenalezla žádné texty, které by patřily do této podkategorie.

4.5.2.2. Rok 2008: „Volnomyšlenkáři“

V roce 2008 jsem již texty patřící do této podkategorie našla. Je to třeba část textu ředitele pražské ZOO Petra Fejka, kterou jsem zmiňovala v souvislosti s podkategorií Platná alternativa. Další část jeho textu napovídá o negativním vnímání komunitního způsobu života (v souvislosti se zásahem policie ve squattu Cibulka). Fejk u zásahu nebyl a informace má pouze zprostředkovaně z médií, přesto se staví na stranu policie a argument obrany alternativní kultury se nezdá validní.

„...tam se jim postavila celá komunita. Prý na obranu alternativní kultury.“ (Pro a proti squaterství, MF Dnes 18/11)

K incidentu jsem se vyjadřovala i v jiných kapitolách, na tomto místě bych chtěla zdůraznit použití slova volnomyšlenkáři s uvozovkami v Blesku. To mu dodává ironický podtón a vysmívá se takovému životnímu postoji, jedná se o zřejmě o nevědomý soud.

„Je tady jeden z pražských squatů, kde žijí »volnomyšlenkáři.« (Rvačka: Squatteři napadli policisty, Blesk 16/11)

4.5.2.3. Rok 2009: Falešní squatteři

I přes mnohé příspěvky v části Platná alternativa v roce 2009, kde informovala média o squatterských kulturních aktivitách, bylo v témže roce časté i hodnocení squatterské kultury jako neplatné alternativy, jako nepravé kultury.

Je až překvapivé, když si redaktorka MF Dnes pokládá otázku „Kdo jsou squatteři z vily Milada?“ a záhy přizná, že jí to nikdo z jejích zdrojů nebyl příliš schopný objasnit. Namísto toho tedy nabízí vysvětlení, že ve vile Milada nežili „opravdoví squatteři“ – přestože termín opravdoví squatteři není nikdy vysvětlen, autorka se zdá být v textu jistá, že obyvatelé Milady jimi nebyli.

„A kdo vlastně jsou mladí lidé z vily Milada, kteří se označují za squatery? To je záhadou většiny lidí, které MF DNES oslovila. V jednom se však shodují: obyvatelé Milady nemají se skutečnými squatery, kteří vyznávají alternativní kulturu, dávno nic společného. Squaty lze dnes vidět jen v cizině. Původní squatery, kteří se v opuštěné vile usadili před více než deseti lety, vytlačila jiná skupina,“ říká mluvčí osmé městské části Radka Wallace.“ (Pomoc squaterům? Jsou potřebnější lidé, MF Dnes 3/7)

Ideu práva na bydlení se squatery také zřejmě nesdílí tehdejší zástupce šéfredaktora MF Dnes Viliam Buchert, alespoň podle vyznění jeho článku. Zdá se, že si nemyslí, že by squatterům na alternativní kultuře opravdu záleželo (to naznačují slovní spojení jako „zahalit do chytlavých slov“ nebo „kulturní aktivisty, za které se vydávají“).

„Nemáte kde bydlet? Nechce se vám platit za nájem? Obsadte opuštěný dům. A zahalte to do chytlavých slov o rozvíjení alternativní kultury. Tím vzbudíte u některých lidí pocit sounáležitosti v boji proti »prohnilému« kapitalistickému režimu.... Jenže čeští squateři mnohdy zapomínají na to, že každý má sousedy a podle toho se má chovat. Připomínají spíše násilníky než sociální a kulturní aktivisty, za které se vydávají.“ (dnes, MF Dnes 14/9)

I Petr Švec z MF Dnes se nedomnívá, že by Milada byl „opravdový squatt“, upírá mu jeho funkci sociálního a kulturního centra (je otázkou, zda jde o neznalost autora, protože MF Dnes o kulturních akcích squatterů sama informovala, nebo o

jeho vlastní soud, v tom případě ale chybí příklad ke srovnání, co je to „opravdový squatt“).

„Původní smysl squatingu se totiž v Česku příliš neuplatňuje. Zatímco ve světě skupinky lidí přetvářejí obsazené domy v kulturní a sociální centra pro širokou veřejnost a samotný akt „nastěhování do cizího“ považují za formu sociálního protestu proti cenám bydlení, u nás se myšlenka squatingu zpravidla zužuje pouze na ten protest.“ (Slovo „squat“ už znají více než dobře, MF Dnes 15/9)

Martin Komárek squattery (které nazývá skvotři, což podle mého názoru vyvolává lehce negativní emoce, protože to působí v porovnání s tím, co jsme zvyklí číst, nepatřičně) rovnou obviňuje z pokrytectví, když tvrdí, že jejich protest je pouhou pózou a o změnu politického systému neusilují doopravdy.

„Kapitalismus se skvotrům jeví hnusný, a proto proti němu protestují. Nechtějí ho zrušit, dobře vědí, že by se jim v jiném režimu žilo o mnoho hůř. Nejsou to žádní rudí bratři. Ale protestovat je přeci tak krásné.“ (Skvotři na radnici, MF Dnes 22/9)

Alena Zvěřinová taktéž v MF Dnes squattery zesměšňuje tvrzením, že u soudu nebyli schopni vysvětlit obsah svých ideálů. Tím je naznačeno, že se jedná pouze o pózu, nikoliv o autentický životní postoj.

„Někteří obžalovaní mluvili také o myšlenkách squaterství, ale mnohdy nedokázali soudci obsah frází vysvětlit. Ani obžalovaná čtyřadvacetiletá studentka politologie neuměla říct, co si představuje pod pojmem „společnost“. („To náradí jsem měl náhodou“ MF Dnes 4/12)

Tyto texty jsou podle mne velmi paradoxní a alibistické – na jednu stranu představují hodnotu alternativní kultury a svobodného vyjádření názorů, svobody životních hodnot a způsobů, ale na druhou stranu ujišťují, že tato svoboda u nás nebyla porušena potlačením squatterů, protože se vlastně nejednalo o „opravdové squattery“. Stojí také za povšimnutí, že toto ujišťování se významně rozvinulo až v roce 2009.

4.6. Rodina

Rodina bývá ve společnosti považována za významnou hodnotu, jedná se o základní stavební jednotku státu, která jej pomáhá držet pohromadě. Rodina je chápána jako útvar požívající ochranu a výhody oproti jedinci. Ochrana rodiny je často spojována s morálkou. V podstatě by se tato kategorie dala také označit jako důsledek křesťanské morálky a názoru na rodinu.

4.6.1. Narušení rodiny

Tato podkategorie zobrazuje squattery spíše jako nebezpečí pro rodinu a potažmo i pro morálku.

4.6.1.1. Rok 2000: Bezmocné matky

Squattery jsme v tomto diskursu mohli vidět v roce 2000 v Blesku jako nešťastnou zlatou mládež unikající od rodičů. Se spojením „zlatá mládež“ se pojí konotace morální zkaženosti, arogantnosti, znučenosti vedoucí k nejrůznějším výstřelkům. Odchod z domu, obzvláště odchod do společensky marginalizované skupiny squatterů, může vyvolávat dojem, že tato mládež narušuje své rodiny.

„Se svým otcem nežiju od svých pěti let. Platil mi sice alimenty, ale žádnou finanční podporu od něho nemám,“ ohradil se Ivo Mathé ml. proti výtkám Václava Klause vůči »zlaté mládeži« z Ladronky“. (Syn kancléře nemá kde bydlet, Blesk 13/11)

V jednom z článků v MF Dnes je syn odsouzený za squatterství představen na úrovni narkomana, gamblera a člena satanistické sekty, alespoň tedy v utrpení, které způsobuje své matce. Z tohoto pohledu (což je pohled dokumentaristky) je naznačena hodnota matky a mateřství, stejně jako hodnota mateřské lásky a odpuštění, ale zároveň ukazuje matky trpící bezmocí nad osudem svých dětí. Děti je také možné chápat jako strůjce neštěstí svých matek, neochotné žít život podle jejich a celospolečenských představ a hodnot.

„Oba synové narkomani - ani peřiny neuklidí, ani jídlo si na talíř nenaberou. Dcera v protidrogové léčebně - píchala si ve sklepě, pak i v bytě. Dcera žijící s mladým Romem v zahradní

chatce. Adoptovaná dcera, která utekla za hranice. Syn-rebel proti kapitalismu a státu, souzený jako squatter. Syn, který v kasinu poznal lákadlo peněz; teď si píše z vězení o jídlo. A opět vězněný syn, člen satanistické sekty, po jejímž rituálu zůstal mrtvý člověk. Sedm příběhů tentokrát nespojují jejich smutní hrdinové, ale snad ještě tragičtější hrdinky - bezmocné matky.“ (Dokumentaristka vypráví o bezmoci matek, MF Dnes 11/4)

4.6.1.2. Rok 2008: Děti v ohrožení

V článku Jiřího Ptáčka pak najdeme příklad toho, jak si squatter a umělec utahuje z manželství, což by u mnoha lidí mohlo vyvolat pobouření pro znevažování společenské hodnoty. Tento příspěvek proto spadá do kategorie squatteři jako nebezpečí pro rodinu, přestože autor sám se k tomu negativně nevyjadřuje. Z textu vzniká dojem, že autorovi se možná manželství a rodina nezdá jako velmi důležitá hodnota, jako něco, co by mělo požívat zvláštní ochranu a vážnost.

„Na zahradě postávaly desítky hostů a Divo se před nimi právě ženil...Když měl hotovo, oženil svého psa a následně všechny přítomné.“ (Zrušená planeta Jiřího Ptáčka, Reflex 10/7)

Podstatně více se o ohrožení dětí, jako důležité části rodiny, které je třeba chránit, zajímají podle Blesku sousedé vily Milada.

„Oni nedodržují hygienická pravidla, válejí se tady injekční stříkačky, jehly a obaly od drog. V ohrožení jsou hlavně naše děti!“ píše se v dopise zastupitelům.“ (Nezasáhnete? Budeme se bránit! Blesk 2/10)

4.6.1.3. Rok 2009: Potřebné matky s dětmi

Do kategorie squatterů jako narušitelů rodiny v roce 2009 podstatně přibylo příkladů tohoto typu diskursu. Na matky s dětmi (a nutnost starat se o ně více než o squatterry) se ve svých článcích odvolával deník Blesk. V článku je naznačeno, že právě to, že se jedná o matky s dětmi, jim dává větší právo na ochranu a pomoc od státu. Tento text je jeden ze série článků Blesku, které kritizoval ministr Kocáb jako „mediální bouři“ vyvolávající „pocity nespravedlnosti a intolerancí“.

„Zatímco třeba matky s dětmi v azylových domech čekají na »přiklepnutí« bytu několik měsíců, squaterům stačily pouhé tři dny!“ (Squateři dostali luxus za kačku! Blesk 4/7)

Velmi podobné poselství přináší i MF Dnes, nejedná se ale přímo o stanovisko redakce, jak to vyznívá v článku Blesku, ale o citaci od úředníka z Prahy 10. Lidé s dětmi jsou tu označováni za „potřebné“ ve smyslu potřebující pomoc - ať už pouze matky, nebo celé rodiny.

„I kdybychom takovou nemovitost měli, tak je podle našeho názoru mnohem více potřebných lidí (matky samoživitelky, mladé rodiny s dětmi atd.), kteří si zaslouží místo k bydlení mnohem víc než skupina lidí, která žije na hranici zákona a podstupuje tuto svoji životní cestu zcela dobrovolně,“ vzkazuje ministru Martinu Slávkovi z kanceláře starosty Prahy 10.“ (Pomoc squaterům? Jsou potřebnější lidé, MF Dnes 3/7)

Squateři jsou v MF Dnes označováni psychologem Slavomilem Hubálkem jako problémové děti, které odešly od rodičů, čímž narušily svou vlastní rodinu. To je v logice dané výpovědi přečin, za který budou později „potrestány“ svými dětmi. Jedná se o podobný pohled, jaký je naznačen v popisu dokumentu v roce 2000. Mezi řádky tohoto textu by se tak dalo vyčíst třeba jedno z biblických přikázání: Cti otce svého a matku svou. Squatteři to momentálně nedělají, ale psycholog předpokládá, že se opět vrátí k normě, že „z toho vyrostou“.

„Mnozí mají potíže se svými rodiči, a tak raději odešli z domova. Buď žijí ve squatu, tedy neoprávněně obsadili nějaký dům, nebo si spolu s kamarády pronajali větší byt. A žijí po svém. „Často to jsou děti ze středostavovských rodin, které z jakéhosi protestu vůči životnímu stylu svých rodičů tímto způsobem demonstrují svůj protikonzunní postoj. Myslím ale, že z toho vyrostou a jejich děti jim to později oplatí,“ míní psycholog Slavomil Hubálek.“ (Pomoc squaterům? Jsou potřebnější lidé, MF Dnes 3/7)

Zatímco podle Hubálka jde o děti ze středostavovských rodin, podle redaktora MF Dnes Petra Švece (resp. on tvrdí, že „podle mnohých Pražanů“) jde o „rozmazlená dítky bohatých rodičů“. Jejich sociální protest je zde také znevažován jako nepravý kvůli oblečení, které měli squatteři na sobě. V podtextu lze tedy vyčíst

zarážející názor, že děti bohatých rodičů nemají proč se bouřit, nemyslí své bouření vážně, je to pouze jejich rozmazlený rozmar.

„Podle mnohých Pražanů jde ale i o rozmazená dítka bohatých rodičů, která sociální protest míří především proti své rodině. I to je pravda. „Tolik značkového oblečení pohromadě jsem dlouho neviděl,“ komentoval sobotní melu jeden z kolemjdoucích.“ (Slovo „squat“ už znají více než dobře, MF Dnes 15/9)

4.6.2. Součást rodiny

Druhá podkategorie popisuje squatterry jako součásti rodin, jedná se o zmínky squatterů a jejich sympatizantů v souvislosti s jejich vlastními rodinami, jejich zobrazení jako matek a otců. Tato podkategorie tedy má mnohem pozitivnější konotace pro squatterry, protože jsou zobrazeny ve společensky ceněné roli. I zde se zobrazují zejména hodnoty jako je rodina, rodičovství, děti, péče a starostlivost.

4.6.2.1. Rok 2000: Dredy, psi a děti

Z roku 2000 jsem našla tuto hodnotu připisovanou squatterům v článku Reflexu o vyklizení squattu Ladronka.

„Statek Ladronka obehnaný páskou městské policie. Spousta přihlížejících sympatizantů, kamarádů obyvatel Ladronky s dredy, psy a malými dětmi.“ (Smrt Ladronky, Reflex 23/11)

4.6.2.2. Rok 2008

V roce 2008 nebyli squatteři ve mnou zkoumaném tisku zobrazováni tímto způsobem.

4.6.2.3. Rok 2009: Kocábovy děti

V roce 2009 byli opět zmiňováni squatteři v souvislosti s rodinou. Jedním z příkladů je např. popis squattu Zlatá loď v MF Dnes. Zároveň je ze článku patrné, že si možná i sami squatteři uvědomují hodnotu rodin pro společnost, proto svou mluvčí nazvali „teta Milada“, jméno vyvolávající familiérní dojem.

„Obsazení budovy Zlatá loď v historické části města v roce 1990 je označováno za první pražský squat. Obývali jej převážně studenti, umělci a několik rodin s dětmi. Byl vyklizen v květnu 1994 policií....„Hodláme podnikat společné kroky s nájemníky,“ řekl MF DNES mluvčí vystupující pod označením „teta Milada.“ (Sousedka: Majitel nás tu nechce, MF Dnes 8/7)

Squatterům byla v roce 2009 veřejností (je otázkou, nakolik na tom měla podíl média) udělena přezdívka „Kocábovy děti“. Ministr Kocáb byl na oplátku nazýván jejich „tátou“. Ironický podtón tohoto pojmenování je podle mne velmi patrný.

„Známý rockový hudebník v ministerském křesle si teď koleduje o přezdívku „táta squaterů“, protože tvrdí, že se usilovně poptává ostatních kolegů ve vládním kabinetu, jestli nemají pro vystěhované náhradní útočiště.“ (Bydlení od ministra, MF Dnes 2/7)

„Necelé tři týdny po vyřčení těchto slov se „Kocábovy děti“, jak někteří Pražané příznivcům alternativního života říkají, přesvědčily, že společnost má svoje pravidla a disponuje nástroji, jak si jejich dodržování vynutit.“ (Policisté rozehnali „Kocábovy děti“, MF Dnes 23/7)

Jako součást rodin jsou squatteréři zmiňováni také kvůli prominentnosti svých rodičů, která přitahuje pozornost médií. Tuto praxi jsem našla dle očekávání v bulvárním Blesku, nevyhnula se jí ale ani MF Dnes. V Blesku je zajímavá tím, že je u Matěje Stropnického zdůrazněn jeho otec-celebrita namísto např. konstatování, že v té době pracoval jako zastupitel Městské části Praha 3 a byl členem Strany zelených.

„Mezi nimi i syna populárního herce Martina Stropnického, Matěje.“ (Těžkooděnci zadrželi 70 squaterů i Matěje Stropnického, Nedělní Blesk 13/9)

V MF Dnes má článek až pomlouvačný nádech (v textu jako zdroj informace přiznáno, že „si mezi sebou spolužáci vyprávějí“). Zároveň se ale vyhýbá konkrétnímu jménu (na rozdíl od Blesku), přestože je celkem patrné, že se jedná o Iva Mathého. Tento způsob informování o squatterech podhaluje maloměšťáckou morálku spolu se zálibou v kritice odchylek od normy. Takový text mi svým stylem připomíná bulvár.

„Jeden příklad za všechny. V Miladě bydlel i syn jednoho z bývalých ředitelů České televize. Dodnes si jeho spolužáci z gymnázia mezi sebou vyprávějí příběhy, jak tatínek pravidelně jezdil podnikovým autem s řidičem až k chátrající vile, aby odvezl syna na tenis.“ (Slovo „squat“ už znají více než dobře, MF Dnes 15/9)

5. Srovnání výsledků analýzy

V následujícím textu zkusím postihnout vývoj hodnot v jednotlivých kategoriích a podkategoriích, pokud vývoj nepostřehnu, pouze popíšu zjištěné hodnoty. Pokusím se také o porovnání hodnot v jednotlivých kategoriích a podkategoriích mezi zkoumanými tituly.

5.1. Kategorie Ohrožení

5.1.1. Vývoj podkategorie Násilí ve sledovaných letech

Jak jsem již uváděla, do kapitoly ohrožení jsem zařazovala články naznačující, že by squatteři mohli představovat pro společnost fyzické nebezpečí. Celkově tato kapitola tedy zdůrazňuje důležitost bezpečí. V článcích Reflexu jsem ani v jednom ze zkoumaných let nenalezla články související se squattery, které by je takto zobrazovaly, nebo jen něco v tomto smyslu naznačovaly.

V MF Dnes bylo v kategorii Násilí v roce 2000 kladeno nejvíce důrazu na bezkonfliktnost a mírumilovnost. Ze způsobu podávání zpráv o squatterech se zdá, že tyto kladně hodnocené charakteristiky nejsou squatterům připisovány. Oproti tomu v Blesku jsou v témže roce patrné soudy, snad nevědomé, které se zastávají násilného řešení problematiky se squattery. Vzniká dojem, že násilí je přirozeně spjata se squattery a je potřeba proti nim zasahovat „tvrdě“.

V roce 2008 se ve zkoumaných článcích příliš nezměnila četnost hodnot tohoto typu v MF Dnes, nejmarkantnější hodnotou byla ve vybraných textech hodnota bezpečnosti a ochrany. Četnost hodnot zařazených do této kategorie v deníku Blesk v roce 2008 podstatně narostla. V Blesku byla rozvíjena dichotomie my versus oni (kde oni jsou squatteři). Z nalezených jevů v Blesku vyplývají zejména hodnoty života, bezpečí a ochrany a bezproblémovosti (nevyvolávání konfliktů). Ze zkoumaných textů pak plyne, že squatteři jsou stavěni do protikladu s těmito hodnotami (jejich psi jsou zabijáci, jsou nebezpeční, bojují se sousedy).

V deníku MF Dnes se kategorie hodnot Násilí objevovala i v roce 2009. Důležitými hodnotami z textu se opět zdála ochrana a bezpečnost. V jednom z přejetých materiálů (z iDnes.cz) v MF Dnes pak byla naznačena démonizace squatterů tak, jak jsem ji popsala v teoretické části. MF Dnes se ale záhy začala soustřeďovat na jiný rozměr události, zadržení svého reportéra. Zřejmě to způsobilo, že se diskuze o squatterech změnila na diskusi o svobodě tisku (takové texty nebyly součástí mé analýzy) a tato kategorie proto nebyla v MF Dnes příliš rozvíjena dále. V tomto roce bych také chtěla zmínit rozdíl mezi informováním redaktory Blesku a MF Dnes, kdy v Blesku se zdají akce dramatičtější („krvavá bitva“ oproti „strkanici“).

V roce 2009 narostla četnost hodnot spojených do kategorie Násilí zejména v Blesku. Často užívané byly pojmy válka, boj a bitva, stejně jako násilí či peklo. Tyto pojmy odkazují k protikladným, tedy pozitivním hodnotám jako je mír, nenásilí, veřejný pořádek a klid (oproti peklu, které v textu funguje jako metafora). V textech je silně cítit příklon k názorům orgánů státní správy – zejména policie, jejíž vysvětlení událostí mívá oproti squatterům exkluzivnější postavení. V této kategorii bylo i v roce 2009 patrné vytváření dichotomie my versus oni. Stejně tak jsem v textech našla postupy, které jsem v teoretické části identifikovala jako postupy k vyvolání morální paniky.

5.1.2. Vývoj podkategorie Anarchie ve sledovaných letech

V podkategorii Anarchie jsem shromažďovala texty, které zobrazují squattery jako nebezpečí pro stávající společenský řád.

V roce 2000 se v této podkategorii vyskytlo pouze minimum pojmů a hodnot. V MF Dnes byl podobný text uveden ve spojitosti s Ladronkou a protestantům proti zasedání MMF v Praze. Je nutné ale podotknout, že tato spojitost byla naznačována tehdejší starostou Prahy 6 Pavlem Bémem, který jako osoba politického života získal v tisku prostor k vyjádření obav o narušení veřejného pořádku.

V roce 2008 byly pojmy seskupené do této podkategorie četnější. V MF Dnes šlo zejména o texty ohledně protestů squatterů proti policejnímu zásahu ve squattu

Cibulka. V těchto textech je akcentována hodnota veřejného pořádku, optikou článků MF Dnes se ale nezdá, že by squatteři veřejný pořádek významně narušovali (v porovnání s obrazem akce v Nedělním Blesku). Z textů v Nedělním Blesku se zdá, že redakce má jasno v tom, že problém vznikl na straně squatterů, je zde tedy náznak přitakávání státní moci. Opět je zde zdůrazňován veřejný pořádek a jeho dodržování. Optikou Nedělního Blesku se ale může čtenáři zdát, že squatteři veřejný pořádek narušují a že squatteři vyvolávají a vyhledávají konflikty s policií.

V roce 2009 byl v MF Dnes i v Blesku kladen důraz na hodnotu veřejného pořádku, klidu a řádu. V MF Dnes jsou squatteři zobrazováni jako problematické osoby, které nedají spát starostům. V Blesku jsou jejich protesty líčeny dramatičtěji, slova vyvolávající dojem protestu jsou užívána i u zpráv o soudním jednání. Squatteři jsou popisováni jako osoby neřídící se žádnými normami a pravidly. Je zde tedy přítomna hodnota společenských norem a pravidel, stejně jako „nebouření se“, což by se dalo popsat také jako „jít s proudem“.

5.1.3. Shrnutí kategorie Ohrožení

Kategorie Ohrožení a její podkategorie představují ty hodnoty a hodnotové inklinace novinářů, které souvisejí především se společenským řádem, s pravidly společnosti, a s veřejným pořádkem. Dále se v této kategorii vyskytují hodnoty nenásilí, bezkonfliktnosti, míru a mírového řešení konfliktů, bezpečnosti a ochrany a v neposlední řadě je to hodnota strachu z anarchie a chaosu. Tyto hodnoty se tedy pojí zejména k celkové představě o společenském uspořádání a také o úkolech státu, resp. některých jeho složek jako je policie, které by měly bezpečnost a ochranu pro občany zajistit.

5.2. Kategorie Finance

5.2.1. Vývoj podkategorie Příživník ve sledovaných letech

V roce 2000 nebylo zobrazování squatterů jako příživníků využívajících společnost a své okolí příliš běžné. Zařadit jsem mezi pojmy pod touto hodnotou

mohla text užitý v Blesku, kde jsou squatteři zmiňováni jako „zlatá mládež“. Tento stereotyp má mnoho dimenzí – jednak se vztahuje k movitosti a původu osob takto označených, dále se pak vztahuje i k morálním kvalitám těchto osob (tomuto rozměru jsem se ale věnovala v jiných kategoriích než v této).

V roce 2008 se hodnoty spojené s financemi a squattery objevily v textech MF Dnes a Blesku. Vyčíslováním a opakováním finanční škody je akcentována důležitost peněz, stejně jako označení škoda naznačuje, že finanční újma vznikla kvůli chybě či nedopatření někoho, kdo by ji měl nyní odčinit. Jedná se o rozměr zodpovědnosti k finančním (i jiným) závazkům. Časté bylo také soustředění se na fakt, že squatteři nedisponují finančními prostředky k pokrytí škody („Co si na nich vezmu“ když nemají peníze?), přestože nabízejí její nahrazení jiným způsobem. V tomto bodě bych také měla zmínit fakt, že zatímco MF Dnes informovala o nabídce vyrovnání finanční újmy ZOO, do Blesku se tato informace (i přesto, že bylo v daném období publikováno několik navazujících článků o squatterech) nedostala. Nabízí se zde vysvětlení, že tak redakce neučinila proto, že by zpráva nezapadala do celkového obrazu squatterů vykreslovaného tímto médiem, je to ovšem pouze má spekulace. (Způsob, jakým byly vybírány texty do vydání, je jistě komplexní záležitost řídicí se mnoha proměnnými, navíc ho o několik let zpětně mohu jen těžko rekonstruovat. Další možným důvodem je třeba domnělá nezajímavost pro čtenáře, třeba proto že neodpovídá jejich vlastnímu vidění světa nebo zcela jiný důvod.)

V roce 2009 byl diskurs o squatterech jako o příživnících zřejmě nejmarkantnější. Kromě již dříve akcentovaných peněz a výdělku, se v této podkategorii objevují v roce 2009 nové dimenze. Jde zejména o kategorie finanční pomoci (příp. jiné, avšak související s otázkou peněz, jako je bydlení), o nárok na takovou pomoc. V roce 2009 byla tato skupina hodnot patrná zejména v Blesku – na jedné straně jsou squatteři označováni jako nepřizpůsobiví (kladnou hodnotou je v tomto případě přizpůsobivost, nebo „jít s proudem“), jejich požadavky jsou označeny jako „nehorázné a drzé“. Podle Blesku se tedy zdá, že existují požadavky oprávněné a ty neoprávněné. Zatímco ty jedny jsou legitimní, druhé jsou projevem drzosti, výsměchem potřebným. Z této podkategorie vyplývá hodnota charity a pomoci potřebným. Zároveň je zde ale přítomen silný požadavek na oprávněnost

pomoci, požadavek „nároku na pomoc“ a zdá se, že také určitého vděku za pomoc („squatteréři dostali byty – je jim to málo!“). Squatteréři, kteří se sami vidí jako bojovníci za jiné marginalizované skupiny, jsou osočováni z parazitování na těchto skupinách „potřebných“.

Především v Blesku je v této podkategorii stavěna dichotomie my versus oni. Nalezla jsem ji ve výstavbě textu, který srovnával squatteréře a oběti povodní (tedy dvě zcela odlišné skupiny – zatímco jedna je marginalizovanou a relativně konzistentní skupinou s určitými názory, druhá skupina je průřezem společnosti, kterou spojily pouze následky přírodního neštěstí). Se squatteréři se tedy v tomto případě (jako s nevděčnými drzouny) zřejmě dokáže ztotožnit pouze minimum čtenářů), ovšem povodní může být zasažena velká část čtenářů. Příklon na stranu obětí povodní a identifikace této strany jako my je nasnadě. Ještě pečlivěji je tato dichotomie konstruována v případě oni – squatteréři a my – daňoví poplatníci, kteří ze svých daní zaplatí policejní zásah proti protestujícím squatterům. Fakt, že squatteréři možná také platí daně (pokud jsou zaměstnaní nebo chodí na brigádu) a zajisté jsou nuceni jako každý jiný platit např. DPH, je zde zcela ignorován. Pouze podle mého dojmu bych si také dovolila poznamenat, že jsem nikdy nezaznamenala podobnou zprávu vyčíslicí např. zásah proti fotbalovým rowdies ani vyčíslení žádného jiného policejního zásahu. Toto ovšem může být způsobeno tím, že policie běžně nevystavuje veřejnosti účet za své zásahy, že se jednalo o výjimku. V takovém případě je na místě se zeptat, čeho chtěla policie zveřejněním vysoké finanční sumy docílit. To ovšem není cílem mé práce.

5.2.2. Vývoj podkategorie Squatter pracující ve sledovaných letech

V roce 2000 byli squatteréři zobrazováni při práci či vytváření materiálních hodnot ve všech sledovaných médiích.

V Blesku byli squatteréři představeni, jak vaří bezdomovcům a bylo popisováno, jak získávají finanční prostředky na tuto činnost. Jednalo se o jediné zobrazení pracujících squatterů v Blesku (i pro následující zkoumaná léta). V MF Dnes se čtenáři v roce 2000 dozvěděli, že 8 z 10 squatterů žijících ve vile Milada pracuje.

V Reflexu byla popisována práce dánských squatterů. Z těchto textů se rýsuje hodnota důležitosti práce, její kladné hodnocení, ať už jde o práci duševní či fyzickou. Je vnímána jako přínos pro společnost, zároveň je z textů ale patrné i nižší hodnocení osob nezaměstnaných.

V roce 2008 nebylo zobrazení squatterů při práci ve vybraných médiích a textech příliš běžné.

Hodnoty spojené s prací vyplouvaly v textech o squattech na povrch v roce 2009. V Reflexu je kladen důraz na to, že squatteři chodí na brigády a zároveň zvyšují svou fyzickou práci hodnotu squattu Milada. Je zajímavé tento pohled porovnat s tím, jak o stejném faktu informovala MF Dnes. Kromě toho, že jsou v textech uváděny o squattech z vily Milada jiné údaje („všichni chodí na brigády“ oproti „jen dva squatteři mají zaměstnání“ – v případě MF Dnes může jít o neschopnost reportérky rozlišit mezi zaměstnáním a brigádou a vše v textu vysvětlit, neochotu zajistit si přesné informace, cílené zamlčování za účelem démonizace nebo třeba nedorozumění). V protikladu s tvrzeními Reflexu, že squatteři aktivně svou práci zvyšovali cenu zasquatovaného objektu, pak stojí vyjádření šéfredaktora MF Dnes (jeho pozice by mohla naznačit, že se jedná o názor redakcí sdílený), že toto se squatterům nikdy nepovedlo a neobhájili tak právo na svou existenci. Je zde tedy patrné, že pohled redaktorů MF Dnes a Reflexu na tyto hodnoty, jejich důležitost a jejich naplnění, se liší.

5.2.3 Vývoj podkategorie Peníze nejsou všechno ve sledovaných letech

Nadřazení jiných hodnot těm finančním, což je obsahem této podkategorie, zahrnuje mnoho „nefinančních“ hodnot.

V roce 2000 jsem do této podkategorie zařadila text Blesku, ve kterém se starosta Bém vyjadřuje v tomto smyslu. Jako hodnota je v tomto textu chápána historie (místa a objektu), zachování kulturního dědictví a také podpora kulturních aktivit squatterů. Tyto hodnoty jsou ale v textu pouze mezi řádky. V MF Dnes jsem hodnoty, které bych mohla zařadit do této podkategorie v roce 2000, nenalezla žádné. V Reflexu jsou tyto hodnoty naopak zmiňovány hojně – jde o výslovné

zmiňování slov jako svoboda, volný čas a tolerance v porovnání s penězi. Zároveň z článků Reflexu vyplývá hodnota autenticity, originality a vlastního štěstí (definováno jako „opravdové štěstí“ v porovnání s obrazy štěstí v médiích).

Jak jsem již uvedla, zobrazování squatterů v tomto stylu se vyskytovalo zejména v Reflexu, v roce 2008 jsem jej však nenalezla ani tam. V MF Dnes se objevila zmínka o squatterech dělících se o svou snídani během protestu. Je zde tedy znázorněna hodnota sdílení, dělení se s ostatními (i když jde o úředníky, před jejichž úřadem squatteři protestovali). Na tomto příkladu (jde o palačinky) ale nemohu usoudit, zda by bylo kladně hodnoceno sdílení i jiných statků. V případě MF Dnes se zdá, že jde spíše o konstatování a překvapení nad tím, že někdo takto jedná, než o zřejmé schvalování takového jednání.

V roce 2009 se tato podkategorie vyskytovala opět jenom v Reflexu. Znovu zde dochází k relativizaci hodnoty peněz, když je squattery objasňováno, že se snaží je nepoužívat.

5.2.4. Shrnutí kategorie Finance

Do kategorie Finance jsem zařazovala zejména hodnoty svědčící o důležitosti peněz. S hodnotou peněz se tu v první podkategorii pojí hodnota finanční pomoci, zároveň je ale kladena podmínka oprávněnosti takové pomoci a v neposlední řadě vděčnosti za takovou pomoc. Podkategorie Squatter pracující obsahuje výpovědi o squatterech v souvislosti s prací. Zatímco v Blesku najdeme podobné hodnoty v souvislosti se squattery pouze v roce 2000 a pak mizí, v MF Dnes jsou hodnoty práce zastoupeny celkem významně, zejména je zde jasný apel na nutnost práce (jde třeba o nevědomý soud „jen dva pracují“). Když se squatteři označovali za pracující (nebo je tak označovala jiná média – např. Reflex), pak je to redaktory MF Dnes přijímáno s nevelkou důvěrou. V Reflexu je práce také důležitou hodnotou, třetí podkapitola ale napovídá, že pro redaktory Reflexu jsou penězům nadřazené jiné zmiňované hodnoty – tolerance, svoboda, volný čas, autenticita a štěstí.

5.3. Kategorie Právo

5.3.1. Vývoj podkategorie Squatter jako kriminálník ve sledovaných letech

MF Dnes v textech zařazené do podkategorie Kriminálník často v roce 2000 zahrnovala hodnotu práva na soukromé vlastnictví a jeho nedotknutelnost. V textech se ale také objevoval motiv dodržování zákona, resp. bylo naznačeno, že pro squattery je potřebou porušovat zákon. Zákon a jeho dodržování jsou ve zkoumaných textech MF Dnes další silnou hodnotou. I v Blesku byla přítomna hodnota majitele či vlastníka a jeho práv, stejně jako apel na dodržování zákona. V Reflexu se texty vztahující se k porušování zákona týkaly policie a jejího neoprávněného zásahu při vyklízení squattu (soudní vystěhování může provádět jen exekutor), což považuje za nebezpečný precedent. Je zde tedy také přítomná hodnota práva a jeho dodržování, zároveň je zde ale obava před zneužitím policejní pravomoci a nebezpečí porušování zákonů ze strany těch, kteří na jejich vynucování mají dohlížet. Tato skupina hodnot má v podání Reflexu vyznění proti hegemonii, zatímco Blesk a MF Dnes ji spíše posilují.

V MF Dnes docházelo v roce 2008 ke spojování squatterů s jinými skupinami obyvatel, většinou také okrajovými. Vyniká zde tedy zejména hodnota „normálnosti“, konformismu a chování podle zákonných a společenských pravidel. K podobnému přirovnávání docházelo ve stejném roce i v Blesku. Hodnota majitele nebyla v tomto roce příliš zmiňována.

V roce 2009 se skupina těchto hodnot opět poněkud proměnila. Důraz byl kromě majitelů a jejich práv a dodržování zákonů kladen také na spravedlnost, a zejména na trest. Zatímco v Blesku je naznačováno, že tresty pro squattery nejsou dostatečně tvrdé (je zde patrná hodnota tvrdého trestu a nekompromisního vymáhání zákona), v MF Dnes je důraz zejména na dodržování pravidel. Zatímco v Blesku se zpráva o pochybení policistů při zásahu proti squatterům neatiskne, v MF Dnes ano, i když s velmi opatrnou volbou slov vůči policii. I v Reflexu jsem našla hodnotu soukromého vlastnictví a dodržování práv, opět tu ale byl přítomen i apel na přesné dodržování zákonů i ze strany úřadů a policie. V Reflexu je v tomto

roce kladen důraz na práva majitelů, stejně tak jsou zmíněny i demokracie, spravedlnost, dodržování zákonů a trest. Zároveň je naznačeno, že squatteři nejsou pro společenský řád velkou hrozbou, že neohrožují základy právního státu, který je vysoce ceněnou hodnotou.

5.3.2. Vývoj podkategorie Lidská práva ve sledovaných letech

V roce 2000 bylo v této podkategorii v MF Dnes zmiňováno právo na alternativu a byla naznačena idea práva na bydlení v pojetí squatterů. Významnými hodnotami v těchto textech byla tolerance a alternativa. Ještě silněji působily tyto hodnoty v Reflexu, kde je dánská právní úprava squattingu přímo hodnocena jako nejlepší. V reportáži z dánské Christianie je také silná hodnota, kterou bych mohla nazvat „jít proti proudu“ nebo „být svůj bez ohledů na mínění okolí“, jisté rebelantství.

Tato podkategorie byla v roce 2008 slabší síly, v MF Dnes se v podstatě nelišila od roku 2000, stejně tak se nelišil přístup autorů reportáží Reflexu (přestože šlo o jiné autory).

V Nedělním Blesku jsem zobrazování squatterů v této podkategorii zaznamenala až v roce 2009, kdy bylo v textu zmíněno právo na bydlení. Nebyla mu však v celkovém textu přiřazena příliš velká hodnota, stejně jako byla slabá hodnota alternativy. V Reflexu byl v tomto roce dán velký myšlenkový prostor squatterům a jejich příznivcům. Patrná byla hodnota tolerance, alternativního pohledu na život, byla nabídnuta i možnost, že chyba je na straně zákonů, nikoliv squatterů. To umožňuje publiku zaujmout ke squatterům velmi nehegemonický postoj a snad i přibližuje postoj redakce.

5.3.3 Shrnutí kategorie Právo

Kategorie Právo zahrnuje mnoho dalších hodnotových kategorií. Velmi významnou je právo na majetek a hodnota majitele, samozřejmě je to i hodnota práva jako takového, hodnota zákonů a jejich dodržování. V pozdějších letech se přidala také hodnota trestu. Druhým rozměrem této kategorie jsou hodnoty spojené s lidskými právy a právem na alternativu. V této podkategorii jsem

nacházela zejména hodnoty jako alternativa, rebelie, nonkonformita a liberální zákony.

5.4. Kategorie Tělo

5.4.1. Shrnutí kategorie Tělo

Tato kategorie neprošla během zkoumaných let vývojem, nemá tedy smysl ji dělit po letech. V podkategorii Squatteři s alkoholem a drogami je zdůrazňována negativita užívání alkoholu a návykových a halucinogenních látek, je ceněna abstinence. Hlubší hodnotou pod povrchem by byla hodnota osobní i společenské kontroly nad tělem. Tyto hodnoty jsem našla v textech všech tří zkoumaných médií.

V podkategorii Znechucení se pak kupily hodnoty zdánlivě související s estetikou (jejich původ byl objasněn v teoretické části). Tyto hodnoty nebyly tak silně vymezené vůči squatterům a jejich fyzickému vzhledu, jako spíše ke vzhledu squatů samotných. Hodnotami pod povrchem zde byly estetická upravenost, modernita, krása, uklizenost a čistota. Hodnota čistoty byla nejpatrnější u MF Dnes, kde byly několikrát interiéry squatů hodnoceny velmi negativně přímo autorkami.

Poslední podkategorie Squatter pořádný pocházela převážně z textů v Reflexu. Byla v nich také hodnota úklidu a pořádku (i když se nezdála tak úzkostlivá, jako v MF Dnes).

5.5. Kategorie Kultura

5.5.1. Vývoj podkategorie Platná alternativa ve sledovaných letech

V podkategorii Platná alternativa jsem shromažďovala texty popisující zejména squatterskou kulturu a způsob života.

Hodnoty spojené s touto kategorií v Reflexu byly kultura, alternativa, svoboda uměleckého vyjádření a svoboda žít život podle svého a s ní související tolerance, autenticita. Negativně je vnímána přetvářka. Reflex v roce 2000 věnoval poměrně dost prostoru popisu squatterských kulturních aktivit. Oproti tomu čtenáři Blesku se o squatterech v této podkategorii dočetli, že squatteři vaří bezdomovcům a byly

zmíněny squatterské protesty (a transparenty se squatterskými hesly) související s vyklizením Ladronky. V textu ale nebylo příliš patrné souznění redakčních hodnot s těmi squatterskými, to se stalo pouze v případě pomoci chudým a potřebným. I v článcích MF Dnes byl čtenářům objasňován squatterský životní styl a ideály. Z těchto popisů vyplynulo mnoho negativních hodnot směrem k mainstreamové společnosti jako krysí dostihy (honba za penězi a majetkem bez hlubšího významu), šed', uniformita a komerce. V protikladu k nim se tedy v textu rýsují hodnoty spojované se squatterem jako je alternativa, různorodost, neziskovost, k nim se pak pojí další hodnoty jako tolerance, svoboda projevu, možnost žít si život po svém. V MF Dnes je také dán prostor emotivní výpovědi mladého umělce, ve které jsou pražské galerie označeny za (zřejmě umělecky) mrtvé v porovnání s životem tepajícím centrem Ladronka.

V roce 2008 se vybraná média příliš nevěnovala kulturnímu rozměru squattingu. V Reflexu se psalo především o zahraničních squatech a byla zde zmiňována hodnota umělecké svobody – bez institucí, zábran a hranic. Je zde tedy evidentní síla hodnoty svobody v mnoha podobách. Objevuje se tu také hodnota života, energie (podobná jako byla v předchozím roce v MF Dnes), kterou squatteři vdechli starým domům.

V roce 2009 bylo v Blesku psáno o squatterské kultuře a o kulturním rozměru jejich protestu v Mostě. Zároveň je ale squatterská kultura označována za „zábavu“, což ji může v očích čtenáře degradovat, hodnota kultury je důležitější než hodnota zábavy. V textech MF Dnes byly v roce 2009 zmiňovány kulturní aktivity squatteřů jako koncerty, výstavy a přednášky. Podle frekvence článků MF Dnes takové kulturní akce považuje za zajímavější a důležitější. Kultura má v hodnotových inklinacích MF Dnes silnější postavení, než v Blesku.

5.5.2. Vývoj podkategorie Neplatná kultura ve sledovaných letech

Ve vybraném tisku jsem v roce 2000 nenalezla žádné texty prezentující squatterskou subkulturu za neplatnou, nepravou či nevážně myšlenou.

V roce 2008 se jednalo o spíše neobvyklý rámec. Zařadila jsem do něj např. označení squatterů jako „volnomyšlenkářů“ (s uvozovkami v textu), které naznačuje nevážnost tohoto označení a tím pádem i nevelkou hodnotu schopnosti otevřít svou mysl novým myšlenkám a nízký důraz na hodnotu osobní svobody.

Nejvíce se rozvinulo zobrazování squatterské kultury jako nepravé v roce 2009 na stránkách MF Dnes. Squatteři jsou nařčeni z toho, že nejsou „opravdoví“ squatteři (přestože není jasné, kdo a co „opravdoví“ squatteři jsou), že se nevěnují původní myšlence squattingu (která není vysvětlena), že svůj protest nemyslí vážně, že neobhájili právo na svou existenci. Je paradoxem, že se tyto texty objevují v médiu, které samo informovalo o squatterských kulturních aktivitách, i o jejich snaze na záchranu zasquatovaných objektů. V MF Dnes tedy dohází na jednu stranu k cenění hodnoty alternativní kultury a alternativního způsobu života, které souvisí s hodnotami svobody, tolerance. Zároveň je ale v textech naznačováno, že squatteři ve vile Milada (potažmo squatteři v Česku) nejsou příkladem takové alternativní kultury. Policejní zásah proti nim tedy není v optice již napsaného ohrožením hodnot tolerance a svobody, protože „oni“ svůj protest beztak nemyslí vážně. Dochází zde k silně hegemonickému způsobu argumentace.

5.5.3. Shrnutí kategorie Kultura

V této kategorii došlo k zajímavému vývoji zejména u MF Dnes. V podkategorii Alternativní kultura byla kultura a její projevy, stejně jako svoboda uměleckého projevu a tolerance, vysoce ceněny. V kategorii Neplatná kultura však došlo k rozvinutí tvrzení, že squatteři v Česku nejsou platnou alternativní kulturou, čímž došlo k objasnění policejního zásahu proti squatterům. Vzniká tím také dichotomie my versus oni.

5.6. Kategorie Rodina

5.6.1. Shrnutí kategorie Rodina

Kategorie hodnot spojených s rodinou také neprošla ve sledovaných letech znatelnou proměnou, proto ji shrnu celkově.

Rodina byla ve všech médiích přítomna jako důležitá hodnota, stejně jako matky a děti. Poněkud lehčeji je toto téma zobrazováno pouze v Reflexu, kde je popisován žert umělce a bývalého squattera, při kterém „oženil všechny přítomné navzájem a pak svého psa“, což by se dalo považovat za znevážení institutu rodiny. Squatteři jako narušitelé rodiny jsou zobrazováni zejména MF Dnes a částečně i v Blesku, když jsou dávány matky s dětmi za příklad potřebných (oproti „nepotřebným“ nevděčným squatterům). Jednou z možných interpretací textů je chápání squatterů jako narušitelů vlastních rodin, důraz je kladen také na psychické trápení matky squattera. V podtextu jsem odhalila přítomnost hodnoty respektu k rodičům a starším generacím celkově. Byla zde také hodnota očekávání (a jeho případné nenaplnění), protest proti rodičům a následná „odplata“ v podobě vlastních rebelujících potomků.

V podkategorii Squatter jako součást rodiny se objevovaly podobné hodnoty, jen s opačným „znaménkem“ vůči squatterům. Zajímavější je ovšem způsob, jakým vybraný český tisk hodnotí squattery podle jejich rodiny a její movitosti. Zde jako by vyplouvala závist či stereotypy vůči jedné ze společenských vrstev (přestože v MF Dnes zřejmě nemají jasno, jaká vrstva to vlastně je, jestli jde o středostavovské děti nebo rozmazlená dítěta bohatých rodičů), když je naznačováno, že kvůli svému původu nemohou svůj protest myslet vážně. Náznaky na hranici pomluv, tedy způsoby, jakými je takto v MF Dnes činěno, se mi nezdají jako zcela etické prostředky kvalitní novinářské práce.

V Blesku jsou ceněné celebrity, proto jsou zmiňovány i v souvislosti se squattery. Je až paradoxní, že mladý politik a sympatizant squatterů získal v Blesku přídomek „syn populárního herce“ namísto své politické příslušnosti a funkce.

Pozitivní hodnota rodičů a dětí pak byla invertována v údajně lidově vzniklém označení „Kocábovy děti“ či „táta squatterů“ pro squattery a ministra pro lidská práva. Sami squatteři si z tohoto označení možná vystřelili tím, že nechali svou mluvčí představit se jako „teta Milada“. Může ale také jít o snahu přiblížit se díky familiárnímu jménu širší veřejnosti.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila o přiblížení hodnotových inklinací českých novinářů a novinářek. Zajímala jsem se o ty hodnoty, které se vyskytují v článcích o marginalizované skupině squatterů. Squatteři mě zajímali zejména proto, že se jedná o skupinu, která může být novinářům vzdálena jak myšlenkově, tak ekonomicky a jejich motivace mohou být nepochopitelné. To mi mělo umožnit nahlédnout více do hodnot novinářů, protože by se tito novináři mohli snažit vymezovat se svými hodnotami oproti hodnotám pro ně nepochopitelným.

Předpokládala jsem, že může v tisku dojít k vytváření dichotomie my versus oni (squatteři), což se potvrdilo zejména v Blesku, kde byla jasně konstruována v několika uvedených případech.

V textech jsem našla i způsoby typické pro konstrukci morální paniky, jejíž koncept jsem nastínila v teoretické části, zejména v letech 2008 a 2009. V Blesku nebylo možné zcela jasně určit, jestli byla morální panika vyvolávána primárně redakcí Blesku nebo sousedy squattu Milada, kteří se zdáli být schopní upoutat pozornost redakce bulvárního deníku. Dělo se tak nejenom v Blesku, ale i v MF Dnes, kde byli squatteři stigmatizováni a jejich myšlenky byly překrucovány a zesměšňovány zejména v roce 2009. V MF Dnes byl celkově cítit odklon redakce od původních hodnot svobodné alternativy a tolerance a příklon k hodnotě společenského řádu a normy.

Zjistila jsem, že autoři a autorky píšící pro MF Dnes, Reflex a Blesk a Nedělní Blesk mají odlišné hodnotové orientace, některé se navíc ve zkoumaných letech 2000, 2008 a 2009 proměňovaly, nabíraly na síle, nebo naopak slábl jejich význam. Mnohé kategorie jako např. bezpečí, ochrana, rodina, peníze, práce a mnoho dalších se objevovaly ve všech třech vybraných tiskovinách.

Hodnoty jsem rozdělila do šesti kategorií, podle společných znaků hodnot. První byla kategorie Ohrožení, kterou jsem rozdělila na Násilí (ohrožení fyzické) a Anarchie (ohrožení společenského řádu).

Jako nejdůležitější se mi jevily právě hodnoty bezpečí, společenského řádu, pořádku a dodržování zákonů v Blesku, následovala MF Dnes. Tyto hodnoty se vyskytovaly i v Reflexu, byly však liberálněji chápány a často vyžadovaly dodržování zákonů od státních institucí (zatímco v Blesku a MF Dnes to byli squatteři). V Blesku se celkově projevila největší náklonnost k hegemonii, velká důvěra a respekt k policii, požadavky, aby úředníci zasahovali a obnovovali řád. Naopak v Reflexu pak byla jasná idea, že úředníci mohou jednat pouze v rámci svých pravomocí a jejich překračování je porušováním zákona a společenské normy.

Druhou kategorií hodnot byly finance. Jednalo se o skupinu hodnot rozdělenou na další 3 podkategorie: Squatteři jako příživníci, Squatteři pracující a Peníze nejsou všechno. Projevené hodnoty zde byly zejména finance a majetek (především Blesk, částečně MF Dnes) a poctivá práce (MF Dnes, Blesk, Reflex). Lišily se ale názory na to, zda squatteři vytvářejí nové hodnoty svou fyzickou prací (MF Dnes si to nemyslí, podle Reflexu zvyšovali hodnotu budov).

Velmi zajímavé bylo také postavení hodnoty pomáhání ostatním, resp. potřebným v Blesku a částečně i v MF Dnes. Pomáhání druhým je hodnoceno jako kladné a přínosné pro společnost, zároveň je ale přítomen požadavek na oprávněnost takové pomoci (tzn. obešel by se bez ní nebo ne?) a následně i vděčnosti za pomoc. Squatteři mohou být v těchto textech nahlíženi jako nehodní pomoci a navíc nevděční, když ji dostanou. V Blesku jsou zcela opomíjeny některé jejich motivace či názory a jsou nahrazovány domněnkami a souzením reality – srovnáváním squatterů s oběťmi povodní. Alternativní náhled na finance se objevoval zejména v Reflexu, kde nad ně byly povyšovány jiné nemateriální hodnoty jako svoboda, volný čas a štěstí.

V kategorii Právo se vyskytovaly hodnoty majetku a práva na soukromý majetek, hodnoty právního řádu a jeho dodržování. Ty byly zejména v MF Dnes a Blesku, došlo také k nárůstu označování squatterů jako osob porušujících zákon. Liberální hodnoty spojené s lidskými právy jako třeba hodnota alternativy a nonkonformismu, hodnota autenticity tolerance a možnosti žít si po svém byly

zdůrazňovány zejména v Reflexu, v MF Dnes méně a v Blesku se téměř neobjevovaly.

Očekávala jsem také odsuzování squatterského vzezření jako nezapadajícího do norem současné společnosti. Tyto normy jsem v teoretické části identifikovala jako způsob sociální kontroly nad individuálním tělem. Tento diskurs se navíc stáčil také k normě toho, jak by měl vypadat dům a jeho interiér. Takové příspěvky jsem zařadila do kategorie Tělo. V Blesku se začal projevovat už v roce 2008, v MF Dnes až v roce 2009, ovšem o to důkladněji a kritičtěji. Hodnota čistoty nepřipadala tak důležitá redakci Reflexu, ve kterém nebylo projevováno znechucení směrem ke squatterům a squatům. Kromě toho jsem se v jedné podkategorii věnovala squatterům zobrazovaným stereotypně s alkoholem a drogami, což se projevovalo zejména v MF Dnes a v Blesku.

Pátou kategorií byla kultura, která se ukázala být velice protikladnou kategorií hodnot. V Reflexu měla stabilní postavení spolu s hodnotami jako alternativa, tolerance, svoboda vyjádření a uměleckého projevu, svoboda žít jiným způsobem než ostatní. Takové hodnoty se v MF Dnes vyskytovaly v roce 2000, trochu méně v roce 2009. Zároveň ale přibyl prvek hodnocení autenticity a pravosti squatterské kultury, což se v roce 2000 nedělo. Docházelo spíše k osočování squatterů z „nepravosti“ jejich ideálů a záměrů, zejména v MF Dnes. Tento odhalený fakt se mi zdá jako nejzajímavější objev mé práce, protože přestože se MF Dnes a jeho autoři a autorky snažili demonstrovat důležitost hodnot jako je svoboda, svoboda projevu, svoboda uměleckého vyjádření a práva na alternativní způsob života, zároveň bylo čtenářům naznačováno, že zákrokem proti squatterům v Miladě nedošlo k potlačení těchto práv a svobod (potažmo hodnot), protože se nejednalo o „opravdové“ squattery. Jedná se tedy o velice silný příklon k hegemonii.

Poslední kategorií hodnot byla rodina. Zde se projevovaly hodnoty rodiny, matek, dětí, respektu k rodičům a starším generacím, a pomoci těm rodičům/dětem/matkám, kteří ji potřebují. Bylo zde zobrazeno i utrpení matky squattera, které je porovnáváno s utrpením matky narkomana. Pouze v Reflexu docházelo k žertování na téma manželství. V této kategorii se ale objevovalo i

hodnocení squatterů a jejich úmyslů podle movitosti jejich rodin, jejich úmysly byly zejména v MF Dnes a částečně v Blesku označovány za neupřímné právě kvůli jejich rodinám. Jedná se ale o nekonkrétní hodnocení, která si často i odporují.

Jak jsem odhadovala již v úvodu, objem textů o squatterech jako takový se v průběhu zkoumaných let významně zvětšil. Změnily se i hodnoty, které vybraná média v článcích o squatterech zobrazovala. Pokud bych měla tento vývoj postihnout v jedné větě, zněla by takto: Hodnoty zobrazované v médiích v souvislosti se squattery se v případě MF Dnes zdají více konformní, Reflex se stále snaží udržet si liberální hodnoty a Blesk byl ve všech sledovaných letech zaměřen převážně na materiální a konformní hodnoty.

Summary

In my thesis I have focused on the value inclinations of Czech journalists from the newspaper MF Dnes, the tabloid Blesk and the magazine Reflex. I looked at the discourse about squatters in the years 2000, 2008 and 2009. Through the method of open coding I found the values and then I put them into 6 categories (Danger, Finances, Law, Body, Culture and Family) according to their meanings. These categories were divided into 2-3 subcategories.

The most important values seemed to be safety, social order and following the law (Blesk and MF Dnes). Other important values were private property and money (mostly Blesk and partially MF Dnes). In the analyzed media there were discrepancies about the question if squatters rise values of squatted buildings by repairing them (MF Dnes disagrees, Reflex agrees).

In the Culture category, most interesting was my find that MF Dnes started to doubt authenticity of Czech squatters and blamed them for being “not authentic” and therefore their culture as well. That created an excuse for police dealing harshly with them. Together with this tendency of MF Dnes goes the tendency to judge squatters according to their families. In MF Dnes and Blesk the perceived wealth of their parents makes it impossible for squatters to seem “authentic” to the journalists, they don’t seem to take their social protest seriously. (Even though in texts of the same media it is unclear from which class are these squatters supposed to come from, if they are from middle class or from rich families.)

In general the values projected in MF Dnes in the context of squatters seem more conformist, Reflex is trying to hold on to liberal values and Blesk is orientated on material and conformist values. Finally in the texts I found construction of the us-them binary (especially in Blesk) and of moral panics (Blesk and later MF Dnes).

BIBLIOGRAFIE

Použitá literatura:

BĚLOHRADSKÝ, Václav. 2009. *Společnost nevolnost: eseje z pozdější doby*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-007-0.

BERGER, Peter L., LUCKMANN Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-85959-46-1.

BOUDON, Raymond. 2004. *Sociologický slovník*. 1. české vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0735-3.

COHEN, Stanley, 1973. *Folk Devils and Moral Panics: the creation of the Mods and Rockers*. London: Paladin. ISBN 978-0-415-26712-0.

CORBINOVÁ, J., STRAUSS A. L. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody Zakotvené teorie*; přeložil Stanislav Ježek. Boskovice: Albert. ISBN 0-335-21475-4.

CRITCHER, Chas. 2005: *Mighty Dread: journalism and moral panics*. Pp 177-188 in ALLAN, Stuart (ed.). 2005. *Journalism: critical issues*. Maidenhead: Open University Press. ISBN 0-335-21475-4.

DUFKOVÁ, Ivana, ZLÁMAL, Jiří, UHL, Pavel. 2005. *Policie a sociální radikalismus; Policie a multikulturní společnost*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra. ISBN 80-239-5688-4.

FISKE, John. 2004. *Understanding Popular Culture*. London: Routledge. ISBN 0-415-07876-8.

GÁL, Fedor. 1998. *O jinakosti*. Praha: G plus G. ISBN 80-86103-09-9.

GALTUNG, Johan, RUGE, Mari H.. 1965. *The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers*, Journal of Peace Research, vol. 2, pp. 64-91. ISSN 1460-3578. Dostupné z: <http://jpr.sagepub.com/content/2/1/64.full.pdf+html>

GANS, Herbert J. 2004. *Deciding whats news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time*. Evaston: Northwestern University Press. ISBN 0-8101-2237-5.

HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2.aktual.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

HERBST, Suzanne. 1994. *Politics at the margin: historical studies of public expression outside the mainstream*. Cambridge (New York): Cambridge University Press. ISBN 0-521-47753-8.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, A. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.

- MCCHESENEY, Robert W. 2009: *Problém médií*. Všeň: Grimmus. ISBN 978-80-902831-2-1.
- MCKEE, Alan A. 2003. *Textual analysis: a beginner's guide*. London: Sage Publications. ISBN 0-7619-4993-3.
- MOSCO, Vincent. 2009. *The Political Economy of Communication*. 2nd edition. London: Sage Publications. ISBN 978-1-4129-4701-5
- PUCHMERTL, Jaroslav. Příčiny a podstata squattingu. In: *Obsad' a žij: Squatterské iniciativy na území bývalého Československa v letech 1990–2003*. 2. doplněné. Praha: Obzor, 2005. Dostupné z: <http://praha.squat.net/>
- RABUŠIC, Ladislav, HAMANOVÁ, Jana, 2009. *Hodnoty a postoje v ČR 1991-2008* (pramenná publikace European values study). Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-2104-952-9.
- REIFOVÁ, Irena (et al.), 2004. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-926-7.
- SIROVÁTKA, Tomáš. 2002. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2791-6.
- SONWALKAR, Prasun, 2005: Banal journalism: Centrality of the “us-them” binary in the news discourse. Pp. 261-274 In: ALLAN, Stuart (ed.), 2005. *Journalism: critical issues*. Maidenhead: Open University Press. ISBN 0-335-21475-4.
- SUNEGA, Petr, 2002. Bydlení v ČR - představy a ekonomická realita. Pp 88-106 in MANSFELDOVÁ Z., TUČEK M. *Současná česká společnost: sociologické studie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-009-5.
- TITSCHER, Stefan (et al.). 2000. *Methods of text and discourse analysis*; translated by Bryan Jenner. London: Sage Publications. ISBN 0-7619-6483-5.”
- TUCHMAN, Gay. 1978. *Making news: a study in the construction of reality*. New York, London: Free Press. ISBN 0-02-932960-4.
- VEČERNÍK, J., 2010. Konzumní společnost - vstup do ráje hojnosti a manipulace. Pp 100-114 in MAŘÍKOVÁ, Hana, KOSTELECKÝ, Tomáš, LEBEDA, Tomáš, ŠKODOVÁ M. (eds.), 2010: *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe....* Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-025-4.

Elektronické zdroje:

- Deník Blesk. RINGIER AXEL SPRINGER. 2009. *Deník Blesk* [online]. 2009 [cit. 2011-07-06]. Dostupné z: <http://www.ringieraxelspringer.cz/clanek/30/blesk>

Media Projekt: roční 2008. MEDIAN. *Median* [online]. 2008 [cit. 2011-07-08]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/MP_2008_zprava.pdf

Media Projekt: roční 2009. MEDIAN. *Median* [online]. 2009 [cit. 2011-07-08]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/MP_2009_zprava.pdf

Mediální skupina Mafra. MAFRA. 2010. *MF Dnes a magazíny* [online]. [cit. 2011-07-06]. Dostupné z: http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_pro-inzerenty_mlada-fronta-dnes-s-magaziny.htm

Mediální skupina Mafra. MEDIA PROJEKT. *Čtenáři MF Dnes, Lidových novin a Metra* [online]. 2011 [cit. 2011-07-06]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A111114_TVE_D1123.PDF

Nedělní Blesk. RINGIER AXEL SPRINGER. 2009 *Deník Blesk* [online]. 2009 [cit. 2011-07-06]. Dostupné z: <http://www.ringieraxelspringer.cz/clanek/31/nedelni-blesk>

Prameny:

[FREISLER, Eduard]. 2000. Squatteři: Radní Dvořák nás okradl. *Mladá fronta DNES*. 21. 11. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

[FREISLER, Eduard]. 2000. Squatteři v Budánkách? Pomáhají i škodí. *Mladá fronta DNES*. 27. 10. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

[HRADNÍ, Šimon], ČTK. 2009. Karneval nepřizpůsobivých: Squatteři táhli Prahou. *Nedělní Blesk*. 20.9.2009. roč.17, s. 16. ISSN 1213-8991.

[PUKAČOVÁ, Veronika]. 2009. Squatteři dostali luxus za kačku. *Blesk*. 4.7.2009. roč. 17, s. 4. ISSN 1213-8991.

[PUKAČOVÁ, Veronika.]2009. Nehorázné a drzé požadavky! *Blesk*. 8.7.2009. roč.17, s. 9. ISSN 1213-8991.

[PUKAČOVÁ, Veronika, ČTK] 2009. Squatteři dostanou nové bydlení! *Blesk*. 2.7.2009. roč. 17, s. 5. ISSN 1213-8991.

[SOBOTKOVÁ, Alena] 2000. Squatteři byli opět u soudu. *Blesk*. 2. 11. 2000, roč. 8, s. 4. ISSN 1213-8991.

[SOBOTKOVÁ, Alena]. 2000. Squatteři protahují soud. *Blesk*. 9. 9. 2000, roč. 8, s. 4. ISSN 1213-8991.

[SPÁČILOVÁ, Mirka.] 2008. Do Dobré čtvrti přibyli Dolanský či Bartoška. *Mladá fronta Dnes*. 12.3.2008. roč. 63, s.4. ISSN 1210-1168.

[SPÁČILOVÁ, Mirka] 2000. Dokumentaristka vypráví o bezmoci matek. *Mladá fronta DNES*. 11. 4. 2000, roč. 55, s. 20. ISSN 1210-1168.

[STAŇA, Vlastimil.]2008. *EXPRES. Blesk*. 30. 6. 2008. roč.16, s. 5. ISSN 1213-8991.

[ZVĚŘINOVÁ, Alena] 2009. Squatteři šaškovali a začnou vystavovat. 22.7.2009. *Mladá fronta DNES*. roč. 64, s.2. ISSN 1210-1168.

[ZVĚŘINOVÁ, Alena] 2009. Squatteři na nádraží Vyšehrad? *Mladá fronta DNES* 2.9.2009. roč. 64, s. 1. ISSN 1210-1168.

[ZVĚŘINOVÁ, Alena]. 2009. Kamera na squattery v centru. *Mladá fronta DNES*. 14.7.2009. roč. 64, s.2. ISSN 1210-1168.

[ZVĚŘINOVÁ, Alena] 2009. Policie uznává chyby při akci proti squatterům. *Mladá fronta DNES*. 15.12.2009. roč. 64, s. 3. ISSN 1210-1168.

ANON, 2009. Squatteři hráli divadlo na náměstí. *Mladá fronta DNES*. 14.12.2009. roč. 64, s.3. ISSN 1210-1168.

ANON, ČTK. 2009. Nechtějí pykat za Albertov. *Blesk*. 4.12.2009. roč.17, s.6. ISSN 1213-8991.

ANON. 2000. Bývalí squatteři se snaží zachránit chátrající domky. *Mladá fronta DNES*. 16. 6. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Městští radní včera rozhodli také o ... *Mladá fronta DNES*. 13. 12. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Soud se squattery byl odročen. *Mladá fronta DNES*. 12. 10. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Squattery vystřídali služební psi. *Blesk*. 8. 12. 2000, roč. 8, s. 3. ISSN 1213-8991.

ANON. 2000. Squattery přešli na šestku. *Blesk*. 13. 12. 2000, roč. 8, s. 4. ISSN 1213-8991.

ANON. 2000. Squatteři chtějí jednat. *Mladá fronta DNES*. 8. 12. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Squatteři navařili bezdomovcům. *Blesk*. 2. 3. 2000, roč. 8, s. 4. ISSN 1213-8991.

ANON. 2000. Sting má smůlu. *Reflex*. roč. 11, č. 32, s. 42. ISSN 0862-6634.

ANON. 2000. Vrata vyrazila firma, tvrdí šéf strážníků. *Mladá fronta DNES*. 8. 12. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2008. Majitelé psů zabijáků nemají na zaplacení! *Blesk*. 28. 2. 2008. roč.16, s. 4. ISSN 1213-8991.

ANON. 2008. Squatterři měli párty. *Nedělní Blesk*. 13. 4. 2008. roč.16, s. 11. ISSN 1213-8991.

ANON. 2008. Útok psů: zoo bezpečnost neposílí. *Mladá fronta Dnes*. 28.2.2008. roč. 63, s.2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2009. Blesk jim našel náhradu za Miladu. *Blesk*. 27.8.2009. roč.17, s.4. ISSN 1213-8991.

ANON. 2009. Squaterům hrozí pokuta. *Blesk*. 24.7.2009. roč.17, s. 5. ISSN 1213-8991.

ANON. 2009. Squateři obsadili v Mostě neobydlený dům. *Blesk*. 3.8.2009. roč.17, s. 5. ISSN 1213-8991.

ANON. 2009. Za Miladu a za squatting! *Nedělní Blesk*. 5.7.2009. roč.17, s.6. ISSN 1213-8991.

ANON. 2000. Pochod za Ladronku. *Mladá fronta DNES*. 15. 12. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Squat Ladronka chce Bém na čas zavřít, policie je proti. *Mladá fronta DNES* 9. 9. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Squatterři chtěli zpět do Ladronky. *Mladá fronta DNES*. 18. 11. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Události týdne: squat vystěhován. *Mladá fronta DNES*. 13. 11. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

ANON. Výroky a názory. *Mladá fronta DNES*. 23. 10. 2000, roč. 55, s. 4. ISSN 1210-1168.

ANON. 2000. Lidé se bojí kempu demonstrantů. *Mladá fronta DNES* 1. 9. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

BERGER, Jan. 2000. Mínění čtenářů: Mým favoritem je primátor. *Mladá fronta DNES*. 22. 12. 2000, roč. 55, s. 4. ISSN 1210-1168.

BUCHERT, Viliam. 2009. Dnes. *Mladá fronta DNES*. 14.9.2009. roč. 64, s. 10. ISSN 1210-1168.

ČEMPĚL, David, 2009. Vyplavený Martin (32) nemá kde bydlet, squateři byty odmítají! *Blesk*. 8.7.2009. roč.17, s. 8. ISSN 1213-8991.

ČTK 2009. Squateři dostanou pokutu. 24.7.2009. *Mladá fronta DNES*. roč. 64, s. 2. ISSN 1210-1168.

ČTK, ANON. 2009. Squateři obléhali dům v Mostě. 3.8.2009. *Mladá fronta DNES*. roč. 64, s. 2. ISSN 1210-1168.

ČTK. 2000. Squatteři z Ladronky demonstrovali. *Blesk*. 18. 11. 2000, roč. 8, s. 4. ISSN 1213-8991.

ČTK. 2009. Milada bude na prodej, zájem mají squateři. *Mladá fronta DNES*. 31.3.2009. roč. 64, s.1. ISSN 1210-1168.

DOLEŽAL, Jan, ČTK. 2009. Těžkooděnci zadrželi 70 squaterů i Matěje Stropnického. *Nedělní Blesk*. 13.9.2009. roč.17, s.6. ISSN 1213-8991.

DOLEŽAL, Jiří X. 2000. Bez boje! *Reflex*. roč. 11, č. 20, s. 78. ISSN 0862-6634.

DOLEŽAL, Jiří X. 2000. Úhlopříčka tolerance. *Reflex*. roč. 11, č.18, s. 22. ISSN 0862-6634.

DOLEŽAL, Jiří X. 2009. Squatoval jsem Kocába. *Reflex*. roč. 20. č. 29, s. 26. ISSN 0862-6634.

DOLEŽALOVÁ, Jana. 2000. Smrt Ladronky. *Reflex*. roč. 11, č. 45, s. 6. ISSN 0862-6634.

FEJK, Petr. 2008. Pro a proti squaterství. *Mladá fronta Dnes*. 18.11.2008. roč. 63, s. 2. ISSN 1210-1168.

FOLTÝN, Milan. 2008. Squat z pohledu rodičů. *Reflex*. roč. 19, č. 20, s. 71. ISSN 0862-6634.

FORMÁNEK, Ondřej. 2009. Bitva o Albertov. *Reflex*. roč. 20, č. 37, s. 36. ISSN 0862-6634.

FORMÁNEK, Ondřej. 2009. Vila vyvolených. *Reflex*. roč. 20, č. 29, s. 8. ISSN 0862-6634.

FREISLER, Eduard. 2000. Starý člověk může žít plnohodnotným životem. *Mladá fronta DNES*. 3. 7. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

FREISLER, Eduard. 2000. Zůstanou squaty součástí Prahy? *Mladá fronta DNES*. 21. 11. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.

HANÁK, Michal. 2009. Pomáhat a chránit? Spíš zavřít a podusit. *Mladá fronta DNES*. 15.9.2009. roč. 64, s. 11. ISSN 1210-1168.

HETTNEROVÁ, Magda, 2009. Squateři chtěli zabrat Kampu. *Mladá fronta DNES*. 13.7.2009. roč. 64, s.3. ISSN 1210-1168.

HETTNEROVÁ, Magda. 2009. Squateři utekli na střechu. *Mladá fronta DNES*. roč. 64, s. 1. ISSN 1210-1168.

HOSMANOVÁ, Iva, iDnes.cz. 2008. Kuvajtský krajan nabídl zoo peníze za útok psů ze squatu. *Mladá fronta Dnes*. 31.3.2008. roč. 63, s.1. ISSN 1210-1168.

HRADNÍ, Šimon. 2009. Dostali hlavně podmínky. *Blesk*. 16.9.2009. roč.17, s.11. ISSN 1213-8991.

HRADNÍ, Šimon, 2009. Obsadili dům, odpracují si to! *Blesk*. 15.9.2009. roč. 17, s.4. ISSN 1213-8991.

HRUBÝ, Dan. 2009. Mistr odchodů. *Reflex*. roč. 20, č. 29, s. 29. ISSN 0862-6634.

IDNES.CZ, 2009. Poštačky se bojí squaterů, žádají policejní ochranu. *Mladá fronta DNES*. 27.7.2009. roč. 54, s.2. ISSN 1210-1168.

JEŽEK, Petr. 2008. Kontrola cizinců, cesta do sklepa. *Mladá fronta Dnes*. 27.10.2008. roč. 63, s.2. ISSN 1210-1168.

KEDROŇ, Radek. 2000. Kde bude další squat? *Mladá fronta DNES*. 11. 11. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

KEDROŇ, Radek. 2000. Squatterry nahradí bohatí pacienti. *Mladá fronta DNES*. 10. 11. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

KEDROŇ, Radek. 2000. Squatteři se nesmířili s vyhnáním. *Mladá fronta DNES*. 11. 11. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

KLAPALOVÁ, Martina, KEDROŇ, Radek. 2000. Firma už nechce Ladronku. *Mladá fronta DNES*. 2. 12. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.

KLAPALOVÁ, Martina. 2000. Squatteři se nevzdávají. *Mladá fronta DNES*. 13. 11. 2000, roč. 55, s. 1. ISSN 1210-1168.

KLEMPÍŘ, David, 2009. Protest se zvrhl v krvavou bitvu! *Blesk*. 23.7.2009. roč.17, s.4. ISSN 1213-8991.

KOLÁŘ, Petr. Začne 23. září válka v ulicích? *Mladá fronta DNES*. 11. 9. 2000, roč. 55, s. 1. ISSN 1210-1168.

KOMÁREK, Martin, 2009. Skvotři na radnici. *Mladá fronta DNES*. 22.9.2009. roč. 54, s.10. ISSN 1210-1168.

- KOMÁREK, Martin. 2000. Stěhujte se prosím. *Mladá fronta DNES*. 11. 11. 2000, roč. 55, s. 8. ISSN 1210-1168.
- KOMŮRKOVÁ, Kristina. 2009. Bývalý squater: I mě složenky dohnaly. *Mladá fronta DNES*. 11.7.2009. roč. 64, s.8. ISSN 1210-1168.
- MIZSEIOVÁ, Jitka. Osadu zvelebují černí nájemníci. *Blesk*. 18. 9. 2000, roč. 8, s. 3. ISSN 1213-8991.
- NÁDOBA, JANÍK, DOKOUPIL. 2000. Obávané setkání MMF v Praze začíná již zítra. *Mladá fronta DNES*. 18. 9. 2000, roč. 64, s.1. ISSN 1210-1168.
- PAVELKOVÁ, Andrea. 2000. Redakce ČT: Primátor měl vliv. *Mladá fronta DNES*. 30. 12. 2000, roč. 55, s. 3. ISSN 1210-1168.
- POLÁKOVÁ, Lenka. 2008. Policejní zásah ve squatu Cibulka vyvolal protesty. *Mladá fronta Dnes*. 18.11.2008. roč. 63, s.1. ISSN 1210-1168.
- PTÁČEK, Jiří. 2008. Zrušená planeta Jiřího Ptáčka. *Reflex*. roč. 17, č. 28, s. 56. ISSN 0862-6634.
- PUKAČOVÁ, Veronika. 2009. 8 squaterů: Bitva s policií o rozpadlou vilu! *Blesk*. 1.7.2009. roč. 17, s. 5. ISSN 1213-8991.
- PUKAČOVÁ, Veronika. 2009. Policie si za zásah účtuje 1 200 000 korun. *Blesk*. 14.9.2009. roč. 17, s. 2. ISSN 1213-8991.
- PUKAČOVÁ, Veronika. 2009. Squateři nechtějí své tresty. *Blesk*. 25.9.2009. roč.17, s. 7. ISSN 1213-8991.
- PUKAČOVÁ, Veronika. 2009. Víkend plný násilí. *Blesk*. 14.9.2009. roč. 17, s. 2. ISSN 1213-8991.
- PUKAČOVÁ, Veronika, BROŽOVÁ, Karolina. 2009. Dobročinný Kocáb Postará se taky o jiné? *Blesk*. 3.7.2009. roč. 17, s. 3. ISSN 1213-8991.
- RUDIŠ, Jaroslav. 2008. U6. *Reflex City Guide Berlín*, příloha. č. 28, s. 20. ISSN 0862-6634.
- SLONEK, Petr, STAŇA, Vlastimil. 2000. Radní vyhnali squatterry z Ladronky. *Blesk*. 10. 11. 2000, roč. 8, s. 3. ISSN 1213-8991.
- SOBOTKOVÁ, Alena. 2008. Zabijáci ze zoo zakousli 97 holubic. *Blesk*. 3. 3. 2008. roč.16, s. 7. ISSN 1213-8991.
- SOBOTKOVÁ, Alena. 2000. Syn kancléře nemá kde bydlet. *Blesk*. 13. 11. 2000, roč. 8, s. 5. ISSN 1213-8991.

- SPÁČILOVÁ, Mirka. 2008. Bláznivá Ana, do osmnácti let nepřístupná. *Mladá fronta Dnes*. 21.11.2008. roč. 63., s. 10. ISSN 1210-1168.
- SPÁČILOVÁ, Mirka. 2008. Dobrá čtvrť má i podruhé dobrý zvuk. *Mladá fronta Dnes*. 1.4.2008. roč. 63, s. 9. ISSN 1210-1168.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. Kdo ten úklid zaplatí? *Blesk*. 18.10.2008. roč. 16, s. 6. ISSN 1213-8991.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. Nezasáhnete? Budeme se bránit! *Blesk*. 2.10.2008, roč. 16, s. 4. ISSN 1213-8991.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. Obyvatelé Troji: Úředníci na nás kašlou!. *Blesk*. 8. 10. 2008. roč. 16, s. 5. ISSN 1213-8991.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. První spojenec proti squatterům. *Blesk*. 10. 10. 2008. roč.16, s. 4. ISSN 1213-8991.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. Rvačka: Squatteři napadli policisty. *Nedělní Blesk*. 16.11.2008. roč.16, s. 9. ISSN 1213-8991.
- STAŇA, Vlastimil. 2008. Squat vila Milada: Zrušte ji! Vyklidte ji! Zbořte ji! *Blesk*. 30. 9. 2008. roč.16, s. 4. ISSN 1213-8991.
- STONIŠ, Marek. 2009. REFLEXÁŘ. *Reflex*. roč. 20, č. 28, s. 12. ISSN 0862-6634.
- ŠÁROVÁ, Michaela. 2000. Ladronka je volná, ne pro squattery. *Blesk*. 6. 12. 2000, roč. 8, s. 3. ISSN 1213-8991.
- ŠPRUNKOVÁ, Jana. 2000. Boj o Ladronku squatteři nevzdali. *Mladá fronta DNES*. 18. 11. 2000, roč. 55, s. 1. ISSN 1210-1168.
- ŠTASTNÝ, Jiří, iDNES.cz, 2009. Policie zatkla squattery i reportéra. *Mladá fronta DNES*. 14.9.2009. roč. 64, s.4. ISSN 1210-1168.
- ŠVEC, Petr, 2009. Slovo „squat“ už znají více než dobře. *Mladá fronta DNES*.15.9.2009. roč. 64, s.3. ISSN 1210-1168.
- UNGER Jakub, KOLÁŘ, Petr, BUZEK, Tomáš. 2000. Levicový extremismus: zatím nejednotný a slabý. *Mladá fronta DNES*. 11. 9. 2000, roč. 55, s. 6. ISSN 1210-1168.
- URBAN, Ludwig.2000. Squatteři ve vile Milada se chystají na zimu. *Mladá fronta DNES* 17. 10. 2000, roč. 55, s. 2. ISSN 1210-1168.
- ZVELEBIL, Jan. 2000. Volnost nad zlato. *Reflex*. roč. 11, č. 32, s. 80. ISSN 0862-6634.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. „To náradí jsem měl náhodou“. *Mladá fronta DNES*. 4.12.2009. roč. 64, s. 2. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Bydlení od ministra *Mladá fronta DNES*. 2.7.2009. roč. 64, s. 2. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Policisté rozehnali „Kocábovy děti“. *Mladá fronta DNES*. 23.7.2009. roč. 64, s. 1. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Pomoc squaterům? Jsou potřebnější lidé. *Mladá fronta DNES*. roč. 64, s. 2. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Praha 1 chystá pro sousedy squaterů pomoc. *Mladá fronta DNES*. 10.7.2009. roč. 64, s.1. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Sousedka: Majitel nás tu nechce. *Mladá fronta DNES*. 8.7.2009. roč. 64, s.3. ISSN 1210-1168.

ZVĚŘINOVÁ, Alena. 2009. Ze squaterů jsou teď nájemníci. *Mladá fronta DNES*. 4.7.2009. roč. 64, s. 1. ISSN 1210-1168.

